

ગજરામાડ ની વારતા

(ચીત્રો સહિત.)

કથાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

મગનલાલ મનસુખરામ બુકસેલર.

તથા

શંભુલાલ દોલતરામ. બુકસેલર

કે. કાળુપુર રોડ, મામુનાએકની પોળ માસે

અમદાવાદ.

અમદાવાદમાં પ્રમાણે ચટલે આવેલા ધી 'નટવર'

પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં બોગીલાલ નારણદાસ

બોલીવાળાએ કર્યું

ક્રીમ ૦-૮૫૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૫૨૬

દર્ગાક

પુસ્તકનું નામ ગાંધીજીની ૧૦૦ વર્ષીય

વિષય ૬-૩

ગજરામારજીની વારતા.

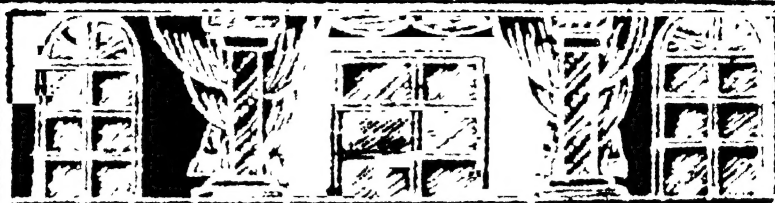
છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.
પટેલ રાંભુલાલ દોશી તરખ:
મા મુ નાચકુની મોળ. અમદાવાદ.

ગજરામારૂ ની વાર્તા.

ચીત્ર સહીત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર—શંભુલાલ દોલતરામ.

ઠે. ઢાલુપુર મામુનાએકની પોળ પાસે દુકાન.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત. ૪૦૦૦

અમદાવાદ.

ખામાસાને ચક્રવે, ધી " નટવર " પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
ભોગીલાલ નારણદાસ બોડીવાળાએ છાપ્યું.

સંવત ૧૯૭૧

સને ૧૯૧૫

કીંમત ૮ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૫૫૨૬

જાહેર ખખર.
નિરૂપણ ગામર

સરવે લોકોને ખખર આપવામાં આવેછે કે અમારાં
અહીંના છાપેલાં તથા મુંબઈના છાપેલાં સંસ્કૃત,
હિંદુસ્તાની, ગુજરાતી, મરાઠી, ઇંગ્રેજી પુસ્તકો ડીક્ષને-
રીઓ, વૈશ્ણવ ધર્મનાં પુસ્તકો, વાંચવા લાયકવાર્તાઓ
સ્તોત્રો, વૈદકના ગ્રંથો, નાટકો, કીસ્સાઓ, સરકારી
ગુજરાતી નીશાળોમાં ચાલતી ચોપડીઓ વીગેરે ઘણી જ
તના પુસ્તકો સરસ છાપ અને સસ્તી કીંમતે વેચાતા
મળશે, પત્ર વ્યવહાર નીચેને શીરનામે કરવો. નોટપેટ
પત્ર લેવામાં આવશે નહીં ખુલાસા માટે અરધા આનાની
ટીકીટ બીડવાથી સુચીપત્ર મોકલી આપવામાં આવશે.

બુકસેલર શંભુલાલ દોલતરામ.

ઠ. મામુનાએકની પોળ પોસ્ટ ટુકાન.—અમદાવાદ.

ગજરામારૂઝનીવાર્તા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી શારદાયેનમઃ શ્રી ગોપીજન વક્ષભાયનમઃ
અથ વારતા ગજરામારૂઝની લખી છે.

દુહા.—પ્રથમ નમું પ્રીતિ કરીરે, ગરૂઆ ગણપતીને હું પાયરે;
ગરૂઆં મને યુદ્ધી અનુપમ આપજો, મારી જીભલડી જશ ગાયરે;
મારી જીભલડી જશ ગાય. ૧ માતા છે જેની પાર્વતીરે, જેના પીતા
છે શંકર દેવરે; જેના પીતા છે શંકર દેવરેં સુદ્ધી યુદ્ધી દેજો મુજને
ધણી, સદા કરું હું તમારી સેવરે. સદા. ૨ અંગે સીંદુર છે અતી
ઓપીતું, રૂડો મોદીકનો છે અહારરે, રૂડો મોદીકનો છે અહારરેં
સાડુ દેવ તમારી શેવા કરે કરૂણાળુ વીધન હરનારરે; કરૂણાળુ વીધન
હરનાર. ૩ સાચી દેવી માતા સરસ્વતીરે, તમને ચરણે નમાવું શીશરે;
તમનેં મારી જીભાથે જશ ઘો ઘણો. રંક જાણી ન કરશો રીસરે,
રંક. ૪ કળીયુગમાં કાલીકાયનેરે. માતા પ્રસન્ન થયાં સાક્ષાતરે; મુને
વરઘોને વરદાઈની, ગજરામારૂઝની રચું વાતરે. ગજરાં ૫ મુરખને
તેં કવી કર્યારે, જીભે આપી અવીચળ વાણુરે, જીભેં રૂડા ગ્રંથ
રચ્યા અવની વીધે, તુજ કૃપાએ થયા જાણુરે; તુજં ૬ હે પ્રભુજી
તમને નમુંરે, નીશદીન ધરીને ધ્યાનરે; નીશં ખરો આશ્રય છે હરી
તણો, નીજ સેવકનું રાખે માનરે; નીજ. ૭ જે જન સેવક તમ
તણારે, તેની પુરે મનની આશરે; સદા છાજ ચરણનો દાસ. ૮

“ કવિજન ગણપતી સરસ્વતી અને ધ્વિરની સ્તુતી કર્યા પછી વારતાનો આરંભ કરે છે.”

ઉત્તર દીશાએ માંડવધડ કરીને એક શહેર છે તે શહેરમાં રાજા જસોબાનંદ નામે પોતાનું રાજ્ય ચલાવતો હતો. તે રાજાને સાત રાણીઓ હતી તેમાં છ રાણીઓ માનીતી હતી અને સાતમી રાણી દામાવંતી હતી. તે અણુમાનીતી હતી. માટે છ ઉપર રાજાની અધીક પ્રીતી હતી. ને સાતમી ઉપર કાંઈજ પ્રીતી ન હતી. એક દીવસે, એવો યોગ બન્યો કે માંડવધડથી એક કોશ દુર, એક દીનપર ગામ હતું તેમાં ઘણાં ખરાં ગરીબ લોકની વસ્તી હતી. તે ગામમાં એક ચંડાલણી (ઓળગાણી) હતી. ને સાવરણી તથા સુંથીયાં વગેરે લઈને ખડોટ પરાદીએ ઉઠીને માંડવધડમાં વેચવા આવી તે રાજાના દરબાર આગળથી નીકળી તેવામાં જસોબાનંદ રાજા હાથમાં લોટો લઈ ઝાડે ફરવા વાડામાં (સંડાસમાં) જતો હતો તેને ચંડાલણીએ જરાક જ્ઞેતાં મનમાં વિચાર કર્યો કે એ રાજાને સાત રાણીઓ છે. તો પણ કોઈને પેટે સંતાન નથી તેથી એ વાંઝીયાનું મુખ જોઈશ તો મારાં સાવરણી તથા સુંથીયાં ખપશે નહીં. ને વળી ઘરમાં પણ કંઈએ કંકાશ થશે. અને આખો દાહાડો ઉદાસીમાં જશે, માટે પોતાના હાથમાંની સાવરણી પોતાના મોં આડી ધરી. કે જોણે કરી વાંઝીયા રાજાનું મુખ જોવામાં ન આવે. એવી રીતે જે ચરીત્ર કર્યું તે સરવે રાજાએ જોયું ને તરત પોતાના મનમાં ચેતી ગયો, ને વીચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચંડાલણી તેણે મારું મુખ જોયું નહીં. તેનું શું કારણ હશે. એવું સમજીને અતીશે દોષ કરીને ઓળગાણીને પોતાની પાસે બોલાવીને પૂછે છે.

દોહા.—સત્ય કહે ચંડાલણી, સામી માર્ગની કેમ ધરી નારરે; સામી૦ તે તો કહે ને તું મુજને વારતા, નહી તો દંડ દઉ નીરધારે નહી તો. ૧ સાચું ન બોલે તો બાણજી, તુને, સૂણી દહીં આ દી-સરે; તુને૦ મારું મુખ ન બેયું તેં માનની, માટે છેદાવું તારું શી-શરે; માટે. ૨

અર્થ.—રાજા કહે છે હે ચંડાલણી તેં પ્રાતઃકાળમાં મારું મોં બોધને આડી સાવરણી કેમ ધરી અને પુંઠ ફેરવીને ઉભી રહી. એવો શો દોષ મારામાં છે જે તેં નીચ જાતે મારું મોં ન બેયું માટે જે તારા મનમાં હોય તે કહે. જે તું સાચું નહી બોલે તો સહુ લોક દેખતા તને શુણાએ ચડાવીશ. એવી રીતનું બોલવું સાંભળાને બાળગાણી કહે છે કે હે રાજા જ્યારે તમે ખરેખરી તાકીદ કરી ખરું કારણ પુછોછો પણ હું કહીશ ત્યારે આપ મારી ઉપર ધણી રીસ કરસો માટે જે રીસ ન કરો ને ગુનો માફ કરો તો તમોને ખરેખરું કારણ કહું રાજા કહે છે કે તું સાચું બોલીશ તો તારો ગુનો માફ કરીને છોડી દઈશ ને વળી તારી બનતી ખરદાશ કરીશ.

એવી રીતે રાજાનાં નીરભય વચન સાંભળાને બાળગાણી રાજાને કહે છે, મહારાજ સાંભળો.

દુહા.—મેલામાં મેલો જુઓ કુમરોરે. કાંઈ તેથી મેલો લોભરે; કાંઈ તેથી મેલો જનેને લોભરે, એથી મેલોરે રાજા વાંઝીયો, તે તો મુવે ન પામે મોક્ષરે, કાંઈ મુવે ન પામે મોક્ષ. ૩

અર્થ.—હે રાજાજી મેલામાં મેલાં આટલાં માણસ છે, એક તો જે હૈયા મેલો મીઠો માણસ હોય તે અધોર પાપ કરે. તે મુખે

થોડું બોલે અને ગરીબ જેવો દેખાય. જાણે બગલો સરોવર કાંઠે
ધ્યાન ધરીને બેઠો. પણ લાગ આવેથી પાણીમાંના મચ્છને તરત
ઢાંચકી લે છે. તેમજ થોડા બોલો કપટી માણસ કરશે. માટે તેવા
પુરુષનું સવારમાં મેં જોતું નહીં. અને બીજો જે અતી લોભીયો
માણસ હોય તે પણ લોભને વશ સદાય રહીને ઘણું નીચ કર્યો
કરે છે. માટે તેનું પણ સવારમાં મેં જોતું નહીં. હે રાજા એ બે
મલાં કરતાં પણ જેને કાંઈજ સંતાન (પુત્ર અથવા પુત્રી) નથી
એવો જે વાંઝીઓ તે બે મોટા રાજા હોય તો પણ તેનું મેં
જોતું નહીં. તથા દુર દેશાવર જતાં અથવા હરેક શુભ કામે જતાં
તેના શુકન બીલકુલ લેવા નહીં માટે હે વીવેકી રાજા જે સાચો
સાચો વિચાર હતો તે આપને કહી દીધો. આપને સાત રાણી છે, તે
છતાં કાંઈ સંતાન નથી. માટે મેં આડી માર્જની (સાવરણી) ધરી
તેની આપે ક્ષમા કરવી, અથવા ગમે તે દંડ દેવો તે આપણી મ-
રજી ઉપર આધાર છે. એવી રીતના ઝોળગાણીનાં વચન સાંભળી
ને રાજાની બધી રીસ ઉતરી ગઈ. અને ઝોળગાણીને કહ્યું કે
તને મેં જુનો માથ ક્યો. એવું કહીને પોતાના ચાકરને બોલાવીને
કહ્યું કે આ ઝોળગાણીને કમોદના ચોખા બે મણ આપો. તે સાં-
ભળીને ચાકરે તરત ચોખાની ગાંસડી બાંધી આપી તે લઈને
પોતાના મનમાં ખુબ ખુશી થઈને પોતાને ગામ જવા નીકળી તે
રસ્તે ચાલતાં મનમાં વીચાર કરે છે કે આ બે મણ ચોખા મારે
ધણા દહાડા ચાલશે. અને ત્યાં સુધી સાવરણી સુધીયાં વેચવા જ-
વાની મહેનત આછી કરવી પડશે. ને વળી મારો ઘણી ખુશી
થશે. એમ વિચાર કરતાં પોતાને ઘેર આવીને માથા ઉપરથી
ચોખાની ગાંસડી હેઠી ઉતારી તે જોઈ તેના ઘણીમે ખુશું કે

આ ગાંસડી તું ક્યાંથી લાવી? તે કહે. સ્ત્રી કહે છે કે તેનું તમારે શું કામ છે. તે સાંભળીને તેનો ધણી કહે છે કે હે રાંડ તું મારી પાસે સાચું બોલ નહીં તો તને ધરમાંથી કહાડી મુકીશ. ત્યારે ઓળગાણી કહે છે, રાજ જસાજનમે આપી છે. તે સાંભળતાં તેનો ધણી કહે છે કે હે રાંડ એ રાજ તો વાંઝીઓ છે. તેથી એનું અન્ન આપણાથી ન ખવાય. અરે, જેનું વાણમાં મુખ ન જોવાય તેનું અન્ન તે કેમ ખવાય. ઓળગાણી કહે છે કે આખું શહેર એનું અન્ન ખાય છે. તો આપણને ખાતાં શી હરકત છે. શું આપણે બધા લોક કરતાં મોટા કે રાજનું અન્ન ન ખવાય તે સાંભળીને ઓળગાણી કહે છે કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતો તેજ રાજનું હરામ ખાય છે. પણ સમજી તો હક હલાલથી રાજની ચાકરી કરીને તેનો જે પગાર આવે તેજ ખાય છે. કશી વાતનો સંબંધ નહીં છતાં રાજ મદત આપે છે તો તે સમજી માણસ લેતાં નથી હે સ્ત્રી હું તને જે કહું છું તે તારા માનવામાં સાચું ન આવતું હોય તો પરીક્ષા જોવાને સારૂ આપણા ધરમાં કોદરા છે તેને બરડીને તેમાંથી કોદરી કાઢીને તેના બેગા રાજના ચોખા બેળીને ચકલાંને નાંખ. તે જો ચકલાં કોદરીની સાથે ચોખા ખાઈ જાય તો પછી આપણે ખાઈશું એ પ્રમાણે ઓળગાણીનાં વચન સાંભળીને, ઓળગાણીએ કોદરીની બેગા ચોખા બેલીને નાંખ્યા, તે ચકલાંએ તેમાંથી કોદરી કોદરી વીણી ખાધી અને ચોખા અનામત પડ્યા રહેવા દીધા. એ રીતનો પ્રત્યક્ષ દાખલો જોઈને ઓળગાણીએ ચોખાની ગાંસડી માથે લઈને પાછી રાજના દરબારમાં આવીને કહ્યું કે મહારાજ આ તમારા ચોખા પાછા દ્યો કેમકે તમારું અન્ન પાંખી અરખાંએ પાછું ખાતાં નથી, તો પછી અમારાથી કેમ ખવાય.

એમ કહીને ચોખાની ગાંસડી પાછી સુકીને પોતાને ઘેર ચાલી મઠ
 એટલે પ્રાણથી રાજના મનમાં અત્યંત ખેદ ઉત્પન્ન થયો. ને
 પોતાના મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચંડાળ
 તેણે મણુ માફે અન્ન ખાધું નહીં. એવું વાંઝીયામેણું છતાં હું
 રાજ્ય સુખ ભોગવું છું, તે કશા કામતું નથી. કેમ કે
 એળગણીએ આવી રીતે કહ્યું ત્યારે મારા શહેરની રૈયત મારી
 પછવાડે મનમાં આવે તેમ નીંદા કરતી હશે. એમ ધારી પોતા-
 ની છ માનીતી રાણીયો હતી તેને પાસે બોલાવીને કહ્યું કે મારે
 સાત રાણીઓ છતાં માથે વાંઝીયામેણું રહ્યું ને તે મહેલોને લીધે
 કોઈ માફે મ્હોં જોતું નથી, અને શુકન પણ જોતું નથી. માટે હવે
 હું આ શહેરમાં એક ક્ષણવાર રહેનાર નથી. રાજપાટ સહુ છોડી
 દહને અધોર વનમાં જઈ મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને ઉચ્ચ તપ કરીશ
 તેણે કરીને મહાદેવ પ્રસન્ન થઈ મને પુત્ર દ્વળ આપશે. ને મન્નો
 મનોરથ પુર્ણ કરશે તો પાછો ઘેર આવીશ. ને જો તેમ ન થયું
 તો પછી આવરદા પુરી થતાં લગી વનમાંજ રહીશ. એવી રીતના
 રાજનાં વચન સાંભળીને માનીતી છએ રાણીઓ રાજની સામી
 હાથ જોડીને કહે છે કે મહારાજ આપ ઘેર બેઠાં ઇશ્વરની ભક્તી
 કરો. એટલે તમારો મનોરથ પુર્ણ થશે. હે સ્વામીનાથ આપ અ-
 મારો ત્યાગ કરી સીધાવો છો તેથી અમો શી રીતે દીવસ ગુજારી-
 શું ? આપના વગર અમને એક ક્ષણવાર સુખ ઉપજનાર નથી.
 માટે અમારો શુકન માન્ય કરી રહો તો બહુ સાર. એવું સાંભળીને
 રાજ કહે છે કે હે સ્ત્રીયો ! તમે હજાર વાત કહેશો તો હું તમારું
 કાંઈ પણ માનનાર નથી. માટે હવે તો તપ કરવાં જઈશ. એમ
 કહીને પોતાનો કુલસંગ નામે પ્રધાન હતો. તેને રાજ, રહી રીતે

ચક્ષાવવાની બક્ષામણુ કરીને કહ્યું કે હે પ્રધાન ! તું મારો જીનો અને સમજી પ્રધાન છે. તેથી આપણી રૈયતની ઊપર રહેમ નજર રાખીને નીતીથી રાજ ચલાવજો એમ કહીને પોતે કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને નગરના સરવે લોકોને જતી વખતે શીખામણુ દઈને કહે છે મારા નગરનાં વાસી લોકો હું વાંઝીયામહેલું ટાળવાને વનમાં જઈ છું, પણ તમારા ઉપર દયા રાખવા વિષે મેં મારા પ્રધાનને બક્ષામણુ કરી છે. તે નીતીથી રાજ ચલાવશે ને હું તપ કરવા જઈ છું તે મહાદેવ પ્રસન્ન થશે ને પુત્ર ફળ આપશે તો ફરી પાછો આવીશ નહીંતર વનમાંજ રહીશ. માટે મારો કંઈ પણ અપરાધ હોય તો ક્ષમા કરજો. એવી રીતના રાજનાં પ્રીતી ભરેલાં વચન સાંભળીને સરવે રહ્યિત તથા રાણી, દાસીયો વગેરે રૂદ્ધ કરે છે.

ફુલ્કા.—રાણીઓ રૂવેરે રંગ મ્હોલમાંરે, કંઈ દાસી રૂવે દરબારરે; કાંઈ રહ્યિત રૂવે સારા શહેરનીરે, કંઈ વરતાયો હાહાકારરે; કાંઈ વરકાયો હાહાકાર. ૪ હાટે રૂવેરે હાટ વાણીયારે, તેતો પાડી બેઠા હડતાલરે; તેતો પ્રાણી માત્ર રહેરે ઊદાસમાંરે. કાંઈ વૃક્ષે નમાવી છે ડાળ; ૫ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, કાંઈ રાજ જાએ વનવાસરે; કાંઈ વાંઝીયામેલું ભાગવા, છોડી ચાલ્યા નગરની આશ. ૬

એ રીતે રાજને વનવાસ જતી વખતે રંગ મ્હોલમાંથી રાણીયો અપાર રૂદ્ધ કરે છે ને દાસીયો તથા સરવે ચાકરો દરબારમાંથી રૂવે છે. અને બજારમાં વેપારીયો રડીને ફૂકાન બંધ કરી હડતાલ પાડી. તે જોઈ નગરવાસી શરવે શોકાતુર થયા. એવી રીતનો શોક પણ પક્ષીયોના જાણ્યામાં આવ્યો એટલે તેઓ મોત પોતાનો બોરાક ખાવો મુકી દઈને મુરવા લાગ્યા. તે જોઈ

કુમળાં ઝાડ તથા ફુલના ઝાડ કરમાવા લાવ્યાં અને મ્હોટાં ઝાડોનાં પાન ખરી પડ્યાં એવો બનાવ જોઈ રાજ્યે વિચાર કર્યો કે મારી ઉપર સરવેનો પ્રેમ કેવો છે, તે પરીક્ષા કરવાનો ખરો આ સમય છે ને એવી રીતની પ્રીતી સહીત જવું તે સારું છે. એવો વીચાર કરી વળાવા આવેલા સરવે લોકોને કહે છે કે મારા વડાલાઓ તમારો સરવેનો અપાર પ્રેમ મારી ઉપર છે. પણ મહારે મ્હોણું ટાળવા ગયા વગર છુટકો નથી તેથી તમે સરવે પાછા વળો ને મને બહુ વિલંબ થાય છે. માટે આજા આપો. એવાં રાજના વચન સાંભળીને પ્રજાએ આજા આપી કહ્યું કે ઈશ્વર આપનો સર્વ મનોરથ પુરણ કરે ને કુશળ કટ્યાણી પાછા પધારી આપનું રાજ્ય કરે. એ અમારો સરવેનો આશીર્વાદ છે. રાજ કહે તથાસ્તુ એટલું કહીને પોતાનો ઘોડો જોરથી હાંકીને પંથે પડ્યો એટલે રમ્પિત સરવે પાછી વળી પોતાને ઘેર આવી. અને રાજ ઘણો દુર નીકળી ગયો. એટલે એક મોટું બપૈયાવન આવ્યું. જેમ જેમ આગળ ચાલે છે તેમ તેમ નાના પ્રકારના ફળોના ઝાડ આવે છે તે મધ્યે સુવાસીક પુષ્પોનાં ઝાડ ઝુકી રહ્યાં છે, એવી સોભા જોઈ એક સુંદર વૃક્ષ નીચે આરામ લેવાને ઘોડા ઉપરથી હેડળ ઉતર્યો ને એક સેતરું પાથરીને તે ઉપર સારી પેડે આરામ લઈ ઉઠ્યા પછી આઘો પાછો ફરી જીવે છે તો એક સુંદર દેવાલય જોયું એટલે તેની પાસે ગયો ને જીવે છે તો દેવળમાં એક મહાદેવનું સ્થાન હતું. તેના ગોખમાં પાર્વતી અને ગણપતીના દર્શન થયાં. તેથી રાજ બહુ પ્રસન્ન થયેલ અને પોતાના મનમાં નીશ્ચય કર્યો કે જેનું ધ્યાન ધરી તપ કરવાને ધાર્યું હતું તે આપોઆપ આ સ્થાનકે ખીરાજે છે. વળી પુષ્પો બીલી વગેરે સર્વ છે ઘોડાને

અરવાનું પણ પુષ્કળ ઘાસ પાણી છે. માટે આજ સ્થાનકે તપ કરવું એ બહુ ઉત્તમ છે એમ ધારી દેવળ પાસે એક સુંદર અને મંભીર આંખાનું ઝાડ હતું તેની નીચે આસન કર્યું પછી તેજ દીવસે નાઇ ઘોઘને, પુષ્પ ખીલી લાવી મહાદેવજીની પુજા કરીને પ્રજ્ઞા આહાર કરી એક ચીત્તે ધ્યાન ધરી બેઠો. તે દીવસે દીવસે મહાદેવ ઉપર એકાગ્ર ચીત રાખી ઉગ્ર તપ કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં ખાર વરસ પુરાં થવા આવ્યાં તો પણ મહાદેવજીએ કોઈ દીવસ કશી રીતનો પરચો દેખાડ્યો નહીં. ને દરશન પણ દીધાં નહીં તોપણ રાજા પોતાનું ધ્યાન ચુકતો નથી. એવામાં એક દીવસને સમયે એ શીકારીયો શીકાર કરવાને અરણ્યમાં નીકળી પડ્યા છે. તે શીકાર કરીને શીકારની ઝોળીઓ ખભે ભરાવી આવ્યા આવે છે. તેઓએ વેગળેથી ઝાડ તળે રાજાને અને ઘોડાને બેઠેને દીઠા એટલે વીચાર કરે છે કે આપણે પેલાં ઝાડ તળે જઈ જે માણસ દેખાય છે તેને મારી નાખીને પાસે ઘોડો છે તે લઇ જઈએ એમ ધારીને શિકારી રાજા તરફ આવ્યા આવે છે તેને રાજાએ દુરથી દીઠા એટલે પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે પેલા બે જણા હથીયારબંધ આવે છે તે હુંટારા જેવા દેખાય છે. તેઓ આ લઇ જવાની લાલચે મને મારી નાખશે પરંતુ હું મરવાથી જરાએ બીહીતો નથી કેમકે હું પોતાનું રાજ સુખ છોડી આ વનમાં તપ કરવા આવ્યો છું તે ખાર વરસ થયાં તોપણ શીવજી પ્રસન્ન થયા નહીં માટે જો એ હુંટારા મને મારશે તો તેને હાથે મરણ પામીશ એટલે મારે માથે વાંઝીયામેણું છે. તે દુઃખનો અંત આવશે કેમકે જે માણસ પોતાના હરેક દુઃખને લીધે, આપઘાત કરી જીવ માફાડે છે તો તેનો ઇશ્વર પાસે ન્યાય થતી વખતે પોતાને જવાબદાર રાખે

ને તે પાપનું માહું જળ ભોગવવાને નરકે પડવું પડે છે 'ને એટલુંજ નહીં પણ સાત અવતાર એવા આપઘાત કરવાના ભોગવવા પડે છે માટે દુખીયારા કોઈને પણ જે માણસ મારે છે તેા ઇશ્વરને ત્યાં જવાબદાર તેને થવું પડે છે. માટે હાલમાં મારી તપશ્ચર્યા પુરી થઈ છે. ને મારૂં ચીત્ત શીવજીની ભક્તિમાં લીન થયેલું છે તેથી મહાદેવજી મારી સદગતી કરશે. ને આ મોહરૂપી સંસારમાંથી છુટીશ એવો નીશ્ચય કયો એટલામાં પેલા શીકારી ઉતાવળા-રાજાની પાસે આવી કરડી આંખ કરી ઉભા રહ્યા તેને જોઈ રાજા કહે છે, હે ભાઈઓ તમે એકદમ ઉતાવળથી ચડીને મારી ઉપર આવ્યા ને હવે તમે શા વીચારમાં પડ્યા જે થંભીને ઉભા રહ્યા માટે તમોએ જે તમારા મનમાં મનોરથ ધારેલો હોય તે જટ પાર પાડો. એટલે આ દુઃખરૂપી દુનીયામાંથી છુટીશ ને વળી તમારો બહુ ઉપકાર માનીશ. માટે હે સાહસીક કામ કરનાર શીકારીઓ હવે તમે જટ કરો. એવાં રાજાનાં વચન સાંભળીને શીકારીઓ આશ્ચર્ય પામી પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે, આ કોઈ મોટા પ્રતાપવંત ચતુર પુરૂષ છે. અથવા કોઈ દેવ છે. કે એક ગાઉ ઉપરથી જે મનમાં ધારણા કરી હતી તે એના જાણવામાં આવી. માટે એવા જ્ઞાનીની ઉપર હાથ ઉચકવો તે ઠીક નહીં એમ વીચારીને તે બેઉ શીકારીયો રાજા સામા હાથ જોડીને કહે છે, કે હે મહારાજ આપ કોઈ મોટા દેવાંશી રાજા જેવા મહા તેજસ્વી દેખા-ઓછો પણ શા કારણ માટે આ જંગલમાં આસનવાળી બેઠા છો. તેનું ખરૂં કારણ હોય તે અમોને કહો. કેમકે અમોએ આપની ઉપર ઘાતકી બુદ્ધી કરી હતી તેની ક્ષમા માગીએ એવું શીકારીયોનું ઓલવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે હે ભાઈઓ હું માંડવધનો રાજા

સરવે વાતે સુખી હતો. પણ મારે કાંઈ સંતાન નથી તેથી માથે વાંઝીટામેણું છે. તે ટાળવાને આ વનમાં આવીને ખાર વરસથી શીવજીનું ધ્યાન ધરી તપ કરું છું એવાં વચન રાજનાં સાંભળીને બેઠે શીકારીયો માંહે માંહે કહે છે કે આપણે બેઠે જન આ રાજ ના જેવાજ વાંઝીયા છીએ માટે આપણે પણ એની નેડે બેસીને મહાદેવની પુજા કરી તપ કરીશું તેથી પ્રસન્ન થઈ આપણને પણ પુત્ર-૨૯ આપશે. એમ નીશ્ચય કરી પોતાની ઝોળીઓ ઝાડની ડાળી-યે ભરાવીને રાજની પાસે આસનવાળી બેઠે જણ બેઠા ને શીવનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યા. એમ કરતાં બે ત્રણ દીવસ થયા એટલે સીકારીયોને બહુ લુપ્ત લાગી તેથી તેઓ આકુળ વ્યાકુલ થવા લાગ્યા અને પોતાના મન સાથે વીચાર કરી એક બીજાને કહેવા લાગ્યા કે આપણે ક્ષુધાએ કરી બહુ પીડા પામીએ છીએ ને આ વનમાં તો કાંઈ ખાવાનું મળનાર નથી, માટે આપણી ઝોલીમાં જે શીકાર લાવ્યા છીએ તેને સમારી શીજવીને ખાઈએ એટલે આપણી ક્ષુધા શાંત થશે. એમ કહી તેઓએ ઝોળીમાંથી શીકાર કઢાડ્યો અને મહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી છરીએ કરી કાપવા માંડ્યો એટલે તેમાંથી રૂધીર નીકળી શીવજીની જરાધારીની માંહે પડવા લાગ્યું ને છાંટાઓ ઉડ્યા તેથી શીવલીંગને પણ રૂધીર લાગ્યું આવી રીતે શીકારીઓને ઘોર કર્મ કરતા જોઈને મહાદેવ અતીશય આકુળ વ્યાકુળ થયા એટલે વીચાર્યું કે આ દુષ્ટ મહા પાપીઓ અવીચારી છે તેને સમજાવી ઝટ વીદાય કરું તો ઠીક, નીકર એ મુખાંઓ અહીંથી જશે નહીં ને મને ભ્રષ્ટ કરી મુકશે એમ ધારી તરત જોગીનું રૂપ લઈને શીકારીયોની સામા આવી ઉભા રહીને કહ્યું કે અરે મુખાં તમે આ મહાદેવને કેમ ભ્રષ્ટ કરો છો. ને તમે શાં કારણ

માટે અહીં આવ્યા હો, તે કોહો તારે શીકારીઓ કહે છે કે અમારે જે જાણુને કાંઈ સતાન નથી. તેથી વાંઝીયામેણું છે. માટે આ મહાદેવ પાસે પુત્ર લેવા આવ્યા છીએ તે પ્રસન્ન થઈ પુત્ર આપશે એટલે તરત અમારે રસ્તે પડીશું. ત્યાં સુધી જનાર નથી એવું સાંભળીને જોગી (શીવજી) કહે છે. અરે અવીચારી દુષ્ટો, તમે પાપી છો માટે તમોને પુત્ર મળનાર નથી. એવું સાંભળીને શીકારીઓ કહે છે ગમે તેમ થાઓ પણ અમે પુત્ર લીધા બાર અત્રેથી ખસનાર નથી. એવી રીતે સાંભળી જોગીએ વિચાર કર્યો, કે આ પાપીઓને ગમે તેમ સમજવી અહીંથી કાઢવા જોઈએ. પછી જોગીએ પોતાની માયાએ કરી દેવળ સામેનાં આંખા ઉપર પાકી કેરીઓ બનાવી પેલા શીકારીઓને કહ્યું કે સામે આંખો દેખાય છે તે ઉપરથી જે કેરીઓ લાવો તે કહેતાં તરત લાવ્યા એટલે જોગીએ કહ્યું કે એ ફળ લાઇને તમે બેઠ તમારી સ્ત્રીઓને ખવરાવજો એવું સાંભળી પંથે પડ્યા. એટલે જોગી (શીવજી) અંતરધ્યાન થઈ ગયા. તે ચમત્કાર જોઈ રાજા પોતાના મનને કહે છે. કે હું બાર વરસથી એક ચીત્તે આ શીવજીનું ધ્યાન ધરી તપ કરું છું તે મને તો કોઈ દીવસ સ્વપ્ને પણ દર્શને દીધાં નહી, ને આ દુષ્ટ પાપીઓએ મહાદેવને હેરાન કરી બ્રહ્મ કર્યા તેને ત્રણ દીવસમાં ફળ આપી વિદાય કર્યા માટે હવે ક્યારે શીવજી પ્રસન્ન થઈ મને પુત્ર ફળ આપશે. તે કાંઈ સમજી શકાતું નથી તેમ મારાથી બીજો કશો અવીચાર થાય નહીં. શીકારીઓ તો મુર્ખ હતા માટે અયોગ્ય રીતીયે શીવજીને કંટાળો આપી વર લઈ ગયા પણ હું જો કશી રીતે અયોગ્ય રીતે ચાલું તો બાર વરસનું મારું તપ ફળમાં ભંગ થાય, તેમ ન કરતાં હવે તો શિવજીની મહાપુજા

કરી ધુપદીપ ઇત્યાદી કરીને હરહર મહાદેવ કહી મારા મસ્તકની કમળપુજા કરે તેથી મહાદેવને ગમશે તો પુત્ર રૂળ આપશે નહીં તો કૈલાસમાં વાસ આપશે. તે બેઉ ફળ લાભકારક છે. એમ ધારીને અરણ્યમાંથી નાના પ્રકારનાં સુવાસીક પુષ્પો તથા બીલી પુષ્કળ લાવીને શીવજીની જળાધારી તથા શીવલીંગ જે શીકારીયોએ રૂધીરથી ખરડેલું હતું તેને ખુબ પાણી લાવીને સ્વચ્છ કરી ઘોષ નાંખીને વીધીપુર્વક શીવની પુજા કરી બીલી ચડાવી ધુપદીપ આરતી કરી છેલ્લે પુષ્પાંજલી અર્પણ કરીને પછી પોતાની તરવાર જમણા હાથમાં લઈ શીવજીની પ્રાર્થના કરી કહે છે. હે શંભો મેં આપની પાસે આવી બાર વરસ પુજા કરીને તપ કયું તો પણ મને આપના દર્શન થયાં નહીં માટે છેલ્લી વારની આ મારા મસ્તકની કમળપુજા ઉદાર મનથી અરપણ કરું છું. તે અંગીકાર કરી આપને ગમે તે ફળ આપજો. એમ કહી ઝટ ગળા ઉપર તરવારનો ઝટકો મારવા જાય છે. તેવા સાક્ષાત શીવજી અદ્ભૂત જોગીતું સ્વરૂપ ધરીને રાજનો હાથ ઝાલ્યો. ને કહ્યું કે હે રાજ તારી સેવા ભક્તિ જોઈ હું ઘણોજ પ્રસન્ન થયો છું એવું સાંભળીને રાજાએ જોયું તો સાક્ષાત શીવનાં દરશન થયાં. એટલે દંડવત પ્રણામ કરીને કહે છે કે ભોળાનાથ આ મને આશ્ચર્ય લાગે છે કે દુષ્ટ શિકારીયોને તમે ત્રણ દીવસમાં પ્રસન્ન થઈ વર આપ્યો ને મેં બાર વરસ તપ કયું. ત્યારે અંતે કમળપુજા અરપણ કરવા માંડી ત્યારે પ્રસન્ન થયા તેનું કારણ શું? તે કહો, ત્યારે શીવજી કહે છે. કે એ દુષ્ટ શિકારીયોએ મને સંતાપી ફળ લઈ ગયા છે. તેથી તેમને પુત્ર તો થશે. પણ તે થઈને વેહેલા નાશ પામશે જેમ છાણમાં અનેક કીડાઓ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ તેનો

વહેલો નારા થાય છે માટે હે તપસ્વી રાજા, તને તારા તપ પ્રમાણે ૧૧ આપવું જોઈએ. એમ કહીને રાજાને કહે છે, કે તારે કેટલી રાણીયો છે ? રાજા કહે છે સાત રાણીયો છે. ત્યારે મહાદેવે કહ્યું કે આ દેવળની સામે જે આંખો છે. તેની ઉપરથી સાત કેરીયો તોડી લાવ. એવું કહેતાં રાજા ઉપર ચડ્યો ને સાત કેરીયો તોડીને હેડો ઉતરી શીવજી પાસે આવીને કહે છે કે મહારાજ ! આ દુળને શું કરું. શીવ કહે છે કે, એ લઈને તું તારે ઘેર જ સાતે રાણીયોને વહેંચી આપજો ને તેઓને કહેજો કે નાઈ ઘોષ પવીત્રપણે ને પવીત્ર મને દુળ ખાજો, તેથી ગર્ભ રહીને પુત્ર થશે. એ રીતનાં મહાદેવનાં વચન સાંભળીને રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો ને તે એ હાથ જોડીને સ્તુતી કરે છે.

દુહા—જગેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવુંરે, હું તો લળીલળી લાગુ પાયરે; હુંતો વાંઝીયમેણુંરે મારું ભાગીયુંરે, મારી સદાય કરજો સદાયરે; મારી સદાય કરજો સદાય. ૧૦ વીધવા નગરી સધવા થઈરે, મારા ભાગ્ય તણો નહીં પારરે, કાંઈં મેહેર કરી મહાદેવજી, મુને આપ્યો નવો અવતારરે; મુને આપ્યો નવો અવતાર. ૧૧

હે જગેશ્વર મહારાજ તમને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરીને કહ્યું હું કે મેં સાચા ભાવથી જેવી તમારી ભક્તી કરી તેવા તમે મને પ્રસન્ન થઈને મારું વાંઝીયામેણું ભાગ્યું. તેથી મારા નગરના લોકો જે મારા વીરોગથી વિધવાપણું ભોગવતા હતા તે હવે મને જોઈ સધવાપણું પાળીને કમકે જ્યારે હું નગર છોડી વનવાસ નોકિંજ્યો ત્યારે નગરની લોકો બહુ દીલગીર થઈને મારો આશા છોડી હતી કે રાજા ફરીથી આપણને ક્યાંથી મળશે પણ હે

ભોલાશભો હે વરદાયકદેવ તમે બહુજ ઉદાર છો કેમકે જે જે મનુષ્ય
 અને દેવ તપ કરે છે તે સર્વને તમેજ વરદાન આપી સંતુષ્ટ કરો
 છો તેમ મારી ઉપર બહુજ કૃપા કરી માટે વારંવાર તમને નમસ્કાર
 કરું છું હે દયાનીધી હવે મને આજ્ઞા આપો પ્રણામ કરું. શીવજી કહે
 સુખેથી જા અને રાજસુખ ભોગવ. એમ કહી મહાદેવ અંતર-
 ધ્યાન થયા. એટલે રાજા પોતાનો ઘોડો તૈયાર કરીને તે ઉપર
 અસ્વારી કરી લાંબી મજલે કરીને વેહેલા નગર સમીપ આવ્યા એટલે
 લોકો ચેત મને જોઇ મનમાં બહુ હરખ પામીને દોડતા આવી દર-
 બારમાં પુલસંગ વજરને અને રાણીઓ દાસીઓ વગેરે સરવેને ખબર
 કહી. તે સાંભળી સરવેના મનમાં બહુજ આનંદ થયો અને વજરે
 સરવે સેનાને નવા પોશાક પહેરાવી હાથી, ઘોડા, રથ, પાલખી નગરમાં
 નીશાન વગેરે તૈયાર કરીને વાજતે ગાજતે સામેયું લઇ રાજાને તેડવા
 ગયા ત્યાં જઇ રાજાને મરજરીનાં વસ્ત્રો તથા હીરા જડીત અલંકાર
 પહેરાવીને સંગારેલા ઘોડા ઉપર અસ્વાર થઇ ગામના વેપારીઓ સહીત
 માનન માનન આથે ગાજતે વાજતે પુરમાં પધારયા. તે સમયે નમ-
 રનાં લોકોએ સોના રૂપાના પુલથી વધાવ્યા, અને અીયેયે મેડી ઉપર
 પુષ્પવૃષ્ટી કરીને દરબારમાં પધારયા, તે સમયે પ્રધાને પુછ્યું કે
 જોશી મહારાજ આજનો દીવસ કેવો ચોખો છે તે દીપણમાં જોઇને
 કહે ત્યારે જોશી પાલડીમાંથી દીપણું કહાડીને કહે છે કે, મકર,
 કુંભ, મીન, મેષ, વરખ, મીથુન, ને કરક એટલે આજે કરકનો
 ચંદ્રમા છે ને રાજાને સાતમો ત્રાંબાને પાયે ધણો લાભકરક છે,
 વળી અમરત સીદ્ધયોગ છે તે અતી ઉત્તમ છે માટે જે શુભ કામ
 કરવું હોય તે સુખે કરો, એવાં જોશીનાં વચન સાંભળી પ્રધાને

રાજગોદને બોલાવી શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે રાજ્યાભિષેક કરી ફરીને
 ગાદી ઉપર બેસાડયો તે દીવસે સરવેને પાનની ખીડી ગુલાબના
 પુષ્પના તોરા અને ગુલાબનું અતર વગેરેથી માન આપી સહુને
 સાકરથી ગળ્યાં મોહો કરાવ્યાં, નયકોને દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા
 એ રીતે નમસ્કૃત થઈ પછી સરવે સભાસદોને ઘેર જવાની આજ્ઞા
 આપી ને રાજ્ય કચેરી ખરખાસ કરી પોતાના ખાનગી ઓરડામાં
 ગયા એટલે એક દાસી સંદેશો લઈને આવી અને રાજાને કહે છે કે
 મહારાજ આપની માનીતી રાણીયો આપણને મળવાને ધણી આતુર
 થઈ રાહ જોઈ રહ્યાં છે. તેમને કૃપા કરી દરસન આપવા વેહેલા
 પધારો, એવું સાંભળી રાજા તે દાસીની સાથે રાણીઓ પાસે પધારયા.
 એટલે સરવે ઉભી થઈ તેમને નમન કર્યું અને મખમલની ગાદીપર
 બેસારી ધણી દહાડાનું વ્રતાંત પુછવા લાગીયો. તે સાંભળી રાજાએ
 પોતાની વીતક વાત કરીને મહાદેવના આપેલાં સાત ફળ રાણીયોને
 આપ્યાં ને કહ્યું કે સાતે રાણીઓ વેચી લ્યો ને નાઈ ઘોઈ પવીત્રપણે
 ખાંજે તેથી તમને પુત્ર થશે. એ પ્રમાણે કહી રાજા પોતાના ઓર-
 ડામાં પધાર્યા. એટલે હવે રાણીએ એક વીચાર કરી કરાવ કર્યો કે
 આ સાત ઉત્તમ કરીયો છે તે દરેકને ભાગ એક એક આવશે, ને
 સ્મૃતમી જે અણમાનીતીના નામની છે તેને આપીશું તો એને પંજી
 પુત્ર થાય તો પછી આપણું માન જોખું થાય માટે એના છ કકડા
 બાંધીપર કરીને આપણેજ વહેંચી ખાઈએ પછી આપણને કોણ પુછ-
 નાર છે એમ કહી તેજ વખતે નાલા ધોયા વગર સાતે ફળ છ જણીયો
 ખાઈ ગઈ અને તેના છોતરાં ગોટલા ખારીએથી રસ્તામાં ફેંકી દીધાં
 ને તે પછી ભોજન તૈયાર થયું એટલે ભાતભાનની રસોઈની સામગ્રી

એક રૂપાના થાળમાં પીરશી રાજને બોલાવી પ્રેમ સહીત જમાડીને હાથ ધોયા પછી પાનનાં બીડાં આપ્યાં તે ખાઈ રાજપોતાના પલ્લ-મપર આરામ લેવા પધાર્યાં તે પછી માનીતીયો જમી. એ રીતે તેઓ સુખમાં લીન થયાં છે. પણ અણુમાનીતી દામાવંતીની કાંઈએ ખબર લીધી નહીં ત્યારે કહેવત છે કે જેને ખીજે કાંઈ બેલી નહીં તેનો પરમ દયાળુ ઇશ્વર બેલી છે. તે પોતે બાંનાની પત રાખે છે. માટે દામાવંતીની ઉપર પોતાના પતીનો પ્રેમ નહોતો પણ તેને ઇશ્વર-રૂપ ગણતી ને જે દીવસથી રાજ વનવા સગયા તે દીવસથી દામાવંતી પોતાના મેહેલમાં રહી શીવજીની ભક્તી કરી પોતાના પતીનું કલ્યાણ માગતી હતી. ને નીશ્વદીન કે તી કે હે બોળાનાથ તમે પ્રસન્ન થઈ મારા સ્વામીને વર આપતા તો મને પણ તમારા પ્રતાપથી સુખ મળશે. એવો મારો દ્રઢ નીશ્ચય છે. એવી પરમ પવિત્ર દામાવંતી ધણીવારથી પતીની તરફથી કાંઈ ફળ મળશે એવી આશા રાખી રાહ બેસી હતી. તેને કાંઈ ત મળતાં પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી રાજજી વનમાં જઈ બાર વરસ તપ કરીને શીવ પાસેથી પુત્ર થવા માટે કાંઈ ફળ લાવ્યા હશે તે પોતાની માનીતી રાણીયોને આપ્યાં હશે મારે સારૂ કાંઈ મોકલ્યું નથી તો તેમની મરજી પણ તું માનીતીયોની બારી નીચે જઈને. એ કે ત્યાં કાંઈ ફળ ખાઈ છોતરાં ગોટલા જે કાંઈ નાખી દીધું હોય તે તરત લઈ આવ. એ રીતે રાણીનાં વચન સાંભળીને દાસી તરત ગઈને માનીતીની બારી નીચે જઈ બેસી તો પ્રાકી કેરીના કાત ગોટલાં અને છોતરાં પડેલાં જોઈને વિચાર કર્યો કે આ રૂઢી કાંઈ કેરીની નથી કેમકે આંબનાં પાંદડાં સુકાં સુકાં ગયાં છે, તો નિશ્ચય રાજજી આજ નવાઈના ફળ

લાવ્યાં હશે તે માનીતીયોએ ખાધને છોતરાં ગોટલા નાખી દીધાં હશે એમ વીચારી તરત તે બધાંય વીણી લઇને પોતાની બાઈ દામાવંતી પાસે લાવીને કહ્યું કે બાઇ સાહેબ મેહેલ નીચે તો ફક્ત આ છોતરાંને ગોટલા પડેલા હતા ને તે તાળજ છે માટે એજ નવાઇની ચીજની નીચ્છાની છે. તે હ્યો. એમ કહી રાણીના મોંઢે આગળ ઢગલી કરી. તે જોઇ દામાવંતી કહે છે કે, હે દાસી બાર વરશે સ્વામીજી ફળ લઇ આવ્યા તેમાંથી એક કટકો પણ મને આપ્યો હોત તો હું બહુ પ્રસન્ન થાત, પણ હું એમની રાણી કહેવાઈ તે મીથ્યા નથી થવાની માટે મારે મન તો છોતરાંને ગોટલા છે તે પણ ભાવથી માની લઉં છું. માટે તું એની ઉપરનો કચરો લુગડેથી લુશી નાંખ્ય ને મછી તેને કચરીને છુટકો કરી મને આપ કે હું તેની રાખ રાંધીને પીઉં. એવું કહેતાં દાસીએ તરત તઈયાર કરી આપ્યું તે લઇને રાણીએ તેની રાખ રાંધી તૈયાર કરીને પીવાને વાટકામાં કાઢાડી એટલામાં પોતાના મનમાં એક બીજો વીચાર સુબ્યો તેથી વળી દાસીએ કહ્યું કે હે દાસી તું કુલસંગ વજરને ઢગલાં જીરે તેડી લાવ્ય એવું કહેતાં દાસી વજરને તેડી લાવી તેને માન આપી બાદી નાંખીને બેસાડ્યો. અને રાણી કહે છે હે બુદ્ધિમાન પ્રધાન તમે સર્વ સદ્ગુણના ભરેલા છે તેથી તમને એક વીચાર પુછવો છે. તે એકે રાજજી બારે વરશે તથા કરી વર પાત્રી ફળ લઈ આવ્યા હશે તે તો બધાં માનીતીને આપ્યાં કેમકે મારા સુદાં સાત રાણીયો છે ને ફળના ગોટલા છોતરાં પણ સાત સાત છે. તે સરવે બાઇ બારી નીચે ફેંટી દીધેલાં ગોટલા મેં દાસી પાસે મંગાવીને તે શીવની પ્રસાદી બજી મેં તેને વાટીને સળા કરી પીવાનો વિચાર કર્યો પણ એક અંદરો આવ્યો કે રાજજી

તો મારે મોહોલે કાંઈ દિવસ આવતા નથી ને આ રાખ પીવાથી મને ગર્ભ રહે તો રાજા મારી ઉપર બહુ કોપાયમાન થઈ કલંક મુકે તે સાડ તમે ઠરેલા વિચારના પ્રધાન છો તેથી જેમ કહો તેમ કર પણ જે દહાડે કામ પડે તે દહાડે પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થ ખરી સાક્ષી પુરવી પડશે. એવું સાંભળીને પ્રધાન કહે છે કે તમારી ઇચ્છા છે તો સુખેથી રાખ પીઓ કામ પડેથી વીગત સહીત આપીશ. એટલે હામાવંતી સુધ્ધ ચંદ્રની સ્તુતી કરી કહે છે.

દુહા—ચંદ્ર સુરજ તમને વિનવું, મારી સાચેરી પુરજો સાખરે; મારીં અણુરે માનીતી જોને હું ઠરી, મારી લજ્યા ભલેરી રાખ્યરે, મારી લજ્યા ભલેરી રાખ્ય. ૧૨ રાજા મહેલે નથી આવતારે મને કુડી ચડાવે આળરે; મનેં પીતા વીના જોને પુત્ર થયો, એવી આવશે મુજપર આળરે, એવી આવશે મુજપર આળં ૧૩ જગદેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવું, મારી ભલેરી રાખજો લાજરે, મારી પુત્ર પ્રસાદીનો આપશે તો મારા સર્વે સરસે કાજરે. મારાં ૧૪ કુલસંગ વજ્ર તમને વીનવું, મારી સાચેરી પુરજો સાખરે; મારીં અણુરે માનીતી હું ઠરીરે, મારી લજ્યા ભલેરી રાખ્યરે; મારીં ૧૫ રાજા મેલેલેરે નથી આવતારે, મને કુડી ચડાવશે આળરે, પીતા વીના શીપેર પુત્ર થયો, એવી આપશે મુજને ગાળરે. એવીં ૧૬

હે જગતમાં પ્રકાશ આપનાર ચંદ્ર અને સુર્યદેવ તમને બે હાથ જોડીને નમસ્કાર કરી વિનંતિ કરું છું કે તમારી સાક્ષીયે હું રાખ પીઉં છું તેથી કામ પડે સારે માથેથી કલંક ઉતરે એવી સાચી સાખ પુરજો એવી પ્રાર્થના કરીને કુલસંગ વજ્રને કહે છે કે ઈશ્વર ઇચ્છાથી મને પુત્ર થાય તો તેને લાયક બેશ્વરા ઘોડા જોઈએ. માટે આ

રાખમાંથી થોડીક મારી ઘોડીને સારૂ રાખીને તમારા દેખતાં હું પીઉં અને પછી ઘોડીને પાઉં, એમ કહી પ્રધાનના દેખતાં પોતે પીધી ઘોડીને પણ પાછ પછા પ્રધાનને કહ્યું કે તમને શ્રમ આપ્યો તેની ક્ષમા કરવી ને હવે આપને જવાની આજ્ઞા આપું છું એમ કહી પ્રધાનને વિદાય કર્યો. હવે ઇશ્વરની ગતી તો ન્યારીજ છે, તેથી તેની માયામાં બ્રહ્માદિક સરખા બુલા પડ્યા તો આપણે કીંકર કોણ મણતીમાં માટે દેહ ધરી મનુષ્ય સારૂ અથવા માડું જે ફળ કરે છે તેવું પામે છે. હવે છ માનીતીએ તાજી કરીઓ ખાધી ને દામાવંતીના ભાગની પણ ખાઈ ગઈ અને દામાવંતીએ તો છોતરાં ગોટલાની રાખ પીધી તથા ઘોડીને પાછ તેથી બધાને સાથે ગરબ રહ્યો. બ્યાં નવ માસ પૂરા થયા એટલે સાતે રાણીને સાત પુત્ર જનમ્યા અને ઘોડીને સાડાબાર મહીને એક ધણો સુંદર ને બળવાન વછેરો જનમ્યો પણ રાજની પાસે વધામણી તો છ માનીતી રાણીયોનીજ પોહોચી એટલે રાજ બહુ પ્રસન્ન થયા વધામણી લાવનાર દાસીને તથા સરવે યાચકોને અને સેવકોને જેને જેવું ધટે તેવું ધનામ આપી બધાઓને સાકર આપી આનંદ પામ્યા પણ માનીતી સરવે મળી ઇશ્વરથી ચોરી રાખી તેથી તે બહુ કોપાયમાન થયા તેણે કરીને છ રાણીના પુત્ર ધણા કદરૂપા અને ખોડ બરેલા અવતર્યા. ને અણુમાનીતીનો તો ખરો બરોસો ઇશ્વર ઉપર હતો તેથી તેને દેવંસી અને મહા રૂપવાન કુંવર જનમ્યો પણ તે વાતની રાજને સુદૃઢ ખબર નથી. હવે દામાવંતીએ પોતાની દાસીને કહ્યું કે તું આપણા જ્ઞેશીને તેડી લાવ્ય એટલે કુંવરના જનમાક્ષર કરાવીએ એવું કહેતાં દાસી તુરત જ્ઞેશીને તેડી લાવવા તૈયાર થઈ. એટલે રાણી કહે છે દાસી સાંભળ.

દુહો—દાસીરે મારી તુંતો ઝટપટ તૈયાર યાયરે; તુંતો જન-
મોત્રી કરાવી પુછીયેરે, તુંતો જ્ઞેશ્વને તેડવા જાયરે; તુંતો ૧૭

હે દાસી તું ઝટપટ તૈયાર થઇને જ્ઞેશ્વને બોલાવી લાવ્ય કે
આપણાં કુંવરની જનમોત્રી કરાવીયે ને નામ રાશી પુછીયે, એવું
સાંભળી દાસી ઉઠી જ્ઞેશ્વને ઘેર જઇ કહે છે.

દોહરો—કુળના જ્ઞેશ્વ તમને વીનવુંરે, હું તો નમી નમી કહું જ
વારરે; હુંતો મારી બાઇએ મુને મોકલીરે, તમે કહી આલો આવારરે; તમે ૧૮

હે કુળના જ્ઞેશ્વ મહારાજ મારી બાઇ તમને બોલાવે છે માટે
વેહેલા આલો. તે સાંભળતાં જ્ઞેશ્વ ટીપણું તથા બીજું જોઇતું પુસ્તક
લઇ દાસીની સાથે તરત દામાવંતીને મેહેલે પધાર્યા એટલે બાજક
૨ બેસારીને પુછે છે.

દુહો—કુળના જ્ઞેશ્વ તમને વિનવુંરે, હું તો તમથી નાનેરી
લાગુ બેનરે; હુંતો જનમોત્રી કરજો જોઇને, કુંવર જનમ્યોછે માઝમ
રેનરે; કુંવર ૧૯ કીયા નક્ષત્રમાં કુંવર આવીયોરે, તમે પાકેડું કર-
જો કામરે; તમે ધરણી ધરજેરે તેના તેજથીરે, એવું ધરાવો કુંવરનું
નામરે; એવું ૨૦

હે જ્ઞેશ્વ મહારાજ તમે જીવ રાખીને પુસ્તકમાં જીવો કે આજ
રાત્રીએ કુંવરનો જનમ થયો છે. તે સમયે રાત્રીના અગીઆર કલાક બરા-
બર થએલા હતા. માટે તે સમયે કીયું નક્ષત્ર હતું ને તે નક્ષત્ર ઉપરથી
કઇ રાશી આવે છે. તથા રાશી ઉપરથી શું નામ પાડવું વળી એના
અહ કેવા છે, ને એ કેવો પરાક્રમી થશે. એ વગેરે જનમપત્રીકા જે
જે જોવાનું હોય તે તમારા ટીપણામાં અને પુસ્તકમાં જોઇને મને
કહો. એવી રીતે રાણીનાં વચન સાંભળી જ્ઞેશ્વે પાટલા ઉપર ગુ-

લાલ નાંખી તીથી વાર નક્ષત્ર ઘડી પણ લખી તે ઉપરથી ગણીત કરી જન્મપત્રીકા તૈયાર કરીને રાણીને કહે છે કે રાણીજી સાંભળો.

હુહા—શુભ નક્ષત્રમાં કુંવર જનમીયોરે, એતો રાખે પીતા કરે કામરે; એતો ધરણી ધરજે એના તેજ્યારે, એનું મતીયોમાર પાડો નામરે; એનું મતીયોમાર પાડો નામ. ૨૧ આપમતે સઉને જીતશેરે, એતો ભરશે મોટી મોટી હામરે; એતો જગેશ્વર મહાદેવ એની સહાયમારે, એનું ગજરોમાર પાડો નામરે. ૨૨

હે રાણીજી તમારો કુંવર શુભ નક્ષત્રમાં જનમ્યો છે તે એના ગ્રહ એવા બળવાન છે કે એ દીર્ઘ આયુર્યદાયક મહા તેજસ્વી કાંતિમાં પુરણ પરાક્રમી અને અત્યંત દયાળુ તથા ધણેજ બળવાન થશે, પણ તે પોતાનીજ મતિ પ્રમાણે ચાત્રશે પિતાના કરતાં ધણે આબરુદાર નામ કહાડી એવો હિમ્મતવાન થશે કે તે ગમે તેવું બારે કામ કરવામાં બાધ બીડાવશે. વળી પોતાની રઘવત તથા બીજા સર્વે લોક પણ એના ગુણ ઉપર મોહિત થઈ બહુ જન પ્રીતિ રાખશે. એ બધુએ ખરૂં પણ બાર વરસની ઉમર થશે એટલે એના પીતાના વચનથી એને વનવાસ જવું પડશે. તે વન જઈ પાછો કુંવર કલ્યાણથી ઘેર આવશે. તે પછી પોતાના બાપની ગાદીએ બેસી રાજસુખ ભોગવશે તે તે જગેશ્વર મહાદેવનો આપેલો છે. માટે તે અહોનિશ તમારા કુંવરની રક્ષા કરશે અને એના જન્મના નક્ષત્ર ઉપરથી તો એનું નામ ગજરોમાર આવે છે. માટે એજ નામ અતી ઉત્તમ છે. તેજ રાખજો અને ઉપર મેં મતિયોમાર નામ કહ્યું તેતો એ ઉપરથી કે એ પોતાની મતિ પ્રમાણે યોગ્ય રીતીયે ચાલશે માટે તે ઉપનામ સમજવું. ખરૂં નામ તો ગજરામાર છે. માટે તેજ પા-

હજો. એ પ્રમાણે તમારા કુંવરના જન્માક્ષરંતું વૃત્તાંત છે. તે બધું તમને કહ્યું તે સાંભળી દામાવતી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે.

હુહો!—ઝટપટ ઉઠો મારી દાસીયોરે તમે પેરા દક્ષણી ચીરરે;
તમેં થાળ ભરી સગ મોતીયેરે; તમે વધાવો જોશી વીરરેં
તમેં ૨૩

રાણીના વચન સાંભળીને દાસીઓએ જોશીને મોતીએ વધાવ્યા તે પછી બીજો હુકમ કર્યો કે હે દાસી જોશી મહારાજને એક થાળ ભરીને મોતી તથા શાલ પાવડી વગેરે સર્વાંગનો તથા એક પોશાક હજાર સોના મોહોર વગેરે આપી રાજ કરીને વીદાય કર એવો દામાવતીનો હુકમ સાંભળી દાસીએ કહ્યા પ્રમાણે જોશીને રાજ કર્યા એટલે આશીર્વાદ દઈ જોશી ખુબ ખુશી થઈ નવા વસ્ત્ર પહેરી રસ્તે જતા હતા તેમને જોઈ ગામના લોકો પુછે છે કે જોશી મહારાજ. આ નવો પોશાક કેણે પહેરાવ્યો ? ત્યારે ઉત્તર આપ્યો કે અણુમાણીતી રાણી દામાવતીને પુત્ર જનમ્યો તેના જન્માક્ષર કર્યા તેમાં મળ્યો તે સાંભળતા લોકોમાં બધે ખબર ફેલાઈ એટલે ઘણા યાચકો દાન લેવા ગયા, તેમને યોગ્યતા પ્રમાણે દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા એ પ્રમાણે બીના બની. પણ તે વાતની રાજ્યને તો કાંઈ ખબર નથી. પણ ધશ્વરની અકળગતી છે. માટે કુંવર દીવસે ન વધે તેવો રાત્રીયે વધે, એમ કરતાં પાંચ વરસનો થયો એટલે એક પંડીતને બોલાવી પોતાના મહેલમાં વીદ્યાબ્યાસ કરવા માંડ્યો. તે બે વરસમાં સર્વ વીદ્યા તથા રાજનીતી શીખી હુંશીઆર થયો. ને શરીરની કાંતી પણ દેવરૂપ સરખી થઈ એટલે ગુરૂને બધો પોશાક તથા બે હજાર સોના

મોઢોર આપી રાજ કર્યા તે પછી એક દીવસે એવો યોગ્ય બન્યો
 રાજ જસોભન પોતે કચેરી બરી ખુશીમાં બેઠા હતા. એટલે
 કુલસંગ પ્રધાનને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન આજે મારા મનમાં
 એવો ઉમંગ આવ્યો છે કે મારી છ માનીતી રાણીના કુંવર મેં
 બરાબર નીરખ્યા નથી. માટે તમે પોતે રાણીયો પાસે જઈને કહો
 કે કુંવરને ધણા ભારે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવી તૈયાર કરીને મારી સાથે
 રાજ્યસભામાં મોકલો એવી રીતનો રાજાએ હુકમ કર્યો એટલે કુ-
 લસંગ પ્રધાન તરત રાણીયો પાસે આવ્યા. અને રાજાનો હુકમ કહી
 સંભળાવ્યો. એટલે રાણીયો પોતાના મનમાં બહુ પરતાવા લાગી,
 કે સરવ કુંવર કદરૂપા છે તે જોઈ રાજાને બહુ ખેદ પામી કાપાય-
 માન થશે. પણ શું કરે તે હુકમ માન્યા વગર છુટકો નહી માટે
 રૂંડાં વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવ્યાં તો ખરા, પણ મનુષ્યમાં ઇશ્વરની કુદરતી
 જ્યેવું રૂપ મુક્યું હોય તે પ્રમાણે શરીરની શોભા દેખાય છે, હવે જો
 પુત્રોને તૈયાર કરી કુલસંગ પ્રધાન લઈ રાજસભામાં આવ્યો. ને
 રાજાને સલામ કરી કહ્યું કે મહારાજ, આપના કુંવરને બેસવાસાર
 ગાદી તૈયાર કરેલી હતી તેની ઉપર હારખંધ બેસારયા એટલે રાજા
 પ્રધાન, ને આખી સભાના લોક નીરખીને મનમાં બહુજ ખેદ પામ્યા,
 અને સભાના લોકો માંહોમાંહી વાત કરવા લાગ્યા કે અરે ભાઈએ
 આશો ગજબ; રાજકુંવર બધાય પશુ કરતા વધારે કદરૂપા છે એમ
 ગરબડાટ સાંભળી રાજાએ જોયું તો એકનું નાક સીધું તો બીજાનો
 કાન ખુચો ત્રીજાનું મોં વાંકું તો ચોથાની આંખો માંજરી, પાંચમો
 પગે લુલો, છઠ્ઠાની જીભ તોતળી અને આંખે માંજરો. બોલે એટલે
 જીભે તતતતત એ પ્રમાણે સર્વને છેક કદરૂપા જોઈ રાજા દીગમુદ
 સરખો બની ગયો. તે જોઈ રાજા કુલસંગ પ્રધાન પો-

તાના મનમાં સર્વ સમજી ગયો. ને વીચારવા લાગ્યો. જે આ સમયે અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીને કુંવર ગજરામારૂં જે આ સભામાં ખીરાજેલો હોય તેના જેવું તેજ દેખી રાજા અને સરવે સમાજનોનો આનંદ ઉભરાયા વગર રહે નહીં પણ શું કરું કે એ પુત્રના જનમવાની રાજાને ખીલકુલ ખબર નથી. ને જે હું તેડી લાવું તો રાજા મારી ઉપર તથા દામાવંતી ઉપર પણ કોપાય-માન થાય કે પીતા વિના પુત્ર કેમ જનમ્યો. એમ કહી તેની ખરી તપાસ કરશે તે સમયે મારે સાક્ષી પુરવી પડશે. એમ બનશે તો તેની ચીંતા નહીં કેમકે અંત્યે ખબર થયા વગર તો રહેનાર નથી. માટે હવે તો વેહેલું જાણુ થાય તેજ સારૂ, ધન્યર પાસે સાચો ન્યાય છે. માટે સત્ય હશે તેજ તરશે. એમ વીચાર કરી સભામાંથી ઉડીને તરત દામાવંતીને મહેલે આવ્યો. તેને જોઇને રાણીએ આસન આપી ધણું માન દઈ બેસારીને તેને પાન સોપારીનું ખીડું આપી પુછ્યું, ને આપના મહેલાના ચેહેરા ઉપરથી તો એવું જણાય છે કે બહુજ તાકીદના કામ સારૂ આવ્યા હો, માટે જે હોય તે કૃપા કરી કહો કે ખબર પડે. એવા શબ્દ સાંભળીને પ્રધાન વીચાર કરે છે કે. રાણી ચતુર તો ખરી જે મારા મનની વાત પારખી, પણ કહ્યા વગર છુટકો નથી. એવો નીશ્ચય કરી દામાવંતીને કહે છે કે, હું કાંઈ આપની પાસે માગું તો મને ખુશી થઈ આપવા વીશે વચન આપો તો કહું ત્યારે દામાવંતી કહે છે કે રાજાની તમારી ઉપર ઘણી કૃપા છે તેવું છતાં તમારે શું ખામી છે. જે તે મારી પાસે માગો છો તે કહો. પ્રધાન કહે જે વચન આપો તો બોલું. ત્યારે રાણીએ કહ્યું કે તમને હું પોતાના પીતા તુલ્ય ગણું છું માટે મારાથી

અને તેવું હશે તો આપીશ, એમ કહી વચન આપ્યું એટલે પ્રધાન કહે છે કે આપના કુંવર ગજરામારજીને ઉત્તમ પોશાક તથા આભુષણ પહેરાવી મારી સાથે રાજ સભામાં મોકલો તે સાંભળીને રાણા કહે છે કે રાજની છ માનીતીના છ પુત્રો છે. તેવું છતાં મુજ અણ-માનીતીના કુંવરનું રાજસભામાં શું કામ છે. વળી રાજની મારી ઉપર કૃપા નથી અને રાણીયો પણ બહુ ઝેરીલી છે. માટે મારા કુંવરને કોઈ કુટુંબ વચન કહે તેથી તે દીલગીર થાય તે માટે એ વાતની ક્ષમા કરો તો બહુ સાર વજર કહે કે મારા ઘટમાં પ્રાણ છે. ત્યાં સુધી તમારા કુંવરનો વાંકો વાળ થવા દેનાર નથી. વળી આ પ્રસંગે રાજાએ માનીતીના છએ કુંવરને રાજસભામાં ખોલાવીને બેસાર્યા છે. તેમનાં કદરૂપ જોઈને રાજ તથા સરવે સભાના લોકો ખેદ પામીને ઝાંખા થઈ ગયા છે. તે તમારા કુંવરની કાન્તી જોઈ સરવે સુખી થશે. અને તમારૂં સત્ય જાહેર થશે. તેથી ધન્ય સહ સારાં વાનાં કરશે એ રીતે પ્રધાનનું પ્રૌઢ વીચારનું બોલવું સાંભળીને દામાવતીએ ગજરામારજીને સુંદર પોશાક પહેરાવાને આજ્ઞા આપી એટલે મારજી પોશાક પહેરે છે

દુહા—કસુંબી મંડીલ માથે બાંધીયુંરે, કાંઈ શીરપેચનેા ઝળ-કાટરે; કાંઈ કલગી તોરારે માંહી શોભતારે, જેમાં મોતી મણીનેા ચળકાટરે. જેમાં ૨૪ જરકશી જમો પહેરીયોરે, માંહી ઝાંઝેરો ઝળકે તારરે, માંહી હીરા જડીત કંઠે હારડોરે, તેની શોભાનેા નહી પારરે, તેની ૨૫ શેલે કશીરે કમર બાંધીછેરે, કાંઈ કીનખાખી સુરખાળરે, કાંઈ કનક કમર પટો કેડમાંરે, તેમાં ઝોલાં ખાએ તર-વારરે; તેમાં ૨૬ કેડમાં કટારી છે વાંકડીરે, કાંઈ દીસે તે નાનેરૂં આળરે, કાંઈ હાથમાં ઝાલીરે બમર ભાલડીરે, કાંઈ ખભે ઢગકતી

છે ઢાલરે; કાંધ ૨૭ અત્તર ખુશખોષ નાંખી શીરમાંરે, કાંધ ઓળી
મુક્યા છુટા કેશરે; કાંધ ૦ ધીરે ધીરે મારૂં ડગલાં ભરે, બહુ શોભે
છે બાળેવેશરે; બહુ ૨૮ કામ કુંવર બન્યા મારૂંશરે. જાણે તેજ
તણે અંબારરે; જાણે ૦ પુલસંગ વણરે ઝાલી આંગળીરે, કાંધ મારૂં
આલ્યા દરબારરે; કાંધ ૦ ૨૯

એ રીતે મારૂંજો પોતાના સુંદર વસ્ત્ર આલુષણ પહેરીને વળી
ઢાલ તરવાર કટાર વગેરે હથીઆર બાંધીને શીરના કેશ છુટા મુક
તેમાં મોગરાના પુખ્તનું તેજ ધાલીને બધા પોશાક ઉપર ભારે મુલનું
અત્તર છાંટી કામ કુંવર જેવો બની પોતાની માતાને હંડવત પ્રણામ
કરી આગા માગી કે માતાજી આપ આગા આપો તો રાજસભામાં
જાઉં. ત્યારે માતા કહે છે કે હે પુત્ર તું સુમેથી જ જાગેશ મહાદેવ
તાર રક્ષણ કરશે. અને પાછો કુશળ કથ્યાણથી વહેલો આવજો એવું
સાંભળી વણરની આંગળી ઝાલી ચાલતાં રસ્તામાં પુછે છે કે હે
વણર રાજસભામાં જવાનો એકજ રસ્તો છે કે બીજો પાછળથી જવાય
એવો રસ્તો છે ને પાછલે રસ્તે જવાય એવું હોય તો સાઈ તે
સાંભળી વણર કહે છે. તમારે પાછલા રસ્તાનું શું કામ છે. આપણે
તો આગલે રસ્તેથી જઈશું. કુંવર કહે છે કે ઝોશનજો મારી માને
કોઈ દિવસ કશું સુખ આપ્યું નથી માટે હું એને માઈ મસ્તક નમાવું
નાર નથી પ્રધાને પણ સમજાવ્યો પણ લીધી વાત મુકે નહિ માટે
કુંવરના કલા પ્રમાણે પાછળ બીજો રસ્તો હતો તે રસ્તે બન્ને જણ
આલ્યા ત્યાં બારી હતી તે ઉઘાડી એટલે કુંવર કહે છે કે પ્રધાન પહેલા તમે
જાઓ. પછી હું આવું. એવું કહી પ્રધાનને બારીમાંથી સભામાં
મેઠાયા. પછી પોતે વીચાર કરે છે કે ને હું આ નાહાની બારી

માંથી માથું નમાવી જઈ તો નમ્યો કહેવાઉં માટે તેમ તો મારે કરવું નથી. નમવું નહીને જવું તો ખરું. માટે એવી યુક્તિ શોધી કાઢાડી કે પ્રથમથી પગ ધાબીને સભામાં પ્રવેશ કર્યો. વજીર જઈને રાજાની સામે બેઠો અને ગજરામારજી આવીને કોઈને સલામ કર્યા વગર રાજાની પાસે આવી ઉભો રહ્યો એટલે જાણીને ઝગ્ગારો થયો. એવો તેજનો પ્રકાશ પડતાં રાજા પોતે અને સરવે સભામાં બેસનારા નીહાળીને જુએ છે તો જાણે કામદેવ કુંવર સ્વરૂપે પધાર્યા છે. એવું શરદ પુત્રેમના પ્રકાશીત ચંદ્રમા જેવું મુખ તથા સર્વોગની શોભા તેની સાથે વસ્ત્ર અલંકાર અને નાના પ્રકારની અતરની સુગંધીથી આખી સભામાં ગરવા થઈ રહ્યાં ને સરવે એક નજરે કુંવર સામું જોઈ રહ્યાં. તે જોઈ રાજા ધણેજ આશ્ચર્ય પામીને દુલ્લસંગ વજીરને પુછે છે કે હે પ્રધાન આ કોઈ દેવ કુંવર અકરમાત આપણી સભામાં ક્યાંથી આવ્યો. આરે આવો તેજસ્વી કુંવર જેના હશે તેના માત પીતાન ધન્ય છે. પણ એ વાતને ઝટ ખુલાસો કરો. કેમકે મારા મનમાં ધીરજ રહેતી નથી. માટે જે સભા હોય ને કહો. એવું સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે, રાજાજી આ તમારી સામે છ કુંવર કોના છે? રાજા કહે છે કે એતો મારી માનીતીના છે ત્યારે પ્રધાન કહે છે કે જેમ એ છ કુંવર તમારા છે તેમ સાતમો આ કુંવર પણ તમારો એવું સાંભળી રાજા કહે-છે કે મારી સાત સહીયો છે તેમાં છ ગાનીતી છે. તેને એહેલે કું જઈ હું ને સાતમી તો અલ્પમાનીતી છે. તેને મોહોલે કું કોઈ દીવસ પણ જતો નથી અને તું ડાહ્યા પ્રમાણીક પ્રધાન થઈ મારી સભા વચ્ચે મરકરી કરી કહે તે કે આ દેવકી કુંવર તમારે છે એ કેવી આશ્ચર્યકારક વાત છે. એવું સાંભળી પ્રધાને વીચાર

કર્યે કે હવે બધી વાત વીગત સહીત કહ્યા વગર છુટકા નથી એમ ધારી રાજાને કહે છે કે મહારાજ આપને શીવજીએ પ્રસન્ન થઇ કેટલા દુઃખ આપ્યાં હતાં? રાજા કહે છે કે સાત આપ્યાં હતાં તે મેં મારી વિનતીયોને આપ્યાં હતાં ત્યારે પ્રધાન કહે છે કે તમે તો અંતર રાખ્યો પણ સાચાનો બેલી ધન્ય છે માટે તે સાતે દુઃખ છ રાણીયો મળી ખાધ ગઇ અને તેના છોતરાને ગોટલા બારીએથી રસ્તામાં નાંખી દીધા તે તમારાં અણુમાનીતી દામાવંતીએ દાસી થાસે મંગાવી તેને વાટીને રાગ કરીને મને બોલાવી બધી હકીકત કહીને મારી સામે તે રાગ પી મધ તેથી તેને ગરબ રહ્યો ને પુરે માસે આ દેવરૂપ શીવજી કૃપાથી જનમ્યો છે એ પણ તમારોજ પુત્ર છે તે મહા પરાક્રમી નીકળી નવખંડમાં પોતાનું નામ રાખશે. એવું સાંભળી રાજા કહે છે કે મારો કુંવર હોય તો મારી સામે આવી મને સલામ કરી ઉભો રહે. તે સાંભળી ગજરામારજી કહે છે કે હું કોઇને સલામ કરતો નથી. ને કહ્યું તે સાત જણને સલામ કરું છું. તે સાંભળીને રાજા કહે છે કે એવા સાત કોણ મોટી પક્ષીવાળા છે કે જેને તું સલામ કરે છે. તે કહે. કુંવર કહે છે કે સાંભળો.

દોહરો—પહેલીરે સલામ મારી માતનેરે, જેણે નવ માસ રાખ્યો પેટરે; જેણે ૦ કષ્ટ પામીને ઉછેરીયોરે, મારી લણી એક દીધી વેડરે; ૩૦ બીજરે સલામ જગેશ્વર મહાદેવનેરે, જેણે પેટમાં ગર્ભજ દીધરે, જેણે ૦ જહરામિમાંહી જેણે જાળવ્યોરે, મારી રક્ષા પહેરી દીધરે, મારી ૦ ૩૧ ત્રીજરે સલામ મારા પ્રભુજીનેરે; જેણે ૦ બહાર આપ્યો અવતારરે; જેણે ૦ જીવતાં લગી જરા આપશેરે, એતો તનનેરે, એતો રણમાં રમાડી લાવે ધેરરે; એતો ૦ ગામ થકી

ગડે પરમામમાં, એની કાષ્ટ ન જાણે પેરયે; એની ૩૩ પાંચમી સલામ મારી ખાંડનેરે, એ તો રણમાં કરે મોટા ઘાં રે; એતોં દુસ્મન દુર રહે દેખીનેરે મારૂં યુડતું તારે તે નાવરે; ૩૪ છઠીરે સલામ મારી ઢાલનેરે, એ તો રણમાં હૈયા કેરી ઓથરે; એતોં દુસ્મન જોઈ ઝડપ લઈ ઉઠતારે. મારી પડતી બચાવે લોથરે; મારી. ૩૫ સાતમી સલામ ધરતી માતનેરે એતો મુઆ જીવતાનો વિશ્રામરે; એતોં પ્રાણીમાત્ર સહ એને આશરેરે; સાચુ ઠરવાતું એ છે ઠામરે; સાચું. ૩૬

હે રાજ પ્રથમ સલામ મારી માતને કરું કે જેણે મહાદુઃખ વેઠીને નવ માસ પેટ રાખ્યો. અને જન્મ થયા પછી પણ મારે મોટે બહુ કષ્ટ વેઠી મોટા કર્યો. બીજી સલામ જગેશ્વર મહાદેવને કે જેણે મારી માતાના ઉદરમાં ગર્ભ આપ્યો. અને જઠરામાંથી જાળવી રાખ્યું કર્યું. ત્રીજી સલામ જગતકર્તા પરમેશ્વરને કે જેણે મને અવતાર આપ્યો. અને જીવીશ ત્યાં સુધી મારી કીર્તિ વધારી અંત સમે મોક્ષમતીએ પોહાંચાડશે. ચોથી સલામ મારા રેવંતને (ધોડને) કે જે મામ પરમામ લઈ જાય અને મહા અરણ્યમાંથી કુશળ કલ્યાણથી ઘેર લાવે પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે જે રણ સંગ્રામમાં કતરશે નાશ કરી મને ફતેહ પમાડી મારા જીવ બચાવે છઠી સલામ મારી ઢાલને કે દુસ્મનના આવતા ઝટકાને પોતે ઝીલી લઈને મારી લોથ પડતાં બચાવે. અને સાતમી સલામ આ ધરતી માતાને કે જેની અંદર મુઆ જીવતાને જન્મા આપે છે. અને જેમાંથી પેદા થઈ તેમાંજ સમાવાતું છે. એ સાત જણને જરૂર સલામ કરવી જોઈએ તે હું કરું છું તે સીવાય બીજા કોઈને સલામ કરતો નથી. તમને તો મારા ધોડને માલતાં રજ

હોડે એટલી પણ સલામ કરનાર નથી. એવાં કુંવરનાં વચન સાં
ભળીને રાજાને અત્યંત ક્રોધ ચડ્યો એટલે બોલ્યો કે અરે કાંઈ
ચાકર હાજર છે ? ઝટ તરવાર લાવીને આક્ષણે આ કુંવરનું મ-
સ્તક છેદી નાંખો. એવો શબ્દ સાંભળી કુલસંગવજીર જે પાસે
બેસા હતો તે બોલી ઉઠ્યો કે મહારાજ આજ એ શું બોલ્યા
તમે કોનું મસ્તક છેદાવો છે ખબરદાર જે અવિચારથી હાથ ઉ-
ઠચે તો પછી ધણો પસ્તાવો થશે. એ રીતે પ્રધાનનું બોલનું
સાંભળી રાજાની હીંચત ચાલી નહી. એટલે પ્રધાને રાજાને કંઈું કે,
મહારાજ એ કુંવરને એની મા આપની પાસે મોકલવાનીજ ના
હતી પણ તેનું દેવ રૂપ તથા પરાક્રમ દેખાડવા અને તમારા ખાંડી-
યા માંડીયા કુવરને જોઈ તમે તથા સરવે સમાજનો શોકાતુર થયા
નેતે ક્રોધ રાજી કરવા હું બળાકારે લાવ્યો છું તે એવી સરતથી
લાવ્યો છું કે એને કુશળ કલ્યાણથી એની માતાના હાથમાં સોંપું
તે પછી આપને ગમે તેમ કરજો. એમ કહીને કુવરની આંખળી
પકડી પ્રધાન સભામાંથી ઉઠી દામાવંતીના મહેલ બણી જવા નીક-
ળ્યો. એટલે સર્વ સભા વીસર્જન થઈ હવે રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં
એક તેવું વરસની ડોશી હાથમાં લાકડી લઈને ચાલી જતી હતી,
તેને જોઈ ગજરામારજીએ પ્રધાનને પુછ્યું કે આ ધરડી ડોશીને
બોલાવો મારે કાંઈ વાત પુછવી છે. એવું સાંભળી વજીરે ડોશીને
બોલાવી એટલે માત્ર ડોશી ને પુછે છે કે ડોશી મા આપને કેટલાં
વરસ થયાં. ડોશી કહે કે બેઠા નેવું વરસ થયાં. કુંવર કહે છે કે
તમને બહુમાં બહુ કેટલા વરસની વાત સાંભળે છે ડોશી કહે છે
વધારે તો નહીં પણ સવાસો વરસની વાત મારી નજરની જે;

એલી અને અને પચાસની બીજી તે સાંભાના ગામના ધરડાંએ
પાસે સાંભળેલી છે. ત્યારે કુંવર પુછે છે કે આ ગામમાં જસો.
જમ જે રાજ્ય કરે છે તે તેમના વડીલોનું છે કે પોતાનેજ
મળેલું છે તે સાંભળી ડોશી કહે છે કે બાપ પચાસ વરસની આ-
બળ એક વીરજી કરીને ઠાકોર હતે તેનું રાજ્ય હતું તે ધણા
વરસ ભોગવી અંત્યે તેનો મંદ દીવસ આવ્યાથી જસાજમને મલ્યું
છે. કુંવર કહે કે વીરજીના વંસમાં કોઇ જીવે છે કે કહી ડોશી
કહે તેના દીકરાનો દીકરો સોળ વરસની વયનો છે. તે સાંભળી કું-
વરે ડોશીને પોતાના ખીસામાંથી સોનાની વીસ મહોરો કઢાડીને
આપી અને કહ્યું કે ડોશીમા એ છોકરાને આ ક્ષણે મારે મહેલે તેડી
લાવો. એવું સાંભળીને ડોશીને મોહોર મળ્યાથી પમમાં ખુબ જોર
આવ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે હમણાં તેડી લાવુ છું એમ કહી
લાઠડીના ટેકા વમર ચલાવું નહોતું તે ધનનું જોર આવતા લાક-
ડી ખભે મુકીને વીચ વરસના જીવાન માણસની બરાબર ડોશીએ
ચાલતા માંડયું એટલે કુંવર કહે છે કે ડોશી મારી પાસે આવે ત્યાં
સુધી દુલસંગ વજર તમે પણ મારી પાસેજ રહો. એવું કહી જાને
જણ મોહોલે આવ્યા મારજીએ પોતાનો પોશાક ઉતારી બીજો ધ-
રમાંનો પોશાક પહેરીને એક ખુરશી ઉપર પોતે બેઠા અને
અને બીજી સામી ખુરશી નાખીવજરને બેસાડ્યો, બેઠ જણ ચાલો
કરે છે એટલામાંનો ડોશી ઝડપથી વીરજીના પુત્રને લલને આ-
વીને કહ્યું કે મહારાજ તમારું કામ કર્યું હવે હું રજા મામું છું.
એમ કહી ડોશી પોતાને ઘેર ગય. એટલે મારજી પુછે છે કે તમારું
નામ શું ? છોકરો કહે મારું નામ ધીરાજી કરીને કહે છે મારજી

તેને ખુરશી આપીને બેસાડ્યો ને કહ્યું કે તમારા વડીલો કોણ હતા તે વીશે સાચે સાચું કહો. ધીરાજ કહે છે કે આ ગામમાં મારા આપનો આપ ધીરાજ ઠાકોર રાજ્ય કરતો હતો. પણ દૈવ્યોએ તેમના દહાડા નબળા આવ્યાથી એ રાજ્ય નસાવેલું હાથમાં ગયું. તેણે મારા આપ ધીરાજને કાંઈ જાગીર આપી છે ને ઉપર મારા ગુજરાને ચાલે છે. મારૂં કહે છે કે ગામમાં કાંઈ તમારી બીજી જમીન છે? ધીરાજ કહે છે કે છે તો ખરી પણ તેમાં જુનાં ઘરો હતાં તે પડી ગયાં હવે તો રક્ત એક હજાર વીધા છુટી ભોંય છે તે અવાવર છે. તેમાં લોકો છાણાં થાપે છે. ને તે વિષે રાજાને અરજ કરી તો કાંઈ દાદ આપતા નથી. મારૂં કહે છે એ ભોંય હું વેચાતી રાખું તો તમે શું લેશો? ધીરાજ કહે કે એક હજાર રૂપિયા લખશ. મારૂં પ્રધાનને પુછે છે કે કેમ પ્રધાનજી આ વાતમાં આપનો શો વીચાર છે. વજરે વિચાર્યું કે કુંવર નાની વયમાં મોટા પરાક્રમી નીકળ્યો એ એના બોલવા ચાલવા ઉપરથી સાદ જણાય છે. આગળ જતાં રાજ્યાધીકાર પણ એજ થશે. કેમકે માનીતાના હોય છે તે ખાંડીયા માંડીયા લુલા લંગડા બેરા બોલડા છે. તે કાંઈ રાજ્ય કરનાર નથી મારે આપણે એ કુંવરનું કાંઈ કામ નથી આપણે તો મારજી સાથે મહું રાખવું એનું વીચારી ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ આપની મરજ છે તો સુખેથી હોય પણ મારી સાથે જાનસમાં પ્રેમચંદ પારેખની દુકાને ચાલો કે ત્યાં લખત કરીને સહી શાખ કરાવી નાણાં આપીયે. પછી ત્રણે જણ જાનસમાં ગયા ત્યાં દુકાન ઉપર બેસી લખત કરી સહી શાખ કરાવી એક હજાર રૂપિયા રોકડા પારેખ પાસે પરખાવીને આપણા વગી ઉપરથી શાલ પામડી તથા કસુબી મંડીલ વગેરે પાંચસો

રૂપીયાનો પોઠ આપી ખુબ રાજ કરી વિદાય કર્યો. એટલે તે પોતા-
 ઘેર ગયો મારજીએ પ્રધાનને કહ્યું કે આપને મેં બહુ જ મમ આપ્યો
 છે તેની ક્ષમા કરવી પણ કાલે સવારે આ સહેરના હુશીયાર કડીયા
 તથા મીઠીને બોલાવી મારી પાસે આવજો. કેમકે એક મોટો અને
 સારો શોભીતો રાજ મહેલ બાંધવાનો છે. તે કામમાં તમારે પોતા-
 થી બનતી મહેનત લેવી પડશે. પ્રધાન કહે વાર મહારાજ એમ
 કહી પોતાને ઘેર ગયો. તે સવારે ઉઠીને પોતાના ચતુર કારકુનને
 બોલાવી કહ્યું કે દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારજીને એક સુંદર રાજ
 મહેલ બાંધાવવો છે માટે આપણા નગરમાં જે સફૂથી સરસ પંકાયલા
 કડીયા સુતાર અને પીઠીઓ છે તેને મારી પાસે બોલાવી લાવો.
 પણ ખજરદાર આ વાત કોઇને જણાવશો નહિ. એમ કહીને કારકુ-
 નને મોકલ્યો એટલે તે તરત કડીયા સુતાર મીઠીને બોલાવી લાવ્યો.
 તેને લઈ દુલસંગ ગજરામારજી પાસે આવ્યો. તેમને જોઈ મારજીએ
 તરત આદરમાન હાથ આજ્ઞન આપીને બેસાડીને પુછ્યું કે હે કડીયા
 સુતારના મીઠીયો, આ કામમાં મારે એક હજાર વીધાં બોંય ઉપર
 એક મોટો ને સુંદર શોભાયમાન રાજમહેલ બાંધવો છે. કે જેની
 અંદર બામ બમીયા નાના પ્રકારના પ્રખોનાં ઝાડ તથા દુવાસ
 વગેરે બાંધી ધણું મજબુત અને શોભાયમાન કામ બનાવવું ને લઈ
 જે કામને એક વરસ લાગે તેની જગ્યાએ વધારે કારીગર રાખી જે
 માસમાં તૈયાર થાય તેમ કરવું. એવું સાંભળી કડીયા સુતારના
 મીઠીઓ બેલ્યા કે મહારાજ આપ જેવો મનમાં આહો છે તેથી
 સરસ અને જલદીયા બાંધા તૈયાર કરી આપીશુ તે વિષે આપે

નિશ્ચંત રહેવું એવો ઉત્તર મળતાં મારજી પ્રસન્ન થયા ને વજીરને
 બધામણુ કરી. જોશી પાસે રૂડું મુદુર્ત જોવરાવી કામનો આરંભ
 ચલાવ્યા. પ્રથમ જગ્યા વાળીને સાર કરાવીને તેનું માપ લઈને પાયો
 ખોદીને કામ ચલાવવા માંડ્યું. તે કામ મધ્યે જ કાંઈ સામાન જો-
 ણીએ તે પ્રધાનના ધરમાવ્યાથી તેના માણસો લાવી તરત હાજર કરે
 એટલે કડીયા સુતારને કંઈ ચીજ વગર ખોદી થવું ન પડે તે મા-
 ણસો પણ વધારે રાખીને ધણું ઉત્તમ નકશી કામ કરાવ્યું. એમ
 કરતાં છ માસ થયા એટલે તે રાજ મેહેલ એવો બન્યો કે જસા
 જમના મેહેલ કરતાં ઘણોજ શોભાયમાન બન્યો. એટલે રૂડું મુદુર્ત
 જોઈ વાસ્તુ કંઈ ન સર્વે કારીગરોને ચોખ્ખતા પ્રમાણે શીરપાવ
 આપ્યો. મેહેલની વચોવચ એક મોટો ચોક રાખી તેમાં જુદા જુદા
 ભાગ પાત્રીને બાંધણી લીધેલી તેના નામ પણ જુદાં જુદાં પાડ્યાં
 એકનું નામ રંગમેહેલ, ત્રીજો આરસ મેહેલ, ચોથો વિલાસી મેહેલ,
 પાંચમો નાટક મેહેલ, છઠો રાજકચેરીનો મેહેલ, અને સાતમો ધન્ય
 સ્તુતિ કરવાને સાર બક્તિ મેહેલ, એ રીતે મેહેલોમાં ગોખ, કરખા
 આલેરીયો, તથા અમાશીયો વગેરે જુદી જુદી રચના બનાવેલી
 છે. ચારે કોરે ફરતો કોટ કરીને તેમાં નાના પ્રકારનાં ફક્ળાયક ઝાડ
 તથા સર્વે જાતનાં પુષ્પોનાં ઝાડ વાળી છટાખંધ બગીચો બનાવેલો
 તેમાં આંબા, જાંબુ, સીતાફળ, રામફળ, દાદમ જામફળ, નાળીયેર,
 કેળ અને માંડવા પાલી તે ઉપર નાના પ્રકારના વેલાઓ વાવી
 તેને ઝાડ ઉપર અને માંડવા ઉપર ચડાવી દીધેલા છે. તેથી તેની ધમ
 બહુજ સુશોભિત દેખાય છે વળી આરસપાદાણનો સુંદર કુવારો
 સુખીને તેની ફરતી બેઠકા બનાવેલી જોતાંજ સર્વને બહુ સુખ-ઉપ-

જવા લાગ્યું એ રીતનો ઉત્તમ મેહેલ જે એકવાર જુવે તે જ્યાં
 જાય ત્યાં ત્યાં સદાય તારીફ કરે તે સાંભળીને દેશ વિદેસના લોકો
 જોઈને બહુ પ્રસન્ન થાય ને વિચાર કરે કે આ મહેલનું કામ દેવ-
 તાઈ મેહેલના સરખું દેખાય છે. એ રીતે સર્વને ખુશી થએલા
 જોઈ માણ પ્રલસંગ વજરને કહે છે કે જોશી મહારાજે આજે
 સભા ભરવાનું મુહુરત આપેલું છે પણ જે રાજસભામાં બેસનારા
 પુખ્ત ઉમ્મરના મોટા માણસો રાજની કચેરીમાં જવાનું મુકી મારી
 કચેરીમાં એકાએક આવશે નહિ, માટે તમે આ ગામતા વેપારીયો-
 ના છોકરાઓ જે રસ્તામાં રમતા હોય તેને સમજાવીને કહો કે
 તમે ગજરામાણ પાસે રમવા જાઓ ત્યાં તમને ઘણું માન પાન
 મળશે. એવું સાંભળી વજરે ગામના છોકરાઓને જાહેર કર્યું કે
 તમે ઉત્તમ પોશાક પહેરીને માણને મોહોલે રમવા જશો તો તમને
 બહુ માનપાન અને મીઠાઈ મેવા વગેરે ખાવા મળશે. એવી લાલચ
 છોકરાઓમાં ખુબ ફેલાઈ એટલે તેઓ ઉત્તમ પોશાક પહેરીને તરત
 માણ પાસે આવ્યા. એટલે તેઓને પોતાની શણગારેલી કચેરીમાં
 ગાદી તકીયા ઉપર બેસાડીને બહુ આદરમાન દીધું. પછી છોકરા-
 ઓને કેદ ન થડે તેવો પાતળો કસ્ટોમો કહાડી તેઓને પાચો. પછી
 પસ્તાં, બદામ, ચારોળા સાકર ને બીજા લીલા મેવા તરેહ તરેહના
 આખ્યા તે બાદ કહેલા દુધમાં સાંકર એલચી જયફળ વગેરે નાખે-
 લું મશાલેદાર દુધ પાચું અને છેલી વાર તેઓને સુનેશ વરખના
 પાનનાં બીડાં તથા ગુલાબનાં વારા આપી બહુજ પ્રસન્ન કર્યા છેલી
 વારે કચેરી બરખાસ્ત થતી વેળાએ માણએ સર્વે છોકરાઓને
 કહ્યું કે મારા સ્નેહી મિત્રો આજે તમોએ મારા મેહેલમાં આવી

મને બહુ આનંદ ઉપજાવ્યો છે. તેથી હું તમારો આભારી થયો છું એમ કહી સર્વેને વિદાય કરતી વેળાએ કહ્યું કે મીત્રો તમે દરરોજ સવારે તથા સાંજે મારી પાસે આવજો. આપણે પરસ્પર મળી આનંદ પામીશું એ રીતે કહી સર્વેને વિદાય કર્યા પછી છોકરાઓ માંહેા માંહી કહેવા લાગ્યા કે આજે તો બહુજ મોજ મળી છે. વળી રાજકુંવરનો ભાવ છે, તેથી આપણે ભેગા થઈ નિલ જમશું. પંછી બીજે દીવસે સોના બસો ભેગા થયા ને કચેરીમાં જઈ માનપાન પામી ઘેર આવ્યા આ રીતે પાંચ દીવસમાં વધતાં વધતાં પાંચસો છોકરાં એકઠાં થયાં. તેઓ દીવસે દીવસે અધીક સુખ પામવા લાગ્યા ને મારજીએ પણ જે આવે તેને ઘણું માન દેવા માંડ્યું તેની કીર્તી સાંભળી ગામના અશીષીયા પણ થોડા થોડા જવા લાગ્યા તેમને જોઈએ તેવો ઘાડો કસુંબો પાછને નાના પ્રકારના મેવા તથા દુધ સાકર મળવા માંડ્યું એટલે અશીષીયાભાઈ જ્યાં લ્યા ખુબ તારીફ કરવ લાગ્યા તે સાંભળી મોટી ઉમ્મરના અને સારા માણસો સભામાં બીરાજવા માડ્યા અને છોકરાઓની સખ્યા બંધ થઈ એમ કરતાં રાજની કચેરીમાં નીલ જનારા રજપુત અશીષીયા તથા લોકો સર્વે ગજશમારજી પાસે આવીને મન માન્યા અશીષી કસુંબા પીને તે ઉપર મીઠાઈ મેવા, તથા દુધ વગેરે પીને કેદની લેહેરમાં કેટલાક ઝોઝા માર્યા કરે અને કેટલાક રંગમાં આવી ધણા રમુજભરેલાં ગપાટાં મારી મારજીને અને બધી કચેરીને ખુબ ખુબ હસાવે. એ રીતે ૭ માસમાં રાજની કચેરી તુટીને મારજી પાસે બસવા માંડી એટલે રાજ જસાજમે પોતાના કુલસંગ વહરને કહ્યું કે હે વહર આપણી સભામાં જે સાડાસાતસો અશીષીયા

આવતા હતા અને બીજા પશુ કેટલાએક માણસોનો ખુબ જમાવ થતો હતો તે હવે કેમ આવતા નથી. તે સાંભળીને પ્રધાન કહે છે કે, મહારાજ અપીણીયા લોકોને તો કસુંબો મળ્યો એટલે લાંજ આસન વાળી બેસે છે. અને બીજા લોકોમાંથી કેટલાક પરગામ ગયા હશે. કોઈ માંદા પડ્યા હશે ને કેટલાક મરી ગયા હશે. માટે માણસોનો જમાવ ઓછો થાય છે. એમ કહીને રાજાને સમજાવ્યો. પશુ મારજીની વાત પોતે જાણે છે તે કહી નહીં કેમકે વજીર ને મારજીનો દીવસે દીવસે પ્રેમ વધતો ગયો એટલે પ્રધાન પશુ તેમને સદા રાજામાં રાખે. એમ કરતાં એક દીવસ એવો બન્યો કે એક અપીણીનો બંધાણી બાટ ઘોડા ઉપર બેસીને એ ગામમાં આવી પોહોં-ગ્યો. તે રસ્તે જતાં ગામના રહેવાસી લોકોને પુછે કે હે બાઈ, આ ગામનો રાજા નિલ અપીણ કસુંબાનું રાવણું કરે છે કે નહિ? તે સાંભળી પુરવાસીએ ઉત્તર આપ્યો કે બાઈ બહી બજારે આગળ ચાલ્યા જાઓ ત્યાં એક મોટા સુંદર મેહેલ આવશે તે મેહેલમાં અણ-માનીતી રાણી દામાવતીનો પરાક્રમી પુત્ર ગજરોમાર છે. તે તમને ચડે ઘોડે તરત કસુંબો પાઈ પ્રસન્ન કરશે. બાકી જસાગમ રાજા પાસે જતાંવેંત તરતજ કસુંબો મળશે નહિ. એનાં વચન સાંભળીને બંધાણી બાટ મારજીનાં મેહેલ સામે ચાલ્યો. એટલે બાટમાંથી મારજીએ બાટને દુરથી આવતો જોયો ને મનમાં તરત પરીક્ષા કરી કે હો કોઈ નીચે બંધાણી બાટ છે. ને તે કસુંબો પીવાની આશાએ ઝડપથી આવે છે. એવું વિચારી પોતાના ત્રણ ચાકરને બોલાવાને કહ્યું કે પેલો દુરથી ઘોડે બેસીને બંધાણી બાટ આવે છે તે આ-પણા મેહેલ નજદીક આવે તે પહેલાં એક જથ્થા માળવી અપીણનો

થાડો કસુબો ઠાઠાડી તેમાં કેશર ઘોળીને એક તાંસળી ભરી તથ-
 ચાર કરી તેને હાક મારીને ચડે ઘોડે તરત કસુબો પાષ દો બીજને
 કહ્યું કે દુધ સાકર કઢેલું તથયાર છે. તેમાં વાટેલી એકચી નાંખીને
 તાંસળું ભરી કસુબા ઉપર પાળે ને ત્રીજા ચાકરને કહે છે કે
 પાષડી ૧) ૩. ૨૫) ની, શેલું ૧) ૩. ૫૦ નું અને પચીસ રૂપીઆ
 રોકડા લઈને તું પણ જાને કસુબો પીને પાછળતી દુધ પીધા પછી
 આ શીરપાવ આપજો એ રીતે આગા મળતાં ત્રણ ચાકરે કહ્યા પ્ર-
 માણે વસ્તુ લેઈને નીચે જઈ ઉભા રહ્યા એટલે તે આવી પહોંચ્યો
 તેને હાક મારી ઉભો રાખ્યો ને વિનંતી કરી કહ્યું કે અમારા માર-
 જીએ કહ્યું છે કે આ તાંસળીમાં આપને ચોખ્ખું કસુબો છે તે પીતા
 ઝો. તે સાંભળી ભાટ પણ ઘટઘટાવી ગયો એટલે ત્રીજાએ શેલું
 પાષડી ને પચીસ રૂપીઆ રોકડા આપ્યા તે લઈ ખુબ ખુશ થયો
 આ બનાવ મારજી પોતે બારીએ ઉભા રહીને જોતા હતા તેથી
 ભાટ પોતાના મનમાં સમજ્યા કે આ કોઈ રહાદેવાંશી રાજકુંવર
 છે માટે તેને ઘણું માન આપી પ્રસન્ન કર્યો એમ જાણીને ભાટે
 મારજીને સલામ કરી કહ્યું કે હે ઉદાર મનના રાજકુંવર તું જેવું
 સર્વને માન આપે છે તેથી સહઅપણું માન પરમેશ્વર તમારૂં વૃદ્ધિ
 પમાડો એમ કહી ભાટ ચાલી નીકળ્યો તે જસાજમના મેહેલ આ-
 ગળ પોતાના ઘોડો બાંધીને દરવાજાના સીપાઈને બહામણ કરી
 પોતે સળની કચેરીમાં જઈ ઉભો રહ્યો. પણ તેના કોઈએ સત્કાર
 કર્યો નહિ તે જોઈને ભાટે વિચાર કર્યો કે મેં સલામ કરી પણ
 કોઈએ સલામ સરખીએ લીધી નહિ. તો આ ઠેકાણે ઉભું રહેવું
 ચોખ્ખું નથી. વળી માનીતીના છ પુત્રો જે બાંડીયા મેંડાયા હતા
 તેને પણ જોઈને ભાટ કોપાયમાન થઈને કહે છે.

હોહો—ખાંડીયે મેંડીયેરે લુભે લંગડેરે, કાંઇં લજવી માયું
બધું ગામરે, કાંઇં ધન્ય અણુરે માનીતા કુંવરને, એનું નવખંડ
રહેશે નામરે, એનું નવખંડ રહેશે નામ. ૩૭.

એવી રીતે બાટને મોહોડે કવિતા સાંભળીને રાજ બહુજ
કોપાયમાન થઇને બોલ્યો કે અરે કોઈ હાજર છે કે નહીં? એવા
શબ્દ સાંભળતાં ચાકરો બોલ્યા કે હાજર સાહેબ, શો હુકમ છે?
રાજ કહે છે કે હમણાં ને હમણાં અણુમાનીતીના કુંવર ગજરાને
જઈ કહો કે આ ક્ષણે તારા બાપનો એવો હુકમ થયો કે તને દેશ-
પાર કરે છે. માટે જ્યાં સુધી તારા બાપનાં દાબ્યની હદ છે. ત્યાં
સુધી તારે રહેવું નહિ કદાપી એ હુકમને માન્ય નહીં કરે તો તેને
તારા જીવથી મારી નાંખવામાં આવશે. એ રીતે કહો ને તે માને
તો સાફ હદિ તો તેને બાંધીને મારી પાસે દાવળે એ રીતે રાજ
તું બોલવું સભામાં બેસનારા સર્વે માણસોએ સાંભળ્યું પણ કોઈ
ચાકરની એવી હાંમત ચાલી નહિ જે એ વર્તમાન કહેવાને તક્યાર
થાય. એમ કોઈ બે લું નહિ ત્યારે રાજ કોપાયમાન થઇને કહે છે
રે અરે શું ક્ષત્રીમાંથી પાણી જતું રહ્યું? શું ચાકરો હરામનો મુ-
સારો ખાઓ છો? કેમરે કોઈ બોલતું નથી? એવી રીતે રાજને
બોલતો સાંભળી કચેરીમાંથી પાંચ સાત મુસંકમાન સીપાઈ બોલ્યા
કે મહારાજ આપકા હુકમ સીર ઉઠાકર હમ જાતેહે ઓર જો
આપને કહા સો મજરાકુ બોલ દઇગે. ઓ બાતકી કુછ શીકર મત
રખીયો. એવું કહી સીપાઈ માફજના મેહેલ બણી જવાને નીકળ્યા
તે રસ્તે ચાલતાં વિચાર કરી માંહોમાહે બોલવા લાગ્યા કે રાજકા
સીર પર ઉઠાયા તો મહી પણ ઓ લકમકી સાફ

ગામમેં બહોત તારીફ હોતીહે, એ માનીતીકે લડકે ખંડીયે મેંડીયે લુભે લંગડે કુછ રાજ કરનેકે નહિ. પાંચ દીન અગાડી શીછાડી એહી મજરામાર રાજ કરેગા. ઉસ્કે ખાતર વહાં જાકે કુછ અખે મત બોલના. કયું કે માફતી બડા નશીબદાર હે સો. રાજ કરેગા તબ અપનકુંકી ઉસ્કી નોકરી ઉઠાટર રોટી ખાનેકી હે. ઉસ્કે ખાતર બડી લાયકીસે દો સુકન બોલના, આવી રીતે સીપાઇઓએ વીચાર કર્યા ને તરત માફતીના મેહેલ પાસે આવ્યા ત્યાં કચેરી મરાયેલી જોઇને સીપાઇ બાઇતો આશ્ચર્ય પામી ગયા. એટલે કચેરીમાં જવાની કોઈની હીમ્મત ચાલી નહીં. અને એક બીજાને કહે છે કે 'બાઇ મેરી તો જીકર ચાલતી નહીં'. કે જરૂર બોલું, એ રીત સરવે હીમ્મત હારી ગયા પછી છેવટ તેમાં બે પુખ્ત ઉમરના બુઝરગ સીપાઇ હતા તે બોલ્યા કે "માફતી પાસ જાકર લાયકીસે બોલને સીવાય છુટકા નહી હે" એમ કહી પાસે જવા માંડ્યું ને જુવે તો રાજ જસાજમની કચેરીમાં જે અશીષીયા હતા તે સર્વેને જોયા ને તેઓ અશીષુ કસુંબા પી ખુમ ગમ્યા મારે છે. તે જોઇને એક સીપાઇ બીજાઓને કહે છે "અમે દેખો તો સહી કયા મજા ચલ રહી હે. એ મેરે બેટ સાડે ગામસો અશીષીયે તો સબ ધધર આકર કસુંબા પી કે કયા મપાટે હાકે હે ઔર જે કુછ કચેરીકી મજા તો સબ ઇલાં હે અપને રાજકી કચેરીમે કયા ધુલ ઉડતી હે" એ રીતે એક બીજાને કહે છે પછી આગળ જુવે છે તો કેટલાક અશીષુ ઘોળી રહ્યા છે. તેની પાસે બીજા પાંચ સાત જણા મેડેલા છે. તે મધ્યે પસ્તા બદામ ચરોળી, સાટર અંજીર સુકો મેવો વીણીને સાફ કરી એક ખુમચામાં મુકે છે. મસ્તકી હાડમ ફાલી તેમાંથી ઘણા કાંદે

છે ને સીતાદળ, જામળ, મીઠા લીંબુ, નારંગી, પાકાં કેળાં અને
 ખજૂર વગેરે ફાલી એક રૂપાના ખુમચામાં જુદી જુદી દગલીયો
 કરે છે. એવો પાકા પાનને ઘોઈ સાફ કરી તેને કાચોચુનો લગાવી
 તેમાં સફેત સેવડધની સોપારીનો બુકો મુકી તે મધ્યે એલચી જામ-
 ફળ વગેરે મુકી તેનાં બીડાં બનાવે છે. અને પાંચમે જોને જોમ ઘટે
 તેમ આપી આદરમાન દે છે. અને જે કાંઈ બહારથી આવે તેને
 તરત કસુબો પાઈ નાના પ્રકારના મેવા આપી રાજ કરે છે. તેની
 પાસે કેટલાક અમીર ઉમરાવ બેઠા છે ને સામે અપ્રીણીયા રજપુત
 નીશામાં ચક્રચુર થઇને ખુબ રંગમાં આવી તરેહતરેહનાં ગપાં મારી
 રહ્યા છે. અને કેટલાક બાટ બવૈયા એવો રસ લાવી વાતો કરે છે કે
 જેથી માફ અને આખી સમાના લોકો ખડખડાટ હસી બહુ આનંદ
 પામે છે. એવી રીતનો દમામ જોઇ સીપાઇઓ પોતાના મનમાં બહુજ
 આશ્ચર્ય પામી ગયા ને વીચારમાં પડ્યો કે આપણાથી આવા ધરમ
 ધોરીધર કુંવરને મોહોડે હલકી વાત કેમ બોલાય ? એવું ધારી કચેરીમાં
 ઉભા રહ્યા, એટલે માફજો તેમનાં મુખનો ચેહેરો જોઇ પરીક્ષા કરી
 કે આ પુરૂષો મારી પાસે કાંઈ અમત્વના કામ સાફ આવેલા છે પણ
 બોલી શકતા નથી. એવું ધારી પોતે તેને પાસે બોલાવ્યા અને ચા-
 કરોને કહ્યું કે એઓને કેસરી કસુબો પાઇ ઉપર લીસો અને મુકો
 મેવો આપો તે સાંબળતાં ચાંકરોએ તે બધા સીપાઇઓને કસુબો
 પાઇ તરેહવારેના મેવા આપી પાછળથી પાન-સોપારી આપ્યાં તે
 પાઇ સ્વસ્થ થયા પછી માફજ પુછેછે, કે હું બાઇઓ, તમ અંદી
 શા કામે આવ્યા છો ? તમારા મનમાં જે હોય તે સાચે સાચું કહો.
 તે સાંબળીને તેમાં બે શાણા અને ધરડા સીપાઈ હતા. તે બોલ્યા
 કે મહારાજ અમે આપની પાસે કાંઈ સમાચાર બોલવા આવ્યા

છીએ પણ તે એવા કઠોર છે કે અમારી જીભ મુદ્દર ઉપડી શક-
તી નથી. ને કહ્યા વગર છુટકો પણ નથી એવું સાંભળી મારજી
એ કહ્યું કે બાપજી, તમારે જે કાંઈ કહેવાનું હોય તે સુખેથી
કહો કેમકે જે કારેજે વાત બનવાની તે મન્યા વગર રહેતી નથી. માટે
આ સંસારને વીધે મુખ, દુઃખ, લાભ અને ખોટ એ સદાય માણસો
ઉપર પોતાની અવધીએ આવી પડે છે તેનો હરખ શોક શાણા મા-
ણસ કરતાં નથી માટે તમે સુખે કહો.

આવી રીતે મારજીએ હિમ્મત આપી એટલે તે બોલ્યા કે
માહારાજ આપના નાની ઉમ્મર છે તે પણ જે આપમાં વીવેક
વાંચાર અને દયા છે તે ઘણા વખાણવા જેમ છે. તેથી અમારાથી
બોલી શકાવું નહોતું પણ આપ ધીરજવંત આજ્ઞાં આપો છો ત્યારે
કહીએ છીએ કે તમારા બાપ જસરાજમ રાજાએ એવો હુકમ કર્યો કે
“તું આ ઘડીએ મારું નમર છોડી દુર દેશાવર જતો રહે જ્યાં લગી
માહારાજની છાયા પડે ત્યાં લગી મારા રાજ્યના હાંચા સુધીમાં
તારે રહેવું નહીં. અગર ના પાડ્યા ઉપર રહીશ તો તને મુસ્કે બાંધી
તારી સામે મંગાવી તારો જીવ લીધામાં આવશે માટે મારા કહેલા
સમાચાર સાંભળી તારે એક પળવાર પણ ઉજી રહેવું નહીં એવી
રીતે હુકમ કર્યો છે તે તમને કહી સંભળાવ્યો તે વીધે આપે અ-
મારી ઉપર રીક્ષ ન કરવી. કેમકે અમે તો ચીડીના ચાકર છીએ
તેથી માલીકે જેમ હુકમ કહ્યો, તે તમને સંભળાવ્યો. તે સાંભળી
મારજી બોલ્યા કે” એમાં તમારો કાંઈ યુનો નથી. તમે તમારા રાજાને
જાણ કહો કે ગજરામારજીએ કહ્યું છે કે, મે જે જમીન ઉપર મેહેલ
બાંધ્યો છે. તે જુના રાજાના વારસ માણેથી લઇને બાંધ્યો છે
માટે હું કાંઈ તમારી જમીનમાં રહેતો નથી તેથી તમારે

કહેથી તો જનાર નથી, પણ મારી જન્મપત્રીકામાં એવું લખ્યું છે
 જે બાર વરસની કુમ્મર થશે એટલે વનવાસ જવું પડશે માટે હવે
 તે મુદત નજીક આવી છે તેથી હું મારી મેળેજ જઇશ બાકી તમારો
 કાલ્યો છે કદાપી જનાર નહીં. એમ કરતાં તમારે લઢાઇ કરી મને
 મારવો હોય તો હું લઢવાને તૈયાર છું. એ પ્રમાણે તમે જઇને કહેજો
 કે જેમ તમને રૂડું ગમે તેમ કરો. એ રીતે મારજીનો કિતર સાંભ-
 જીને શીપાઇઓ જસાળમની પાસે આવી વીગત સુદ્ધાં સરવે વાત
 કહી સંભળાવી. સાંભળીને રાજા ઠટા વીચાર ... ડ્યો. તે પોતાના
 દુલ્લશંગ વજીરને કહેવા લાગ્યા કે હે વજીર ગજરો કુંવર આવો
 આકરો જવાબ કેમ આપે છે ? પ્રધાન કહે છે મહારાજ એ કુંવર
 ખરૂં કહે છે કેમકે એમણે જીની રાજવણાની જમીન તેના વારસ પા-
 સેથી લઇ તે પર મેહેલ બાંધી રહ્યા છે. એવું સાંભળી રાજાએ
 વીચાર કર્યો, કે પેટ પાક્યું ત્યાં પાટો ક્યાં બાંધવો. આ મારો જીનો
 વજીર છે તે પણ એની તરફદારીમાં બોલે છે માટે ખાલી વીરૂધ વ-
 ધારી શું કરૂં. એમ ધારી પોતાના મનમાં જે વાત કરવાની હતી તે
 બંધ રાખી. હવે મારજી પોતે પોતાના મહેલમાં ખાઇ પી મોજ મગ
 કરે છે. એમ કરતાં એક દિવસ પોતે પોતાની જન્મત્રી જોશી મહા-
 રાજને કહ્યું કે મહારાજ આપને અગીયારમું વરસ આવે છે. આપના
 અહો બળવાન છે પણ બારમું વરસ બેઠા પછી તરત તમારે વનવાસ
 જવું પડશે. એમ જોઇ દક્ષીણા લઈ ઘેર જતા હતા તેને દામાવંતી
 એ જોયા એટલે બોલાવીને પુછ્યું કે મહારાજ, કેમ પધાર્યા હતા
 જોશીએ કુંવરની જન્મત્રી જોયાના સમાચાર કહ્યા તે પછી પોતાને
 ઘેર મયા એટલે દામાવંતી પોતે મહા ચીંતા કરવા લાગી કે બારમું
 વરસ બેઠા પછી તો કુંવર વનમાં જશે તે પાછો જાણે ક્યારે

આવશે. માટે જો એનું વેચીશાળ કરી પરણાવી દીધો હોય તો તે પોતાની ડુબી સાથે માયામાં પડે ને તેની દયા જાણી કોઈ દહાડો પણ પાછો આવે એવો વીચાર કરી પોતાની આશ્રીત એક બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવીને કહ્યું છે.

દુહા—બ્રાહ્મણ વીરાને તને વિનવું, તું તો જાઓ જો મા-મો ગામરે; તું તો કુંવર જોઈ રૂડી કન્યા લાવજો મારું એટલું કરને કામરે મારું ૩૮ રૂપે ગુણેરે કંઈ શોભતીરે તેમાં નાથે ખાંપણ કે ખોડરે; તેમાં જોઈ મારું મારો મોહી રહેરે. તેવી મેલવ જુગતી જોડ; તેવી ૩૯ ગુણ નહીં ભુલું હું તો તાહરેરે, તને રાખીશ મારી પાસરે; તને ધન આપું જોઈએ એટલુંરે, તારા મનડાની પુરીશ આશ. ૪૦.

દામાવંતી કહે છે કે હું બ્રાહ્મણ વીરા તને લીનંતી કરીને કહું છું કે તને વાટે જો ખરચવા ધન જોઈએ તે આપું છજી તે લખને તું ગામે ગામ જઈ રૂડી રીતે શોધ કરો અમારા ઘર લાયક કોઈ કુળવાન રૂપવાન અને ગુણવાન કન્યા જોઈને તેના માતાપતા પણ ગુણની તપાસ કરી મારો કુંવર ગજરામારજીનું વેચીશાળ કબુલ કરી પાછો અત્રે વહેલો આવજો હું બાઈ, તું બહુ ચતુર છે માટે મારે મારજીનું મન રાજી થાય અને જોતાંમાંજ તરતજ મોહ પામે એવી એવી કન્યા સાથે સગાઈ કરી અત્રે આ આવા વધામ્મશ, તો તેજ વેળા તને શેઠા પામડીને શિરપાવ તમા પુજ્જળ ધન આપી તારાં ફરિદ્દ દુર કરીશ. એનું સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે બાઈ સાહેબ તમારી પરીપૂર્ણ ખાત્રી છે માટે હાલ વાટ ખરચીતાં એકશો રૂપેયા આપો એટલે તરત પંચે પડી. ગામેગામ શોધ કરી તમને મારજીને પ્રસન્ન પડે તેવી કન્યા જુદી બરેલી અને તેવાજ કુળવાન છે. તથા સ્વભાવ પણ ધણીજ

ચતુર ને સારી વીધા બણેલી છે. તે સાંભળી આદાણુ બહુ પ્રસન્ન થઈ વીચાર કરે છે કે દીન દયાળે મજ્જ મરીમ ઉપર બહુ કુશળ કુશળ છે તે માણને યોગ્ય છે. માટે ત્યાં જઈ મારાથી બંનતો પ્રયત્ન કરું ને જો ગુણાબસંગને મારી વાત કબુલ કરે તો જપારે બટકવું મટે ને વળી રૂડી કન્યા મળેથી માઈ પશુ દરીદ્ર દુર ચા-ય. એવું ધારીને તે નગર બધી ચાલ્યો જાય છે. હવે મુલાબ-સીદ્ધાંતની કુંવરી ચંપાદે એક સરખી પ્રસંગોપાત વાત થતાં બોલી કે હે બહેન મારી સાંભળવામાં આવ્યું છે કે માંડવધડ શહેરમાં જસોબજી કરીને છે તેને સાત રાણીઓ છે તેમાં છ મા-નીતી ને સાતમી અણુ માનીતી છે. તે રાજાને કાંઈ સંતાન નહોતું માટે વનમા જઈને બાર વરસ સુધી જગેશ્વર મહાદેવ પાસે લપ કર્યું ત્યારે મહાદેવજીએ પ્રસન્ન થઈ રાજાને હરશન દીધાં ને પુછ્યું કે તારે કેટલી રાણીઓ છે રાજાએ કહ્યું કે સાત રાણીઓ છે. એવું સાંભળતાં મહાદેવે તેને આંખા ઉપરથી સાત કેરીઓ પાડી મંગાવી આપાને કહ્યું કે આ તારી રાણીઓને ખવરાવજે તેથી તે મને પુત્ર થશે. એવું કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા. ને રાજા પોતાને ઘેર આવ્યો તેણે પોતાની માનીતીને મહેલે રૂબ આપી કહ્યું કે બધાં મળી સરખે ભાગે વહેંચી લેજો એટલે તમોને પુત્ર થશે. એમ કહી રાજા પોતાના ઓરડામાં ગયા એટલે માનીતીઓએ ફમક-બાજી કરી સાતે રૂબ છ જણીઓ ખાઈ મર્ધ ને તેનાં હાંતરાં ગો-ઠલા બાર નાંખી દીધા. તે અણુમાનીતી દાસી પાસે મંગાવી તેને વાટી તેની રાજ કરી પીધી ને શીવજી ઉપર ખરો બરસો રાખીને તેથી તેને શીવજી પસન્ન થયા તેણે કરીને તેને દેવરૂપ કુંવર જનમ્યો છે. તેનું નામ ગંજરોમાઈ મહારૂપ ગુણને પરાક્રમને બંધાર છે. તે વર જેના પૂર્ણ ભાગ્ય હશે તેને મળશે. માનીતીએ દગો કરવે

તેથી તેને ખાંડીયા મેંડીયા ને લુલ્લા લંગડા કુંડપ કુંવર જનમ્યા છે. એવી સખીને મોઢે વાત સાંભળીને ઉત્તર આવ્યા કે પ્રીય સખી ! તું ખરું કહે છે. ઇશ્વરની અકળગતી છે. તેથી તેની ઇચ્છા હશે તેમ બનશે. એવી વાતો કરી રહ્યા પછી સખીયો પોતાને ઘેર ગઇ. એટલે ચંપાદેના મનમાં બહુજ મોહ લાગ્યો તેથી તે જગેશ્વર મહાદેવની સ્તુતી કરી કહે છે કે ભોળાનાથ તમે અનેક ભક્તોને વરદાન આપી તેઓના મનોરથ સફળ કર્યા છે. તેમ હું પણ તમને વીનંતી કરી કહું છું કે ગજરામારૂંને મેં મારા મને કરીને વર્યો છે. માટે એજ વર મને દેજો. કદાપી એ વાતમાં મારો બાપ કાંઇ હરકત કરશે તો મારો પ્રાણ ત્યાગ કરીશ. એવી રીતનો નીશ્ચય કરી રહી છે. એટલામાં બ્રાહ્મણભાઇ તેજ નગરમાં આવી પોહોંચ્યો. તે ચંપાવતીના મહેલ નીચેથી નીકળ્યો. તે સમયે ઝરખામાં કુંવરીને દેવરૂપ એટલી જોઇ ધણું આશ્ચર્ય પામીને તેના મોં સામું એક નજરે જોઇ રહ્યા છે. તે જોઇ કુંવરી મહા ચતુર તેથી તેના મનમાં કારણ સમજીને પોતાની દાસીને આજ્ઞા કરી કે પેલો બ્રાહ્મણ ઉભો છે. તેને બોલાવ. એવું સાંભળી દાસી તરત જઇને બોલાવી લાવી. એટલે તેને માન દઇને આસન આપી બેસારીને પુછે છે.

દુહો—કીયારે મુલકથી આવીયારે, તમે ક્યારે મુલકમાં જ્યોરે; તમેં કહોને કોની જીવે છે વાટડી, વીરા સા કામે જોટી થાઓરે; વીરા. ૪૫

ચંપાદે કહે છે કે હું મહારાજ ! તમે કયે મુલકથી આવ્યા ને ક્યાં જાઓ છો ? આ શહેરમાં તમારે કોની સાથે કામ છે સજ કહો તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહા. —કિતર ખંડથી આવીયારે. અમે મુલક જોવાને કાજરે;
અમે જોયું નગર અતીશે આ શોભતું તેવો ગુણવંતો હશે
રાજરે; તેવો. ૪૨.

બ્રાહ્મણ કહે છે હે બાઈ! હું કિતર ખંડમાંથી મુલક જોવા
નીકળ્યો છું તે કેટલાંક શહેર જોયાં પણ આ શહેરની શોભા
સારી જોઈ વીચાર કર્યો કે જેથી શહેરની શોભા છે તેવો રાજ
પણ ગુણવાન હશે તેથી તેની પ્રજા પણ સુખી હશે, એમ વીચાર
કરતો હતો. એટલામાં તમે બોલાવ્યો એટલે તમારી પાસે આવ્યો.
બાઈ આ શહેરમાં મારે કોઈ સાથે બોળખાણ નથી. એવી
વાત સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે, આ કોઈ
રાજાના મોકલેલો લગનીયો બ્રાહ્મણ ધણો ચતુર છે, તેથી કોઈ
રાજપુત્રનું વેવીશાળ કરવા સાડ નીકળ્યો છે. પણ એ પોતાના
મનનો ખરો વીચાર જણાવતો નથી. માટે એને સમ દઈને પુછું
એટલે તે સત્ય બોલશે.

દુહા. —શારે કામે તમે આવીયારે તે તો સાચું બોલોને
આપરે; તેતો જુદું બોલો તો મારા સમ છે, તમને સ્ત્રી હત્યાનું
પાપરે; તમને. ૪૩.

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આ શહેરમાં શા કામે
આવ્યા છો તે સાચું ન કહો તો તમને મારા સમ છે અથવા સ્ત્રી
હત્યાનું પાપ છે. એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહા. —સાચું કહું છું તે સાંભળી, તમને મોહરૂપી વાગશે
જાણુરે; મોંડવગદ્યી હું આવીયો; રૂડી કન્યા જોવાને કાજરે, રૂડી
કન્યા. ૪૪ કોઈ નથી મારે જનમીઓરે કોઈ નથી સાણેલ્યો કાજરે

નામ સાંભળી નારી ટળવરે બહુ વાગે તે મોહના બાણે બહુ વાગે તે મોહના બાણ. ૪૫.

બ્રાહ્મણ કહે છે હે કુંવરી તેં મને આકરાસમ દષ્ટિ પુછ્યું માટે તને સત્ય કહું છું કે હું માંડવદ્વડના રાજા જાસાજમના પુત્ર ગજરામારજી સાડે રૂપાળી અને ગુણવાન કન્યા જોવાને નીકળ્યો છું. કેમકે મારજી રૂપ ગુણમાં અને વીધા ચતુરાધમાં ચોતરફ પંકાએલા છે. તેથી એનાં વખાણ કરવાની જરૂર પડે તેવું નથી. જો તેના રૂપ ગુણનું વર્ણન કરું વા તું બહુ મોહીત થાય તેથી મુરજા આવે એવું સાંભળી ચંપાદે મોહ પામીને વીચાર કરે છે જો આજ કાલ ગજરામારજી બહુ રૂપવાન તથા ગુણવાન સાંભળાય છે. ને મેં તો તેના નામનીજ તારીફ સાંભળી છે. માટે તેજ હશે કે ખીજે હશે, તે બ્રાહ્મણ પાસે નામ દેવરાવ્યા વગર શી ખબર પડે, માટે ફરીથી બ્રાહ્મણને પુછે છે.

દુહા—કેધરે જનેતાએ પુત્ર જન્મીયોરે, એતો કીયારે રાજા-
નો કુમારરે; એતોં સાચું બોલોને બાંધવ માદરા, તુંને આપું એ-
કાવન હારરે; તુંનેં ૪૬ વચન સુણીને વીહળ થઈરે, માં મનકું તે
નવ રહે ધીરરે; માંં વરમાળા ધાણુરે હુંતો હેત મુરે કરી રાખું
નણદલ કેરો વીરરે; કરી રાખુંં ૪૭

કુંવરી કહે છે હે મહારાજા એવો કર્મ માતાએ પુત્ર જન્મ્યો છે કે જેનું નામ ગરબણ તારીફ સાંભળતાં માં મન મોહ પામી ગયું છે. તેથી હવે વધારે વાર ધીરજ રહેતી નથી. માટે કહ્યું નામ દો કે તે સાંભળતે માર મન કાંઈક શાંત પામે ને પછી તેને મારો પ્રાણ પતી કરવાને તૈયાર થાઉં એ!! શીતની કુંવરીની

આતુરતા જોઈને બ્રાહ્મણ કહે છે હે કુંવરી સાંભળ.

હુહા—કુંવર છે રાજા જસાળમનોરે, એનું માંડવગઠ છે ગામરે; એનું એતો દામાવંતીનો દીકરો એનું ગજરોમારૂ છે. નામરે; એનું ૪૮ ગોર પુછ હશે પ્રીતથીરે, તેતો પામશે એ ભરથારે તેતો કાંઈ સફળ જન્મ થશે તેહનો; તેનાં ભાગ્ય તણો નહીં ખરેરે, તેના ભાગ્ય તણો નહીં પાર ૪૯.

હે કુંવરી માંડવધડના રાજા જસાળમની અણુમાંનીતી રાણી પણ પતીવ્રતા અને નીતી ભક્તી ને પાળનારી એવી જે દામાવંતી નામે રાણી છે. તેને જગશ્વર મહાદેવે પ્રસન્ન થઈને દેવ રૂપ કુંવર આપ્યો છે. ને તેનું ગજરોમારૂ નામ રાખ્યું છે. માટે જોણે પેલે ભવ પુરણ તપ કર્યું હશે તથા આ ભવમાં ગોરની પુજા કરી નાના પ્રકારનાં વ્રત કર્યા હશે તે સ્ત્રી ગજરા-મારૂ ભરથાર પામશે. એવાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં ધણો હર્ષ પામી અને પરમેશ્વરની સ્તુતી કરી કહેવા લાગી.

હે પરમેશ્વર, મેં તમારી સાચા દીલથી ભક્તી કરી તેથી મારા મનમાં જે વરની ઇચ્છા હતી તે પ્રાપ્ત થવાનો સમય નજીક આવ્યો છે. પણ તે કૃપા કરીને નીરવીધને પાર પાડી મારા બાપના મનમાં પ્રેરણા કરજો. એવી પ્રાર્થના કરીને પછી બ્રાહ્મણને દક્ષિણાથી સો મોહોર આપીને કહ્યું કે મહારાજ તમે મારા પીતાની પાસે જઈને યુક્તીબંધ વાત કરી તેમનો ભાવ ચોટે ને એ વેવીશાલ કપ્પલ કરે એવું કરજો તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે તે તમારે કશી ચીંતા કરવી નહીં. ઇશ્વર પરમ દયાળુ છે. તેથી કે સાફ કરશે. એવું કહી રાજસભામાં આવી ઉભો રહ્યો; ને રાજાની

પોતા સામી નજર થએલી જોઇ આશીરવાદ દીધો. એટલે રાજ પોતે મહા ચતુર તેથી તરત ચેતી ગયો. કે આ કોઇ પરદેશી બ્રાહ્મણ કંઈ કામ સારૂ મહારી પાસે આવ્યો હોય એમ જણાય છે. પછી રાજ્યે તેને આદરમાન દઇ પોતાની પાસે બોલાવી આંસન આપી બેસાડ્યો, પછી તેના કુશળ સમાચર પુછીને કહ્યું કે, હે બ્રહ્મદેવ, આપ કીયે દેશથી શા કારણ માટે અત્રે પધારયા છો તે કહેશો? તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે, મહારાજ? માંડવધડમાં જશાન્નમ રાજ રાજ કરે છે, તેના પુત્રનું વેવીશાલ કરવાને નીકળ્યો છું તે જ્યાં લખીત હશે ત્યાં યોગ બનશે. તે સાંભળી રાજ ગુલાબસીંગ કહે છે કે મારા સાંભળવામાં એમ આવે છે જે. જશાન્નમની સાત રાણીને સાત પુત્ર થયા છે, તેમાં કોઈ મુંગો, ૧ કોઈ બેહેરો ૨ ચીબો, ૩ કાને બુચો, ૪ તોતડો, ૫ લંગડો, ૬ અને વાંદરા જેવા મ્હોં વાજો, ૭ એવા અતી કટુપા અને છેક મુખી છે, તેવાને પોતાની દેવરૂપ અને ગુણવાન કન્યા કોણ આપશે? તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે. મહારાજ! આપ કહો છો તે સર્વ સત્ય છે, પણ હું જેનું વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું. તે જશાન્નમની સાતમી રાણી દમાવંતીનો પરમ દયાળુ તથા પરોપકારી, પરમ દુઃખ ભંજન. નીતી ભક્તીવાન, અને રૂપવંતી છે, તેથી તેની ઉપર જગેશ્વર મહાદેવ બહુ કૃપા કરી રત્ન જેવો તેજસ્વી પુત્ર આપ્યો છે, તેમ ભણેલા પણ બહુ સારો છે. એવી રીતે વંશાણુ સાંભળીને રાજ્યે પોતાની રાણી પાસે જઈ સરવે સમાચાર કહ્યા ત્યારે તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, મેં પણ દમાવંતીના પુત્ર ગજરા-મોહની બહુ કીરતી સાંભળી છે, પણ તે અણમાનીતી છે તેથી તેની પાસે રીધ સીધ ક્યાંથી હોય અને મારી પુત્રીને સુખ શી રીતે

મળે. તે સાંભળી બ્રાહ્મણે સમ ખાધને કહ્યું કે બાઈ સાહેબ ? હથ્થર આજાથી સાચું કહું છું કે દમાવતી અણુમાનીતી છે ખરી, પણ તેને બાઈ સાલાસુલા બહુ હુશીયાર અને ધનવાન છે, તેથી તે પોતાની બહેન દમાવતીની સારી ખરદાસ લે છે, તેમ રાજા પણ તેને ખરચવા સાફ ને જોઈએ તે આપે છે માટે તે વીધે એ શીકર રહેવું પછી તો તમારું ધ્યાન પોહોંચે તેમ કરો. તે સાંભળીને રાણીએ ચંપાવતીને પુછ્યું કે હે પુત્રી ? આ બ્રાહ્મણ માંડવ ઘડના રાજા જશાન્નમના પુત્ર ગજરામારનું વેવીશાળ કરવા આવ્યો છે તે બહુ તારીફ કરી કહે છે કે “ ગજરામારજી સર્વ સદ્ગુણથી ભરપૂર, મનનો કિદાર અને મહાવીરતા છે તેમ સ્વરૂપમાં કામદેવ સરખો કાંતીમાન છે. માટે ને કન્યા પરીપુર્ણ ભાગ્યવાન હશે તેજ એ કુંવરને વરશે. ” એવી રીતે આ બ્રાહ્મણ વખાણ કરે છે, માટે જો તારી મરજી હોય તો આપણે એ વાત કમુલ કરી શ્રીફળ આપીએ. તે સાંભળીને ચંપાવતીને અત્યંત આનંદ થયો તોપણ પોતાની માતૃશ્રીની મર્યાદા રાખી બોલી કે “ હે માયાળુમાજી, મારું વેવીશાળ કરવું કે લગ્ન કરવું એ વીધે તમે તથા મારા નીર્થરૂપ પીતાજી વીચેક સાગર અને મહા વીચારવંત છો. માટે જેમ તમારી બેઠીની નજરમાં આવે તેમ કરવાને તમેજ મુખ્તિ-યાર છો, ને તમે કરશો તે રહુંજ કરશો એ વીધે હું બાલકી શું બાલું ? એવી રીતના કુંવારીનાં વચન સાંભળીને તરત પોતાના પતીને કહ્યું કે હે સ્વામીનાથ, આ બ્રાહ્મણ માંડવઘડથી જશાન્નમના પુત્ર ગજરામારજીનું વેવીશાળ કરવા નીકળ્યો છે. ને બહુજ વખાણ કરે છે માટે જો આપની આજ્ઞા હોય તો ચંપાદેનું વેવીશાળ કરીને બ્રાહ્મણને શ્રીફળ આપીએ. તે સાંભળી રાજાએ તેના મોં સાપું જોયું તો તેનું મન

પ્રકુલ દીસવા લાગ્યું એવી રીતે રાગ રાણીયે. પરીક્ષા કરી પોતાની પુત્રીનું વેવીશાલ કમુલ કરીને તેને શ્રીફલ તથા દક્ષીણા આપી બ્રાહ્મણને વીદાય કર્યો, તે થોડા દીવસમાં માંડવધઢ આવો તરત હસ્તો હસ્તો દામાવંતીને મ્હોલે ગયો તેને જોઈ દમાવંતી પુછે છે કે કેમ ગોર મહારાજ ! આજે તો ખૂબ પ્રસન્ન જણાઓ છો તે શું કામ ફતેહ કરી આવ્યા ? તે સાંભળી ગોરે સરવે ખીના કહી તે સાંભળી પોતે પ્રસન્ન થઈને તત્કાળ ગોરને પાંચશે સોના મ્હોરને પાંચ વચ્ચ આપ્યાં, એટલે ગોર બહુરાજ થઈને કહે છે કે 'હે બાધ સાહેબ આપની ઉપર જગેશ્વર મહાદેવની ઘણીજ કૃપા છે માટે તેના પ્રતાપથી કમળાવતી નગરીના રાજા ગુલામસીંહજીની પુત્રી ચંપાદે નામ રૂપ ગુણથી ભરપુર છે તેથી આપના કુંવરને બહુ પ્રસન્ન પડશે એમ કહી ગોરે આજા માગી એટલે તેને ગોળ ધાણા તથા સાકર ખવરાવી મીઠું મોહો કરાવી વીદાય કર્યો. ને પછી પોતાના દાસ દાસીયે વગેરે સરવે વેના મ્હો ગોળ ધાણા તથા સાકરથી મીઠાં કરીને પ્રસન્ન કર્યા એ વાતની જસાળમને કંઈ ખબર નથી. પણ ગજરા મારજીયે માંડવધઢનાં તેમજ આસપાસના ગામેને દાન માન આપી સર્વજનોને પ્રસન્ન કર્યા હતા. તેથી તેની કીરતી ચોતરફ ફેલાઈ ગયેલી હતી તેથી જ્યાં સરવે લોકોને મોહોડે મારજીનીજ તારીજ સાંભળી એટલે જસોળમ બહુજ ક્રોધાતુર થઈને પોતાના મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યો કે આજ કાલ મારા પુરવાસી લોકો જ્યાં ગજરામારની બહુજ તારીફ કરે છે, માટે એણે ન્હાની ઉમ્મરમાં મ્હોડું નામ મેલવ્યું નેથી એ કોઈ દીવસ મને પણ નડીને મારી ખરાબી કરે એમાં કાંઈ શક નથી. માટે કાલે ખુબ તાકીદ કરીને એને વનવાસ કહાડું. તો મને કશી વાતનું

નડતર ન થાય. એવી રીતે નીશ્ચય કરીને પોતાની દાસીને કશું કે આપણી ઘોડારમાંથી એક કાળો ઘોડો અને કાળાં વસ્ત્ર એક વાના લાંબને આને એક પોહોર રાત રહે તે વેળા કોઈ ન જાણે એમ ગ-જરામારના મોહોલના બારણા આગળ જઈને ઓટલા પર સાંભલા સાથે આ ઘોડો બાંધીને કાળાં વસ્ત્ર તેના બારણા આગળ મુકજે તે પછી કોઈ ન જાણે એમ પાછી મને આવીને સમાચાર કહેજે, એવો હુકમ સાંભળી દાસીયે કલા પ્રમાણે કામ કરીને પાછા રાજાને સમાચાર કલા કે મહારાજ આપના દુરમાન મુજબ કામ કરી આવી ધું. એમ કહી દાસી પોતાને ઠેકાણે ગઈ. પછી રાજા વીચાર કરે છે કે જો ખરા ટેક વાળો હશે તો હવે પછી મહારા નગરમાં ઉભો નહી રહે. એવો નીશ્ચય કર્યો. એટલે માણે પોતાના નીત્યના નીયમ પ્રમાણે પરાદીયે ઉઠીને બારીએ આવી ઉભા રહ્યા તો પોતાના બારણા આગળ કાળો ઘોડો બાંધેલો જોયો તે ઉપર કાળા રંગનાં વસ્ત્ર મુકેલાં હતાં તે જોઈને તત્કાળ વીચાર કર્યો કે આ ઘોડો અને કાળાં વસ્ત્ર મહારા. પીતાજીએ મને વનવાસ કાઢવા માટે મોકલ્યાં છે. તે મારે કમુલ કરીને જવું જોઈએ જો ન જાઉં તો મહારી માતી કુખ લાગે માટે હવે અહીં રહેવામાં મારી આખર નહીં એવો નીશ્ચય કરી જાડે જઈ આવીને દાતણ પાણી કરીને કપાટમાંથી પોતાની જન્મ પત્રીકા કાઢી ને પોતે ગ્રહ તપાસ્યા તો તેમાં પણ વનવાસનો યોગ તેજ દીવસે હતો પછી ખરી ખત્રી થયો મહેલને પાછલે બારણેથી જન્મોત્તરી કરનાર જોશીને બોલાવી જન્મ પત્રીકા દેખાડી કે કેમ જોશીજી મહારાજ હાલમાં મહારા ગ્રહ કેવા છે. તે સાંભળી જોશીએ ગ્રહ જોઈને કશું કે હે માણે હાલમાં રાહ મંગળ અને શની એ ત્રણે વાંકા છે તેથી

તમારા પીતા તમારી ઉપર કોપ કરી આજ કાલમાં જરૂર વનવાસ કાઢશે. પણ ખીજા ગ્રહ સારા છે. તેથી તમારે કશી ચીંતા નથી, તમારી જન્મોત્તરીમાં એવું લખ્યું છે કે આર વરસ પુરાં થયેથી તત્કાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે. માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે, તેથી તમારા કમનસીબ યોગે આજે દિવસ ઉગ્યા પહેલાં મારા ન કરવી. જ્યાં જશો ત્યાં રહે મેળવીને પાછા લાભ અને જશ મેળવીને પોતાને ઘેર આવશો. માટે હાલમાં આરમું વરસ દેશવટો દેવાવશે. તે સાંભળી જોશીને દક્ષીણ આપી વિદાય કરીને નીલનો પોશાક બદલી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને પોતાની માતા પાસે આજ્ઞા માગવા સારૂ આપે છે. તેને છોટેની કાળાં વસ્ત્ર પહેરી કાળા ઘોડા ઉપર બેઠેલો જોઈને પેટમાં અત્યંત દાગ પડી કે આજે કુંવરજી કાળો પોશાક પહેરીને કેમ આવે છે ? એટલમાં મારૂ નજીક આવ્યા તેને જોઈને દામાવંતીની આંખોમાંથી આપાડા મેઘનાં નેવાં પડે તેરી રીતે આંસુની ધારા ચાલીયો. મુખે કાંઈ બોલી શકાતું નથી તોપણ રડતાં રડતાં પુછે છે કે અરે લાડકડા પુત્ર ! તોં ક્યાં જવાની તધ્યારી કરી છે ? તે ઝટ કહે. હવે એક ક્ષણ વારની મહારા મનમાં જરાય ધીરજ રહેતી નથી. માટે તું બોલ્ય. તોય કુંવર બોલતો નથી. એટલે માતા કહે છે.

ફાટા.—કોનાં ફાડયાંને કોનાં ઢાળીયારે, કુંવર કોનો કર્યો ભંજવાડરે; કુંવર કોનો કર્યો ભંજવાડરે કાળે ઘોડેને કાળે લુગડે, જોઈ લાજી મરે રજવાડરે; કાંઈ લાજી મરે રજવાડ. ૫૦

દામાવંતી કહે છે કે હે મહારા વહાલા અને લાડકડા પુત્ર ! એવો તોં શો અપરાધ કર્યો છે જે તારે કાળો પોશાક પહેરીને કાળે

ઘોડે ખેસી વન જવા નીકળ્યો છું. અરે પુત્ર તું મને વેહેલું કહે કે મારાથી અને તે ઉપાયો કરે. હું મુળથી અણમાનીતી છઉં પણ તારો જન્મ થયા પછી હું કશાય દુઃખને સંસારી દુઃખ નથી કરતી, પણ જો તું મને મુકી વનમાં જાય તો તારા વિયોગથી મારે શી રીતે દીવસ કાઢવા. અરેરે ! આ જગતના લોક મને તરેહવાર બોલશે વળી તારો માપા મને સાલોસુનો હપકો દેશે, માટે જે હોય તે ખરું કહે. જો બીજા કોઈએ વીના અપરાધે તને કશી રીતે દુઃખો હોય તો તારા મામાને બોલાવી તેતું મુળ કાઢી નખાવું. માટે તને મ્હારા સમ છે જે હોય તે સાચું કહે, તે સાંભળી મારજી વીચાર કરે છે કે “ મારી માતાની મારી ઉપર ઘણી મમતા માટે જો મ્હારા પિતાનો વાંક કાઢીશ તો તે ઘણું આકુલાવી સુરાપો લાગશે, જે જે માણસોના નસીબમાં સુખ દુઃખ લાભ અને ખોટ લખ્યા પ્રમાણે અવધીયે ભોગવવાં પડે છે, તેમાં બીજા કોઈને દોષ ન દેવો, એવો વીચાર કરીને પોતાની માયાળુ માતાજીને કહે છે.

કુહા—નથીરે દોખ્યાં નથી ફાડીયાંરે, મેંતો નથી કર્યો ભંજવાડરે, પુત્ર કાળે ઘોડેને કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેં આવી પહોંચી કરમની આડરે, આવી પહોંચી કરમની આડરે; આવી પહોંચી કરમની આડરે; જોશીયે કરીતી જનમેતરીરેં તેમાં લખ્યા હતા લેખરે તેમાં બારમે વરશે જરૂર વન ચાલશેં તેમાં મિથ્યા નહીં મીન મેખરે, તેમાં મિથ્યા નહીં મીન મેખ; માટે વ્હાલી મારી માવડીરે મુને ઝટપટ આપજો શીખરેં મુને ક્ષણ રેહેલું ગમતું નથી શેહેરમાં; હુંતો દેખું હલાહલ વીજેં હુંતો. ૫૩

ગજરોમાણ કહે છે કે મેં કોઈનો કશી વાતનો અપરાધ કર્યો નથી, તેમ મારે કોઈ સાથે કશી વાતનું વેર નથી પણ મારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બારે વરસ પુરાં થયેથી તન તકાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે, માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે. તેથી મારા કમનસીબ યોગે આજે દિવસ ઊગ્યા પહેલાં મારો મેહેલના ઓટલા આગળ કાળો ઘોડો થાભલા સાથે બાંધીને તેની ઉપર વનવાસમાં પેહેરવાનો કાળો પોશાક તથ્યાર મુકેલો હતો તેથી હું ઉઠ્યો તેવોજ વસ્ત્ર સુદ્ધાં ઘોડો મારી નજરે પડ્યો તે પછી દાતણ કરી મોહો ઘોઘને આ પોશાક પેહેરી આપની પાસે આગા ભાગવા આવ્યો છું ને જો આપ ઝટ વીદાય કરો તો હું મારે રસ્તે પડું. જો લખીત હશે તો પાછો આવી તમારી સેવા કરીશ. ને કદાપિ દૈવયોગે પાછો મીલાપ ન થાય તો તમે મારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી મારા ઉપર જે મમતા રાખી મને પાળીપોળી મોટો કરતાં જે જે કષ્ટ પડ્યું છે તે હું સમજી થયા પછી બધું મારા ધ્યાનમાં છે માટે મારી માયાળુ માજી હું જીવું ત્યાં સુધી આપનો અત્યંત ઉપકારી સેવક છું, પણ આ વખતે તમારાથી જુદો પડું છું માટે મારા શરવે અપરાધ ક્ષમા કરજો એમ કહી માતાને સાષ્ટાજ દંડવત પ્રણામ કર્યો તે જોઈ દામાવંતીની આંખોમાંથી અશારો મેઘ ડુટી પડ્યો. કુંવરનાં મધુરાં વચન સાંભળીને મુરછા આવી તેની કેટલીકવારે સુદ્ધી આવ્યા પછી પોતાના કુંવરને રડતી રડતી કહે છે.

ફરો.—તમેરે ચાલ્યા મારૂ ચાકરીરે હવે અપને કુનો આધારરે હવે દુઃખની વાતો કોને કીજયે મ્હારી કુણુ તે કરશે વારરે મારી ૫૪

દામાવંતી કહે છે હે પુત્ર ! તારા આનંદ યુક્ત સુખને જોઈ આનંદથી દીવસ કાઢતી હતી. તે હવે તારા વીયોગથી શી રીતે દુખના દીવસ ગત કરે અરેરે ! હું કેવી અભાગ્યણી જે મને પોતાના પતીનું જરાએ માન નહીં તેનું મન વાળવા જગેશ્વર મહોદેવે તારા સરખો રત્ન તુલ્ય પુત્ર આપ્યો તેથી ખીજા દુખ વીસારી મુક્યાં હતાં પણ હવે તું વનમાં જાય તો હું શી રીતે દીવસ ગુજારું. અને મહારાં દુખની વાત કોને કહું. એવી રીતે માતાનાં દીલગીરી ભરેલાં વચન સાંભળીતે ગજરોમારજી દીલાસો આપી કહે છે.

દુહો—તમને સોંપીરે સમરથ સાસરીરે માતા સુંપી મહીય-રની વાટરે માતા અહીંયા રહોને તમે સુખથી પીયર ગયે ઉચ્ચાટરે પીયર ગયે મટે ઉચ્ચાટરે પીયર પપ.

કુંવર કહે છે કે હે માતાજી અત્રે સાસરીમાં તમને પતીના માન વગર ખીજાં બધાં સુખ છે. તેમ પીયરમાં તમારો ભાઈધનવાન ઉદાર દયાળુ ને માયાળુ છે માટે તમને કશી વાતનું દુખ પડવા નહીં દે એવું સાંભળી માતા કહે છે.

દુહો—સાસરીમાં પતી રસણુરે મારા પીયરમાં ભોજાઈ લાંઠરે મારા પ્રાણુ આધાર તું ચાલીયો મારા જીવતરમાં કિંદી વાટરે મારા જીવતરમાં કિંદી વાટ. ૫૬

હે કુંવર તું મને સાસરામાં રહેવાનું કહે છે તે ખરું, પણ નારા આપનું હેતુ મહારા ઉપર કેવું છે તે સારી પેઠે જાણે છે. વળી પીયરમાં રહેવાનું કહે છે તે ઠીક છે. કેમકે મારો ભાઈ મહારી ઉપર ધણીજ માયા રાખે છે પણ મારી ભોજાઈનો સ્વભાવ

આકરો છે તેથી તે કોઈ સમયે આકારો બોલ બોલે તો મહારાથી
 વેઠાય નહીં. વળી સાસરીયામાં રહું કે પીહરમાં જાઉં તો પણ તારી
 માયા મને એક ક્ષણવાર વીસરશે નહીં. તારા વીયોગ દુઃખથી મને
 ભોજન ભાવશે નહીં. તેમ નીદ્રા પણ આવનાર નહીં, માટે
 મારા દુઃખ વીરામ દીકરા તને મહારી દ્રષ્ટીથી દુર જવા દેનાર ન
 થી, એમ કહીને અત્યંત રૂદ્ધ કરવા માંડ્યું તે જોઈ, કુંવરજી
 કહે છે કે હે પરમ દયાળુ ને માયાળુ માણ ! તમારા ખરા અંતઃ-
 કર્ણની માયા મહારી ઉપર કેટલી છે તે હું સારી પેઠે જાણું છું
 ને મારા વીયોગથી તમને જે દુઃખ થનાર તે પણ સારી પેઠે જા-
 નું છું. માટે તમને સુકી દુર ન જાઉં પણ મહારી જન્મોત્તરીમાં
 લેખ લખેલો છે કે બારમું વરસ પુરું થતાં જરૂર વનવાસ જવું પ-
 ડશે તે વાત તમારાથી અજાણી નથી. વળી તીર્થરૂપ પીતા-
 જીની પણ એવી મરજી જણાય છે કે મને વનમાં મોકલવો તે જો-
 ન જાઉં તો મને અને તમને સુખે રહેવા દેશે નહીં. તે સારું મહા-
 રાયા જોશીયે કહ્યું તે કે તમે વનવાસ નીકળી જ્યાં જ્યાં જશો
 ત્યાં ત્યાં લાભ અને જશ મેળવી કુશળ કલ્યાણથી પાછા ઘેર આ-
 વશો. એવી રીતનો ગ્રહયોગ છે માટે મહારી કશી ચીંતા ન
 કરવી. જે તમે આજ્ઞા આપો તો હું પંથે પડું એવી રીતે
 કુંવરનાં વચન સાંભળીને માતા વીચાર કરે છે કે મહારો પુત્ર
 બુદ્ધિનો સાગર છે તો પણ બાલહક કરે છે તેથી તે હાલ મહા-
 રુ વચન માનતો નથી, માટે જે આ હકીકતનો પત્ર લખી એક
 રખારીને હમણાજ પવન વેગી સાંઢ ઉપર બેસારીને મહાર બાઈ
 સાલા સુલા પાસે પત્ર મોકલું તો તેને ખબર થાતાં તે હ

જાર કામ પડતાં મુકી આજે રાતની રાતમાં મ્હારી પાસે આવીને પોતાના ભાણેજને શીખામણુ પણ દધ વનવાસ જતાં અટકાવશે. અથવા તેમ નહી માને તો મ્હારા ભાઈને કહીને આજે રાતમાંજ એનાં લગ્ન કરાવું એટલે માયામાં નાખી રોકી રાખશે. એવી રીતે પોતાનાં મનમાં પકડે વીચાર કરીને પોતાના લાડકડા કુંવરને કહે છે.

દુહો.—આજનો વાસોરે રહો મહેલમાંરે, તમને વાહાણમાં દેશુ શીખરે; તમને ના કહ્યા ઉપર નીસરે, તો હું ઘોળીને પીડી વીખરે; તો હું ઘોળીને. ૫૭

દામાવતી કહે છે કે હે પુત્ર મ્હારે જે જે તને કેવાનું હતું તે બધુંએ તને કહ્યું તો પણ તું મ્હારી કશીએ વાત માનતો નથી તો પણ મ્હારાથી તારી માયા મુકાતી નથી માટે હે પુત્ર તું પણ આજની રાત મ્હારી પાસે રહી કાલે વાહાણમાં જજે એટલું વચન તો તારે જરૂર માનવું જોઈએ. એમ કરતાં જો નહીં માને તો આ ક્ષણે જરૂર ઘોળીને પીડા તો તને મ્હારી હત્યા લાગશે. એવી રીતે માતાની મમતા જોઈ કુંવરના મનમાં બહુજ દયા આવી તેથી એક રાત રહેવાનું વચન આપ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે હે પુત્ર હવે પાણી તથ્યાર છે. માટે તું નાઇલે એમ કહી પોતાના સેવકો પાસે નાના પ્રકારના સુવર્ણના બાજટ ઉપર બસાડી સારી રીતે ઘોળીને નવરાવ્યો એટલે રસોડામાંથી રસોઇઓ કહે છે કે હે બાઇસા-હેબ રસોઇની સરવે સાંમચી તથ્યાર છે માટે કુંવરજીને લઈ જમવા વહેલાં પધારો, તે સાંભળી મારજી પીળુ પીતાંબર પહેરીને રસોડા આગળ સુવાસીક ચંદનના પાટલા ઉપર બેઠા એટલામાં માતા પણ નાઇ વસ્ત્ર બદલી કુંવર પાસે આવી બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે આવો

મહારી મામાણુ માણ ? આપણે એ બેળાં બેશી ભોજન કરીએ; તે સાંભળી માતા પ્રસન્ન થઇ પુત્ર સાથે બેશી જન્મતાં જન્મતાં કહે છે કે અર લાડકડા, આજે તો તારો મારો સંજોગ છે માટે બધી ચીંતા દુર છે. માટે તારી સાથે ઘરાઘને જમું છું. તું પણ જે જોઈએ તે પદાર્થ આગી સારી રીતે જમજે, વળી પરમેશ્વર બેળાં કરશે ત્યારે થઈશું; એવું સાંભળી કુંવર કહે છે કે માણુ આજનું સર્વ ભોજન અતી ઉત્તમ છે તેવું સ્વાદિષ્ટ પણ છે. તે જમી પ્રસન્ન છું. એમ વાતો કરતાં એક જાણુ રૂચી પ્રમાણે જમી રહ્યા એણે સેવકે પાનનાં બીડાં એણી લવીંગ સોપારી કાથો ચુનો વગેરે નાખી બનાવીને તુરત આપ્યાં ને એક જાણુએ આધા પછી બીજા સેવકોને જમવાની આજ્ઞા આપીને પોતે પોતાના સુવાના ઓરડામાં આવીને એક કોચ ઉપર પુગને સામે બેસાડી પોતે બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે માતાજી મારે વન-જવાનો કાળો ઘોડો તથા કાળો પોશાક ગુપ્ત હંકાણે રખાવજો કેમ-કે હું તમારી પાળે આજનો દિવસ ને આજની રાત રહેવાને કપ્પુલ થયો છે એ વાત કોઇ જાણે નહીં તેમ થવું જોઈએ; તે સાંભળી માતાએ સર્વે બદોબસત કર્યો. પછી પરસ્પર વાતો કરતાં રાત્રી પડી એટલે પાંછા રૂચી પ્રમાણે વાળુ કરી પાંછા શયન ઘરમાં જઇ મા દિકરો વાતો કરે છે એટલે એક પહોર રાત ગઇ ત્યારે કુંવરને નીદ્રા આવી તેથી તે પોતાના પલંગ ઉપર સુઇ ગયો તે થોડીકવારે ભરનીદ્રાવશ થયો; એટલે દામાવતીએ વીચાર કર્યો કે હવે બેશી રહે કાંઇ સીદ્ધી નથી માટે મારે જેજે ઉપાય કરવાના તે કુંવરના ઉઠ્યા પહેલાં કરી લઉં, એવો નિશ્ચય કરીને મધ્ય રાત્રી થઇ એટલે સરવે લોક નીદ્રાવશ થયાં ત્યારે દામાવતી ઓરડો બંધ કરી પોતે એકલી હડીઆ રખારી પાંચે જવા-

ને નીકળી તે તરત રખારીને ધર ખહોંચી પણ તેનાં ખારણાં બધા હતાં તેથી પોતે રૂડીયાને હાંક મારી તોપણ કોઈએ ઉતરે ન આપ્યો એટલે વળી દામાવતી કહે છે.

દુહા.—રૂડીઆ રખારી વીરા વીનવુરે હુંતો તુજથી નાનેરી લાગું બેનરે; હું તોં કામની છે મ્હારે ઓપટી માટે આવી છું માઝમરેનરે માટે આવી છું માઝમ રેન. ૫૮ ઝટપટ ઉડી તુંતો જાગજોરે, કાંઈ લાવી મારા પર મહેરરે. કાંઈ મ્હાંના માગ્યાં મુંલ આપીએ, તુતો જય જો અમનગર શહેરરે, તુંતોં ૫૯ કુંવર વીદેશ મ્હારો જય છેરે કાંઈ જોખન બાજે વેશરે કાંઈ સાલાસુલા- ને જઈ એમ કહેજે, ભાણેજ જય પરદેશરે; તારો. ૬૦

એવી રીતે દામાવતી રૂડીઆના ખારણા આગળ ઉભી રહીને પોકાર કરે છે પણ રૂડીઆ ખાટલો તળાઈ નાખીને ભર ઉંઘમાં સુઈ રહેલો છે, ને તેની સ્ત્રી જગતી બેસીને પોતાના ધણીનાં પગ ચાંપ્યા કરે છે તે અવાજ સાંભળી વિચાર કર્યો કે અત્યારે મધ્ય રાત ગઈ છે. તે વખત ધણા જરૂરના કામ વગર કોઈ આટલી ખુમો પાડે નહી. માટે તેને હુંજ ઉતર આપું. નહીતો મારો ધણી ભર ઉંઘમાંથી જાગી ઉઠશે. એવો વિચાર કરીને રૂડીયાની વહુ ખારણે આવીને દામાવતીને કહે છે.

દુહા.—ટાહાડી રાતે રે તુંતો ટળવજોરે, કાંઈ શોર તારો બધ રાખરે; કાંઈ રખારી ગયો છે એને શાસરે, તેની ડાખી તે દુખે છે આંખરે; તેની ૬૧

એ રીતે રૂડીયાની વહુએ કહ્યું કે હે બાઈ તમે અડધી રાતનાં શીદ પોકાર કરે છો ? રખારી ધરમાં નથી એતો એમને સાસરે ગયા છે. ત્યાં એમની આંખ દુખે છે તેથી તે હાલ તમને મળ-

નાર નથી, માટે ખાલી શીદ હાકો મારો છો? એવા રખારણના બોલ સાંભળીને દમાવતી વીચાર કરે છે કે હુખીયાને ઊધમાંથી ન જગાડવો એટલા માટે રખારણ જુદું બોલે છે, કેમકે રખારી એને સાસરે ગયો છે ને ત્યાં તેની ડાખી આંખ દુખે છે એ વાતની કેમ ખબર પડી માટે તેના બોલવા ઉપર પરીક્ષા થાય છે કે તે ખરું બોલતી નથી ને મારે તે ધણીજ ઉતાવળ છે તેથી એને કાંઈ લાંચ આપું તો મારું કામ વહેલું થાય એવો નિશ્ચય કરીને ફરી દમાવતી કહે છે બાઈ સાંભળ્યા.

ફુલા.—રખારીને દડ મહોરો રોકડીરે, તને આપું આ સોનાનો હારરે; તને માટે ઝટ જગાડ તારા નાથને, મહારે કામ પડ્યું દરખારરે; મારે કામ પડ્યું દરખાર. ૬૨

દમાવતીયે કહ્યું કે હું તારા ધણીને મેંતતના બદલામાં સોનાની મહોરો રોકડી આપીશ. અને આ સોનાનો હાર ખાંચશે રૂપીયાનો છે તે તને આપું એમ કહી રખારણને હાર આપ્યો તે જોઈને તે બહુજ દાજી થઈ એટલે તરત ઘરમાં જઈને પોતાના ધણીને જગાડીને કહે છે કે દરખારમાંથી એક બાઈ આપી છે તે કહે છે જે મારે આ ધખત રૂડીયા સાથે ધણું તક્કીદનું કામ છે. તે સાંભળી રૂડીયો બહુજ ખીહીને વીચાર કરે છે જે મેં કોઈના કશી જાનનો સુતો કર્યો નથી પણ કદાપી મારા ચાકરનો કંઈ વાંક આપ્યો હોય તો પછી જોઉં એવો વીચાર કરી પોતાના ચાકરને પૂછે છે કે આરો તે ગયો અને ભેસો ક્યાં ચારી હતી? જે દરખારમાંથી એક બાઈ આપી વખત આવી છે, મારે છે હોય તે સાચું કહે. જે જામેલ છે તે કાઢીને ખેતરમાં પેશી અનાજ વગેરેનો બગાડ કર્યો.

હશે તો રાજ દંડી નાંખશે. એવું સાંભળી ચાકર કહે.

કુહો.—ઉમમળી ગયો ભેસો ચારીયોરે મેંતો આથમળી ચારી સાંઢરે; મેંતો કોઇનાં ખેતર નથી બેલવ્યાં નથી કોઇનો ક્યો ભંજવાડરે. ૬૫

એ રીતે ચાકર કહે છે કે, મેં કોઇના ખેતરમાં અથવા ખાંડ ઠેકાણે કશી વાતનો કાંઈ પણ ભંજવાડ કર્યો નથી. માટે તે વીશેની કશી શીકર કરશે નહીં. કદાપી ખાંડ કામ સાફ દરબારનું તેડું આવ્યું હોય તો તમે બારણે જઈને પૂછી જુઓ એટલે જે હશે તે બધીએ ખબર પડશે. એવી રીતે ચાકરની વાત સાંભળીને રૂડીઓ તરત બાહાર આવીને જુવે છે તો ગજગત માફની મા દામાવંતી વાટ જોઈને બીની છે, તેને દીવો લાવી મોહો જોઈ તરત ઓળખીને પુછે છે કે બાધ સાહેબ તમે આપે આપ અડધી રાત શા કારણ માટે આવ્યાં છો? અરે બાધ તમે ચાકરને મોકલ્યા હોત તોપણ તરત આવત તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે બાધ, આ વખત તારું જરૂરું તેમજ બહુ તારીફનું કામ છે માટે હું પોતે આવી છું. તે સાંભળી રૂડીયો કહે છે કે જે કામ હોય તે તરત કહો. એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે, કે હે બાધ! સવારે મારો પુત્ર ગજગતમાફ કાળે ખેડાઈ પેહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેશીને વનવાસ જવાને તથ્યાર થયો હતો તે મારી રજા લેવા આવ્યો એટલે તેને ઘણી રીતે સમજાવ્યો કે તું વનવાસ ન જા, પણ તે મારું માનતો નથી માટે જમ તેમ સમજવી બાજની રાત સપ્પો છે, માટે તું તારી પપનવેળી સાંઢ ઉપર બેશીને મારો સરવ હાથિયોને લમળ

લાઇ પવનવેગે અમનગર જઈને મારા ભાઈ સાલાસુલાને આ પત્ર આપી તરત તથ્યાર કરીને પોહોર રાત રહે તે પહેલાં જો તેડી લાવે તો તે ગજરામારને સમજાવીને વન જતાં અટકાવે તો બહુ સારું થાય ભાઈ જો આ વખત તું મારું આટલું કામ કલ્પ પ્રમાણે કરી આવીશ તો હું તારો ગુણુ હું અને મારો ભાઈ જીવતાં મુખી ભુલનાર નથી માટે તું હમણાં વહેલો બ, ને અમનગરથી મારા ભાઈને તરત તેડીને એક પોહોર રાત રહે તે પહેલાં અહીં આવી મને વધામણી આપજો કે હું કામ કર્તે કરી આવ્યો છું. મને ઘણી વાટ જોવાવીશ નહીં. એવી રીતે દામાવંતીની બહુ તા-કીદ જોઈ રૂઢિયો પોતાની સાંઠનાં વખાણુ કરી કહે છે.

ટાહા.—ત્રણશેને સાઠ મહારે સાંઠણીરે, તેમાં ગંગા જમનાની જોડરે; એમાં કાંઈ નથી ખાંપણુ ખોડરે. એમાં ૬૧ અખંડ દીપક ધીના જગહજેરે, તેને ધુપ અગરના થાયરે; તેને. એતો ચારો ચરે નાગર વેલનો, તે તો પલકે જોજન એક જાયરે. તેતો. ૬૭ માટે વેગે હું જાઉં છું એની મનમાં તે રાખજો ધીરરે, એની અમનગર પોહોચું પલકમાં. તેડી લાવું તમરો વીરરે. તેડી. ૬૮

રૂઢિયો કહે છે કે હે બાઈ! મારે ત્રણશેને સાઠ શાંઠ છે તેમાં ગંગા જમનાની જોડ છે તે જો દેવાંશી છે માટે તેની પાસે જો બ્રહ્મજીએ જો અખંડ ધીના દીવા બળે છે અને અગર ચંદન વગેરે મુગધી પદારથનો ધુપ થાય છે. તેવીજ તે ગુણુવાન છે, તેનું અર્થ પારખું આજે તમારા જોવામાં આવશે. બાઈ સાહેબ અત્યારે તમારા કલ્પ પ્રમાણે વહેલું કામ કરી આવીશ તેનો પકડો અર્થસો રાખજો, એવી રીતે રૂઢિયાનાં હીમત બરેલાં વચન સાંભળીને દામાવંતી કહે છે—

દુહા.—સ્તે જ્યને તુંતો જળવીરે વીરા અધારી રાત્યનું કમ
મરે; વીરાં ખરો વાલેશરી તુંતો માલરો. માટે ધાલી જવા કેરી
હામરે; માટે ધાલી જવા કેરી હામ. ૬૯ ગુણ નહી ભુલું વીરાં
તાલરોરે. મારા બાધને વેહેલો તેડી લાવ્યોરે; મારાં સવા લાખ
રૂપયા આપીશ રોકડા, જટ કામ કરી ઘેર આવ્યોરે ! જટ કામ
કરી ઘેર આવ્યા. ૭૦

દામાવંતી કહે છે કે હે બાઈ તારા હીમત ભરેલા શબ્દ
સાંભળી હવે મારી પૂરી ખાત્રી થાય છે, તારા ખોલવાનો બધો
અરથ હું સમજી માટે હવે બીજી કશી વાત કરી એક પલવાર
ખોટી થઈશ નહીં, એવી તાકીદની વાત સાંભળી રૂડીયો રખારી
કહે છે કે બાઈ સાહેબ હવે સાંઠ ઉપર પલાણ નાંખી તરત રવાને
થાઉં છું તે નજરે જોઈ આપ આપને ઘેર પધારો એમ કહી સાંઠ
ઉપર સાજ નાંખે છે.

દુહા.—સાંઠની કોરેરે સોના સાંકળીરે, એની પાસે મોતીના
હારરે; એનીં પગમાં પ્રેહેલાવ્યાં રૂડાં અંજરાં, તેનો થાએ જણજણ
જણકારરે; તેનો સોના રૂપાનો એનો કાંઠોરે, રૂડું રત્ન જડીત
પલાણુરે; રૂડું હીરે જડીત એની મોરડીરેં જણે આકાશે જલકે છે
બાણુરે, જણે. ૭૨ કસખી મંડલ શીરપર ધરયુંરે, પછે રૂડીયો થયો
અસ્વારરે; પછે રજા માગી રાણીની જટ ચાલીયો, તેની ઉતાવળનો
નહી પારરે. તેની. ૭૩

એવી રીતે રૂડીયે પોતાની સાંઠ ઉપર પલાણ નાંખીને પોતા
ઉત્તમ પ્રકારનો પોશાક પહેરી ઢાલ તલવાર ને ખંડુક સાથે લઈ
હાથમાં ચાખખ લઈ સાંઠની ફરતી પાંચ પરદક્ષણ ફરી તેને સં

દામ કરીને દામાવંતીની રજા લઈને તરત આરવારી કરી પવન થેજે
 પુરમેશ્વરનું નામ દઈને ચાલ્યો તે જોતાં જોતાં એક કોશ
 મોહોચ્ચે એટલે દામાવંતીને ખરીપુણ્ય ખાત્રી થઈ કે રૂડીયો કલા
 પ્રમાણે આવશે એવો નીશ્ચય કરીને દામાવંતી પોતાના મેહેલમાં
 જઈ ન જાય તેમ પાછલે બારણે થઈ આવી સુવાના ઓરડામાં
 મજરામારની પાસે આવીને જોયું તો ભરે જીવમાં સુનેલો છે તેના
 આનંદી મોહો સામું જોઈ પોતે મહાદેવજીનું સ્મરણ કરી કહે છે
 કે હે ભોળાશંભુ તમે મને કૃપા કરી આવો રત્ન જેવો પુત્ર આ
 પ્યો તે સદા સન્નજેગે રહેવો જોઈએ તેનો વિભોગ થવા દેશો !
 આરે મહારાજ એમ થવા દેશો નહીં કદાપી માફ ધાર્યું ન થાય
 તો એની જ્યાં જાય ત્યાં રક્ષા કરજો એ તમારી પ્રાસાદીનો પુત્ર
 છે એવી રીતે મહાદેવની સ્તુતી કરી પુત્રના ખુશમાં ચેહિરા સામું
 જોયા કરે છે. દામાવંતીની રજા લઈ રૂડીયો પવનવેગે સાંઠને ચ-
 લાવી છે. તે ચાલતાં ચાલતાં અમનગર એ કોશ રહ્યું એટલે એક
 સુંદર રૂપવંતી સ્ત્રી જોઈ તે પણ સમસમાટ કરતી ઉતાવળી ચાલી
 જાય છે. તેને જોઈ રૂડીયો પુછે છે કે હે બાઈ તું જાતે કાણ છે
 અને આ અંધારી રાતે ક્યાં ચાલી જાય છે, તે ધ્વિર આચાર્યી
 સાચુ કહે. તે સાંભળી તે સ્ત્રી કહે છે કે હે બાઈ હું પોતે સ્ત્રીને
 વેશે રાત હું તે થોડીવારે મારો અમલ પુરો થશે એટલે અમન-
 ગરમાં જઈ વાણું કરીશ. એવી રીતે રાતનાં વચન સાંભળી રૂડી-
 માએ વીચાર કર્યો કે આ રાત વેગેથી જઈ વહાણું કરશે તો
 મહાઈ અને દામાવંતીનું ધાર્યું થશે નહીં. માટે પરપચ રચીને
 એને મહારે કબજે કરી લઈ તો મારેલું કામ પાર પડે. એવો

નીશ્વસ કરી રાતની સાથે મીઠી મીઠી વાતો કરી. માયા હાથમાં પોતાના હાથમાંથી જાણીને ચાખક નીચે માંખી દબને રાતને કહે છે કે માસી મારી ચાખક નીચે પડી ગઈ છે. તે લઈ મારા હાથમાં આપો. ત્યારે રાત કહે છે કે નારે ભાઈ. મારાથી ખોટી ચવાય તેવું નથી, માટે તું તારે હાથે લે, ત્યારે રખારી કહે છે કે હે માસી ! મારે સાંઠ નીચે ખેસારી ખોટી ચવું પડશે માટે મહેરબાની કરી ચાખક આપશો તો તમારો પાક માનીશ એવું સાંભળી રાતને દયા આવી તેથી ચાખક લઈ રખારીને કહે છે કે લે ભાઈ, એમ કહી હાથ ઉચો કર્યો એટલે રૂડીયાએ તેવું કાંડુ મળ્યું ત પકડી સાંઠ ઉપર ખેંચી લઈ કબજે કરી ચાલતો થયો ને વીચારે છે જે આપણે હીક તાલ આવી ગયો, માટે હાલ એને મુકું નહીં. એમ કરતાં અમનમર આવી પોહોચ્યો પણ શહેરના દરવાજા બંધ નેહ દરવાજાને હાંક મારી કહે છે.

દુહો.—દરવાજા વીરા તને વીનવું, મારે જવું છે રાજની પાસરે; મારે માટે જટ જવાદે મુજને, પછે દરવાજા વાસરે. પછે દરવાજા તારો વાસ.

રૂડીયો કહે છે કે હે દરવાજા વીરા તું જટ દરવાજા ઉઘાડી મને જવાદે કેમકે રાજની પાસે મારે બહુ તાકીદનું કામ છે માટે જરા પણ વાર ન લખાડતાં દરવાજા ઉઘાડ, નીકર તું રાજના ઇન્કમાં આવીશ. એવાં વચન સાંભળી દરવાજા કહે છે ભાઈ સાંભળ.

દુહો.—બંધ દરવાજા કેમ ઉઘડે, કાંઈ કુંચીયો પડી દરવાજા રે; કાંઈ રાત રહેતે અત્યારે બારણે, મુતા ઉઠીને આવોરે સવારે; મુતા ઉઠીને આવો સવાર. ૭૫

દરવાન કહે છે કે હે બાઈ રાત્રીયે દરવાને ઉઘાડવાનો સમય
સાહેબનો હુકમ નથી. કેમકે રાતે દરવાજા બંધ કરી કુંચીયો દર-
વારમાં લઈ જાય છે, ચાટે અત્યારે ગામ બહાર ધર્મશાળામાં જઈ
સુઈ રહેા. સવાર થાય એટલે દરવાજા ઉઘાડશે તે વેળા આવજો
તે સાંભળી રૂડીયો વીચાર કરે છે કે હું મનની ધારણા પ્રમાણે
વેહેલો આવી પોહોઝ્યો તો દરવાજા બંધ છે. ને મારે તો રાણીનો
કલા પ્રમાણે કામ કરી અમનગર જવું જોઈયે, પણ એટલી વાત સારી
બની છે કે રાત માહારા કબજામાં છે. તો પણ ફરી નમ્રતાથી વીનવીને
કહું તેની જો કાંઈ દયા આવે ને દરવાજા ઉઘાડે તો મારું કામ કસી
પડે, એમ ધારી બીજી વાર દરવાજાને કહે છે કે હે દયાવાંત
દરવાજા સાંભળ્ય.

દુહો. લળી લળી લાગું તારે પાવલેરે, જઈ દરબારને જમા
કરે; જઈ વેહેલો વેહેલો લાવ્ય તું તો કુંચીયો પછી દરવાજાને
ઉઘાડરે: પછી. ૭૬

રખારી કહે છે કે હે દરવાજા આ વખત માહારે એવું જ-
સું કામ છે તેથી હું લળી લળીને તારે પગે લાગી નમ્રતાથી
વીનવતી કરું છું જો તું હમણા આપણે જઈ દરબારને જમાડીને
કુંચીયો માગી લાવીને દરવાજા ઉઘાડ તો તારો મોહોટો પાડ અ-
નીશ- તે સાંભળી દરવાજા કહે છે કે હે બાઈ! તારા અતિ નરમણ
બરેલા બોલ સાંભળી તારી મને બહુ દયા આવે છે તેમજ તારો
બોલ પાણી સકાતો નથી ચાટે સરમ પણ આવે છે, એમાં કાંઈ શક
નથી પણ બાઈ રાજાનો હુકમ કેમ તોડાય? કંઠાપી રાજા ખેતે
બહાર ગયા હોય ને દરવાજા બંધ થયા પછી આવે તોયજી દરવાજા

જાડવાનો હુકમ નથી. એ સાચું માની મારી ઉપર વગર સમજે રીસ કરીશ નહિ. હું નીચપરાધી હુકમને તાબે છું. એવી રીતે દુષ્-ખારનાં વચન સાંભળી રખારી છેક નીરાશ થઈને પોતાની સાંઢને કહે છે કે અરે મારી વાહાલી તેં ધણીવાર મારાં કામ પાર પાડ્યાં છે તેથી આજે પણ તારે ભરૂંસે આવ્યો છું. છેથી તું મને નિરાશ કરીશ નહીં હોં ?

દુહો.—ચતુર વાહાલી તુંતો સાંઢણીરે, મને પુછ્યું તારો વી-આસરે, મનેસ ખેપ કરી તે સહુ ખાલી જશે, દામ મલવાની પછે આશરે; દામ મલવાની શી આશા. ૭

રૂડીયો પોતાની સાંઢને કહે છે કે હે વહાલી તારા રૂપ ગુણ ને ચતુદાઇનો મને પુરણુ વિશ્વાસ છે, કેમકે તેં ધણી વખત મારાં મનનાં ધાર્યાં કામ પાર પાડી મને બહુ લાભ આપ્યો છે. માટે આ ખરા કામની વખત તું મને વિશ્વાસઘાત કરીશ નહીં, જો આ વખત ધાર્યું કામ પાર પડતાં વાર લાગશે તો તારીને મારી બેની આપ્યરૂ જશે તો ફરીથી કોઈ ભરૂંસો કરશે નહિ માટે આ કોટ કુદી અંદર દાખલ થયા વગર બીજો એકે ઉપાય નથી. પણ એમ કરનાં એક બીજી મોટી હરકત નડે તેવું છે કેમકે ગઢની પાસે અંદરની જાગુએ મોટી ખાઈ છે તેથી કુદનાં જો તેમાં પડીએ તો તારો ને મારો જીવ જાય તેથી દામાવંતી નીરાશ થાય ને આ જગતના લોક હાંસી કરે માટે મારી વાહાલી આ વખત તારીને મારી પરમેશ્વર લાજ રાખે તો બહુ સાઈં ચાય એમ કેહેતાં રખારીની આંખોમાંથી આંધાર આંસુ સાંઢની પીઠ ઉપર પડતાં સાંઢે ભણ્યું જે મારો માલ-મુલ્ય કરતા મને પોતાના પેટનો પુત્ર કરત. અધીક લાડ લડાવે છે,

તેને હું થી રીતે હીમત આપું ? કેમકે મારાથી કાંઈ માણસની જોમ
ખોલી શકાતું નથી. એમ વિચાર કરી સાંઢણી પોતાના મનમાં પરમે-
શ્વરનું સ્મરણ કરે છે હે ચઉદ લોકના નાથ, તારા હજાર નામ છે, પણ
તે પ્રત્યેક નામના અસંખ્ય ગુણો પ્રાણી માત્રને સ્તુતી કરવા યોગ્ય છે
તારા ગુણનું વર્ણન હજાર મુખથી શેષ નાગ ન કરી શકે તો બીજા
પ્રાણી કોણ ગણત્રીમાં હે દીનદયાલુ ! આ વખત માત્રી પણ જા-
તથી જો ખોલી શકાતું હોત તો હું રૂડીયાને હીમત આપત માટે
મહારાજ આ વખત તેને ખુલાસાખંધ ઉત્તર આપું એટલી વાર મને
મનુષ્યની વાચા આપ્ય તો બહુ સાફ એવી દીન વાણી સાંભળતાં
ધધિરે સાંઢને મનુષ્ય વાચા આપી એટલે કહે છે.

દુહા.—મુજ છતાં શીદ શોચના કરેરે, તુંતો આવડો દુઃખી
કેમ થાય રે; તુંતો કહેતાં ઉડી જાઉં આકાશમાં, તને આંચ
આવે કાંધરે, તને જર. તાણીને તંગ બીડ જોરથીરે, કાંઈ દીલી
મેલજો દોરરે. કાંઈ એક ખેતરવા મને ઠેકાવજો કરી જોરરે; મુને. જર
કોટ ના પાડુ કહેતો કાંકરોરે, ઠેકી અહિંથી તલપીને હુંતો ઉછળું,
વેગે જઈ પડું શહેરની માંહીરે, વેગે. ૮૦.

સાંઢ કહે છે કે તે મને બહુ લાડ લડાવી મુખ આપ્યું છે
તેથી પરમેશ્વરની કૃપાથી આજ તને નીરાશ નહિ કરું. કહે તો જા-
બીની જોમ આકાશમાં ઉડીશ ન્યાં તું એક ખેતરવા મને પાણી
હાડીને મારો પણ તાણીને દોર દીલી મુકીને જોરમાં દોડાવી ગદ
નજીક આવતાં ઠેકવજો એટલે ગદ મને ખાઈ એક પલમાં કુદી
નિષ્ક. તોપણ તારા પેદમાં હું માણી નહિ હલવા દઉં માટે એ વિષે
જુ નરસે ચીંતા કરીશ નહીં એવી રીતે સાંભળીને રૂડીયાએ કહ્યું

પ્રમાણે ઠેકડો મરાબ્યો તે વેળા સાંઠ પક્ષીની જેમ ઉડી તે મઠ અને આઈ એક દેખીને નીચે ઉતરીને તરત સાલાસુલાની પોળ આમળ ઉભી રહી એટલે ફડીયો પોળીયાને હાક મારીને કહે છે.

ફુહા.—પોળીયા મારારે તુંતો બધવોરે, કંઈ સાલાસુલાને જગાડરે; કાંઈ કામ આપડીનું મારે છે ઘણું, માટે જટ દરવાજો ઉઘાડરે; જો ૦ ૮૫.

એવી રીતે રખારીનો અવાજ સાંભળીને પોળીયાએ તરત પોળનો દરવાજો ઉઘાડ્યો એટલે સાલાસુલાના મેહેલમાં જઈ ને તેને જગાડીને કહે છે.

ફુહા—સાલારે સુલા તમને વિનવુંરે, કાંઈ લળી લળી લામુ પાયરે, કાંઈ માંડવધડી વેજે કામે આવીયો, મુને વાર ધણેરી થાયરે મુને ૦ ૮૨ માટે વેહેલા તમે ઉડીનેરે; કાંઈ તત્પર થાઓ નરેશરે કાંઈ રાણી દામાવંતીના કુંવરને, એનો ખીતા કાઢે પરદેશરે; એનો ૪૩ માટે રાણીએ મન મોકલ્યોરે, તમ ભાણેજ નમ્ય પરદેશરે; તેથી વેહેલા પધારીને રોકીયો કુંવર છે અતિ બાળે વેશર; કુંવર છે અત્યે બાળે વેશ ૦ ૮૪.

એવી રીતે ફડીયાનાં બહુ તાકીદનોં વચન સાંભળીને સાલો-સુલો સારી રીતે હુશીયાર થઈને ફડીયાને સરવે હડીકત પુછી ત્યારે દામાવંતીએ જો ખીના કહી હતી તે સરવે વીગત સુદાં સાંભળાવી કહે છે કે તમારા ભાણેજ ગજરામાણને એના બાપે દેશવટો દીધા છે તેથી તે કાળાં વજ્ર પેહેરીને કાળા મેંડા ઉપર બેસી વનવાસી જવાને મોતાની માતાજીની રજા લેવા આંબ્યો હતો, તે વાત જાણીને દામાવંતીએ ધણી રીતથી સંમનની કહ્યું કે હે પુત્ર તું મને શક

સાગરમાં નાખી વનવાસ જઈશ નહિ એમ કહ્યું પણ તે માનતો
 નથી. માટે છેવટે કાલાકાલા કરી આજની રાત રાખ્યો છે, સવારે
 તો તે જરૂર વનમાં જવાનો માટે દામાવંતીએ અડધી રાતે મારે બેર
 આવી મને હુકમ કરીને તાકીદથી મોકલ્યો છે કે અત્યારેજ માથા
 બાંધને તરત તેડી લાવ્ય માટે ખીજ વાત કરવી જવા દઈ તમે વેહે-
 લા તઈયાર થાઓ તો આપણે વેહેલા જઈ પહોંચીએ આવી રીતે
 રૂડીયાનાં વચન સાંભળી સાલોસુલો પોશાક પહેરીને હથીઆર બાંધી
 રૂડીયાની સાથે સાંઠ ઉપર બેસીને દરવાજે ઉઘડાવી પંથે ચાલ્યા તો
 જોતાં જોતાં પવનવેગે માંડવઘડ પહોંચીને દામાવંતીને મોહોલે જઈ
 વધામણી આપી કે બાઈ સાહેબ તમારા કલા પ્રમાણે તમારા બાંધને
 તેડી આવ્યો છું. તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાના બાંધનું મોહો જોતાં
 રૂડીયાને કબુલાત પ્રમાણે પોશાક તથા ધન આપી આપી રાજી કર્યો.
 એટલે તે રજા લઈ પોતાને બેર ગયો તે વેળા દામાવંતીએ જઈ
 શાખાશી આપી તે પછી પોતાના બાંધને સરવે કુડુંબ કબીલાના
 ખુશ સમાચાર પુછ્યા પછી પોતાના પુત્રના સરવે સમાચાર કલા કે
 હે બાઈ તારો બાણેજ મને શોક સાગરમાં નાખી વન જવાને તઈ-
 યાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ રહેવાની ના કહે
 છે માટે અત્યારે રૂડીયાને તારી પાસે મોકલીને તને તેડાવ્યો ત
 સવાર થતાં પહેલાં અગત્યનો ઉપાય કરી રોકી રાખવો જોઈએ તેના
 એક ઉપાય મને હાલ સાંભળ્યો છે, તે જો તારી નજરમાં આવે તો
 તે કરી રોકી રાખીએ. બાઈ કહે છે કે એન સુખેથી કહે. તે સાંભ-
 લી દામાવંતી કહે છે કે કમલાવંતી નગરીના રાજા ગુલાબસીંહની
 પુત્રી મંખાદેની સાથે આ તારા બાણેજનું વેચીશાળ કર્યું છે તે કન્યા

ખંડુ રૂપ ગુણની ભરેલી તેમજ મહા ચતુર તેમજ માયાળુ છે. પણ
 હું કુંવારીનાં લક્ષ ક્યાં નથી. તું એને ગમે તેમ સમજાવીને
 અત્યારે જ જઈને તેના સસરા સાસુને સમજાવીને ઘડીયાં લગત લઈ
 પરણાવી દે તો તેની સ્ત્રીના રૂપ ગુણથી મોહ પામી રહેશે. અથવા
 તેની સ્ત્રી ગમે તેમ સમજાવી રાખશે. માટે એ કામ હાલ કરવાની
 જરૂર છે. તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે બેન તું કહે છે તે મારા
 ધ્યાનમાં આવે છે પણ જો હાલ રૂડીયો હીંમત કરી સાથે આવે
 તોજ એ કામ બની શકે. તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાની હુશીયાર
 દાસીને બોલાવીને કહ્યું કે હે દાસી, તું રૂડીયાને ઘેર જઈને તરત
 મારી પાસે તેડી લાવ્ય. તે સાંભળેતાં દાસી જઈને તરત તેડી લાવી
 એટલે રૂડીયાએ દામાવંતીને તથા સાલોસુલોએ સલામ કરીને પુછ્યું
 કે હું હમણાજ તમારી પાસેથી ઘેર ગયો. એટલામાં પાછો બોલાવ્યો
 ને શું કામ છે? જે કામ હોય તે સુખથી કહો. સાંભળી સાલોસુલો
 કહે છે કે આજે સવાર થતાં પહેલાં કમળાવતી નગરી જઈને ગુલા-
 બસીંગ રાજની પુત્રી ચંપાદે સાથે ગજરામારને પરણાવીને પાછો
 ઘેર લાવવો છે. તે ભારે કામ તારી હીંમત હોય તોજ થાય એવું
 સાંભળી રૂડીયાએ ઉતર આવ્યો કે મહારાજ મારા ઘટમાં પ્રાણ છે
 ત્યાં સુધી તમે જે હુકમ કરાવશો તે કરવાને હું હાજર છું એવું
 સાંભળી દામાવંતી ને સાલોસુલો બેઠે રાજ થયાં. પછી ગજરામાર
 જીને ધીરેથી હાક મારી જગાડીને હુશીયાર કર્યા એટલે મારજી પુછે
 છે કે મામા સાહેબ આ વખતે તમે ક્યાંથી પધાર્યા? ત્યારે મામે
 કહે છે કે ભાણેજ! મોસાળમાં તારી મામી તથા બેન ભાઈઓ
 તથા તારી મોટી મા વગેરે બહુ સંભારે છે. કેમકે તું ઘણા દીવસથી

ખોસાળ આવ્યો નથી. માટે તને તેડવા આવ્યો છઉં. તે સાંભળી
 મારજી કહે છે કે મામા, એ વાતની ક્ષમા કરો. કેમકે સવારના
 પહોરમાં વનવાસ જવું છે. તેથી કોટી ઉપાય કરેથી પણ રહેનાર
 થી ત્યારે મામો કહે છે કે વાર જોમ તું કહીશ તેમ કરીશું
 પણ હાલ તું મારી સાથે મોસાળ આવીને સરવેને મળીને પછી
 જવું હોય તો જજો. એમ કહી તે વાત કમુલ કરાવી. ત્રણે જણ
 સાંઠ ઉપર બેઠા. એટલે રૂડીયાયે સાંઠ પવનવેગે ચલાવીને કમળાવતી
 સંકેત પ્રમાણે આવી પહોંચ્યો. એટલે તરત ગુલાબસીંગને મોહોલે
 ગયા અને સેતકને કહ્યું કે તારા રાજને હમણાં જગાડ કેમકે તમારે
 જરૂરતું કામ છે. તે સાંભળી સેવકે ગુલાબસીંગને હાક મારી કહ્યું
 કે મહારાજ આપને મલવા કોઈ ત્રણ માણસ આવ્યા છે તે સાંભળી
 તેઓને બોલાવીને એક મહેલા કોચ ઉપર બેસારી કુશળ વર્તમાન
 પુછીને રાત્રીએ આવવાનું કારણ પુછ્યું, ત્યારે સાલોસુલો કહે છે કે
 આ તમારા જમાઇને એના બાપે દેશવટો દાધો છે તેથી આજ
 સવાર થતાં તે જરૂર વનવાસ જવા તૈયાર થયો છે, તેને નાના
 પ્રકારથી એની માએ વીનવી સમજાવ્યો પણ રહેતો નથી. માટે
 અત્યારે તમારી પુત્રીને ઘડીયાં લગન લઈ પરણાવવી જોઈએ તે
 સાંભળી ગુલાબસીંગ બહુ શોકાતુર થયા એટલે મારનો મામો કહે
 છે કે મહારાજ આ વખત વધારે વિચાર કરી ખોટી થવાનો નથી,
 માટે ઝટ કામ કરી લ્યો. તે સાંભળી ગુલાબસીંગ પોતાની રાણી
 પાસે જઈ તેને જગાડીને કહે છે કે આ વખત આપણે
 મહોલમાં આવ્યો છો તે કહે છે કે હમણાં ને હમણાં તમારી દીકરીને
 પરણાવો તેનું સરવે કારણ કહ્યું ત્યારે રાણી પણ બહુ ચીંતાતુર

અર્ધ પોતાના પ્રતિને કહે છે કે હું રવામીનાથ મારી એકની એક મહા અતુર રૂપ ગુણના બાંડાર જેવીને મોટા માંડવો રચી ધામધુમથી પરણાવવાની છે, તેને અત્યારે ઘડીયાં લગન લઈ શી રીતે પરણાવું ? ત્યારે રાજા કહે છે કે સાલાસુલાને આપણાથી નીરાશ કેમ કઢાય ? હું રાણી, પ્રાણી માત્રને નશીબ જે કલે સુખ દુખ લાભ ખેડ ભોગવાના આવે છે તે ભોગવ્યા વગર કોઈનો છુટકો થતો નથી માટે આપણી સાથે પુત્રીને એવીજ લેણાદેણી હશે તેથી તું પુત્રીને જ બગાડીને સરવે વર્તમાન કહે તે સાંભળી રાણી પુત્રીને કહે છે કે હું લાડકડી તને વાત કહું તે એક ચિતે સાંભળ.

કુડો.—મામોજી આવ્યો છે તાલરોરે, તારા વરને લઈને હાલરે; તારા એના બાપે દીધો એને દેશવટો, માટે પરણીને વન જશે કાલરે; માટે ૮૫ મનના મનોરથ મનમાં રહ્યારે; કાંઈ અકળા મતી અવિનાશરે; કાંઈ લખ્યા લેખ જે તારા ભાગ્યમાં, તારો વર જશે વનવાસરે; તારો, ૮૬ રાજકુંવરને પરણીને, જાણે મોહોલે બેઠી ચાવું પાનરે; તે વાતનો રતી જશે ઓરતોરે, તુંતો માંડે કથું સત્ય માનરે તુંતો ૮૭.

રાણી કહે છે કે હું પુત્રી ! મેં અને તારા પીતાજીએ તને આપાર સુખમાં નાખવા માટે માંડવવડના જસા જમના પરાક્રમી પુત્ર ગજરા મારજી સાથે તારું વેવીશાળ કયું હતું તેથી મહોટી ધામધુમ કરી તને પરણાવત પણ દઈતી અકળ ગતીથી એવો એવ્ય ખચો કે તારા દેવ રૂપ અને સદગુણી વરને એના પીતાજી દેશવટો દીધો છે. તેથી તે વન જવા તૈયાર થયો હતો, તેને અટકાવીને તેને મામો રૂઝિયા રખારીને સાથે લઈ સાંઢપર બેસી આપણ

મહેલમાં આવી કહે છે કે હમણાને હમણા તમારી પુત્રીને પરણાવી
 દ્યો. માટે અમે અત્યારે આવ્યા છીએ પછી સવારે તો લે વન
 જનાર છે એમ કહે છે માટે હે લાડકડી તારી શી મરજી છે તે
 મારે જરૂર જણવું જોઈએ કેમકે એ અત્યારે પરણી સવારે વન
 જશે તે લખીત હશે ત્યારે આવશે. માટે હાલ સુખની આશા
 રાખવી નહી તેમ એ વાતમાં અમારો કશો દોષ કાઢીશ નહી
 જે તું હા પાડીશ તોજ પરણાવીશું તે સાર કશ્વર આજ્ઞાથી સાચું
 કહે તે સાંભળી ચંપાવતી પોતાના મનમાં ઉઠો વીચાર કરી કહે
 છે, કે મારા પરમ વીવેકીને મરમ દયાળુ માત પીતા, તમે સર્વ પ્રકારે
 મારા શુખ સાગર છો, માટે તમને જેમ રૂઠું ગમે તેમ કરવાને તમે
 મુખ્તીયાર છો અહો સુખ દાતા, તમે બહુ અગત્ય કરીને પુછો છો
 માટે શરમાતાં તમને કહું છું તે સાંભળો.

દુહો.—સુખ દુખ કરમે જે લખ્યું તે મીઠ્યા ન થાય મા-
 બાપરે; નેતે. એકવાર જીએ કહી જે વરયો, માટે ખીજ વરતાં બેસે
 પાપરે; માટે. ૮૮

ચંપાદે કહે છે કે મારાં સુખ સાગર માત પીતા, તમે તર્ક
 શુભ સંપૂર્ણ છો માટે જે તમે કરશો તે રૂઠું કરશો
 મારા બાઅમ. જે ભરથાર લખ્યો હતો તેની સાથે તમે
 વચને બંધાઈ સમાઈ કરી છે તે મારે વારંવાર કમુલ છે એવી
 રીતે કુંવરીનાં વચન સાંભળીને તેના મા અને બાપ બેઉ વીચાર
 કરી માંહે માંહી વાત કરી કહે છે કે પુત્રી કહે છે તે સત્ય છે
 માટે અત્યારેજ પરણાવી દઈએ એવો નિશ્ચય કરી એક સેવકને
 મોકલી પોતાના મારને બોલાવી તે સમયે શુભ ચોપડીયું બેઈ

ભમ નહી કરીને પ્રધાનને સામાનની ટીપ આપી તેજ વેળા બેઠતી
 જણુરો મંગાવી કન્યાદાન આપીને મંગળ ફેરા ત્રણવાર ફેરવ્યા
 અને ચોથો ફેરા બાકી રહ્યો એટલે ગજરામારજીએ પોતાના મનમાં
 વીચાર કર્યો કે જો હું ચારે ફેરા પુરા કરી આ રૂપવંતી અને ગુ-
 જુવંતીના મોહના રંદમાં પડીશ તો પછી મારાથી વન જવાનું
 બને નહી તો મારાં પીતાજીનું વચન જાય. તે ઠીક નહી એવો
 નીશ્ચય કરીને પોતાની તરવાર આનમાંથી કાઢીને વરમાળ કાપી
 નાંખીને ત્યાંથી નાસવા માંડ્યું એટલે તેના મામાએ ધણે સમ-
 જાવ્યો પણ કાંઈ માન્યું નહી ને પોતાના મામાને કહ્યું
 કે મારે વન જવાનો સમય થયો છે માટે કૃપા કરી મને રજા
 આપો હવે ખોટી કરશે નહીં એવાં વચન સાંભળી માર-
 જીની તરવાર સાથે ચોથા મંગળના ફેરા ફેરવી લમન સમા-
 રંભ પુરા કરી.. ઘટારત પ્રમાણે દાન માન આપી વાત
 ચીત કરી સાંઢ તઈયાર કરાવી ત્રણે જણુને વીદાય કર્યા ને
 ચંપાદેને પોતાને ઘેર રાખી. હવે રૂડીયો પોતાની સાંઢને
 પવન વેગે ચલાવી તે થોડીવારમાં એક સુંદર ગાંમમાં આ-
 વ્યા પછી ગમ વચે થઈ જતાં ત્યાં ભવાયા રમતા હતા તે
 જોવાને રૂડીયાએ થોડીવાર સાંઢ ઢલી રાખી ભવાઈયાનો એક જોયો,
 એવામાં તરગાલા માંહો માંહી વાત કરે છે કે ભાઈયો આજે
 આપણે તરેહતરેહના વેશ કાઢી ઘણીવારથી રમીએ છીએ તો પણ
 રાત નીકળી નથી એનું કારણ કાંઈ સમજી શકાતું નથી, તો પણ
 હું એમ જાણું છું કે રાત કેટલે જાંધી રાખી છે તે સાંભળી
 રૂડીયાએ વીચાર કર્યો કે રાતને મેં આંધી રાખી તેથી

જશ્ચોનાં ગોરસ ખાટાં થઈ જશે. વળી માળીયોનાં ફુલ કરમાઈ જશે, એ વગેરે ઘણા લોકોને તુકસાની લાગશે માટે હવે તો આ તરગાળાને રાજી કરી ધર તરફ રવાને થઈ તો પછી રાતને માંડવઘડને ભાગોળે જઈ છોડી મુકીએ એવા વીચાર કરીને પોતાના પગમાંથી રૂપાનો તોડો કાઢીને તરગાળાને આપ્યો. એટલે તેના ટોળાના સરવે તરગાળા બહુ પ્રસન્ન થયા એટલે રૂડીયાનું નામ પુછી તેનો જશ બોલાવી ભુગળ વગાડી એટલે રૂડીયાએ પોતાની પવન વેગી સાંઢને જોરમાં ચલાવી તે થોડીવારમાં માંડવ-મઢ પોહોંચી એટલે રૂડીયાએ દામાવંતીના આરણ્યામાં આવી સાંઢ ઉભી રાખી એટલે માણે તેનો મામો અને સાલોસુલો એ ત્રણે જણુ નીચે હતરી દામાવંતીના મેહેલમાં ગયા એટલે તેઓને જોઈ તે પોતાના મનમાં બહુજ રાજી થઈ પોતાના ભાઈને પુછે છે કેમ ભાઈ ધારેલું કામ ફતે કરી આવ્યા તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે હા બેન, જગેશ્વર મહાદેવની કૃપાએ અને રૂડીયાની મહેનત થી મંજરામાણેને પરણ્યાની કુશળ કલ્યાણુથી તારી પાસે આવ્યા છઈએ. તેવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે ભાઈ તું મારી જનમથી મંભાગ કરે છે તેમાં આ વખત પણ બહુ મહેનત લઈ ખરી ઓપટીની વેળાએ કામ કરયું તેથી તને આશીર્વાદ હૈ હું જે જગેશ્વર મહાદેવ તારા મનના સરવ મનોરથ પુરણુ કરે. તેમજ પરમેશ્વર કલ્યાણુ કરે એવો આશીરવાદ દીધો. પછી પોતાના કુંવરને કહે છે કે હે પુત્ર તારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી તારા આનંદી મુખને જોઈ સદાય પ્રસન્ન રહું હું એવું સાંભળી માણે પોતાની માને સાધાગ ઢંડવત પ્રણામ કરી કહ્યું કે મારી મા-ભણ ! તમારી અપાર માયાનો બહલો મારાથી કહી પણ વાલો

શકવાનો નથી; માટે હું જન્મ પુરો મતાં સુધી આપનો આભારી છઉં પણ હવે મને આજ્ઞા આપો તો બહુ સાઈ એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર, તે મારી અસાર સુખી આજ્ઞા પાલી છે, માટે એક કલાક સચુર કર, કેમકે રસોઇયાને હુકમ કરી રસોઇ તરત તદ્દ્યાર થયે તારો મામો તથા તું અને હું આપણે ત્રણે સાથે બેશીને જમીએ અને રૂડીયાને પણ જમાડીએ પછી તેને મેહેનતના બદલામાં ધનામ આપાય. તે સાંભળી માણસે કમુત્ત કર્યું, એટલે દામાવંતીએ કહ્યા પ્રમાણે રસોઇયા પાસે ઘણી સ્વાદીષ્ટ અને તરેહવાર રસોઈ તદ્દ્યાર કરાવી મામા બાણેજને એક થાળમાં તૃપ્ત કરી જમાડીને પોતે જમાડીને પોતે જમીને રૂડીયાને જમાડી પાન સોપારીનાં બીડાં બાધ રૂડીયાને ફરીથી પાંચે પોશાક પેરાવીને સવા લાખ રૂપીયા રોકડા આપી રાજી કરી પોતાના બાઇને કહે છે કે બાઇ તું થોડા દહાડા રહે તો સાઈ. તે સાંભળીને તેનો બાઇ કહે છે કે મેન તાઈ કામ થયું એટલે હવે મને બોટી કરીશ નહીં. પછી રૂડીયાને હુકમ કર્યો કે જા મારા બાઈને એને ઘેર મુકી આવ્ય તે સાંભળી રૂડીયાએ સાંઠ તદ્દ્યાર કરીને સાલામુલાને અમનગર મુકી આવ્યો. પછી દામાવંતીએ તેને ઘેર જવાની રજા આપી એટલે પોતાને ઘેર જઈ રાતને બાંધી હતી તે છોડી મુકી, એટલે સરવ ઠેકાણે વાણુ વાયું. તે જોઈ મજરામાણસે પોતાને વન જવાના થોડા ઉપર સાડુ સાજન નાંખી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને પોતાની માતા પાસે જઈને કહે છે કે માજી હવે તરત આપો એટલે હું પંચે બહુ એવું સાંભળી માતા કહે છે કે તું વન જા, એમ આશીર્વાદ કહેવાઈ નથી.

કુહા.—મુત પ્રભાતે સંચરારે, તમે રવી હમમને મુરરે:

તમેં પર ધરતીપર રાજમાં, વીરા વાંધો ધણેરું તુરેરે; વીરા
વાંધોં ૮૯ સુનો થશે તારો ઢોલીયોરે; વળી ઘોડા સુના ઘોડારે,
વળી માંડ સુનારે મેડીને સુની માવડી, સહ સુના તારા સજી-
મારે; સહ ૯૦ સુના તે દાસને દાસીયોરે, વળી સુના મુક્યા
ખવાસરે; વાહાલા સુના તે બાગને બાગવાં તુજ જતા સુના અ-
વાસરે તુજ જતાં. ૯૧

દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર, તું અત્રેથી જતાં તારા ઘોડા
રથ બળદ પાદખી દાસ દાસીયો વગેરે સરવ સુના પડશે. તેમજ
તારા ઓરડામાં તારો સુનાનો ઢોલીયો. તથા મોર પોપટ મેના
કાચલ વગેરે પક્ષીયો સરવે સુના થઇ વીયોગથી ઝુરવા કરશે,
વળી તારા નાના પ્રકારના વસ્ત્ર અલંકાર અને સોના રૂપાનાં રમ-
કડાં વગેરે જોઇ માહાદે હૃદયું અહોનીશ અપશોશ પામશે, માટે
મારો ઉપાય ન ચાલતાં તને જવા દઉંછોં તે યાદ રાખજો. તને
રસ્તે રામની, ગામમાં ગોવરધન નાથની, વનમાં વનમાળીની,
જંગમાં જંગદીશની દીવસે સુર્યની અને રાત્રીયે ચંદ્રમાની એ વગેરે
તને સર્વ દેવ રક્ષા કરો એવો આશીરવાદ દીધો એટલે માંડળ્યે
પોતાની માને પ્રણામ કરી કહ્યું કે માતાજી તમે મારી કક્ષી
ચીંતા કરશો નહીં; હું કુશળ દૃશ્યશ્રુતી વેહેલો આવીશ. એમ કહી
ઘોડા ઉપર બેસીને વળી પોતાની માતાને કહે છે કે તમારા કક્ષા
પ્રમાણે સુરજ પશુ ઉગ્યો માટે હવે એક પ્રલવાર રોકનાર નથી.
એમ કહી વન મેગે ઘોડો ચલાવી વનને રસ્તે આપ્યો તે સાંજ
પડે વનમાંથી રજા ખાઇ પાણી પીને ઘોડાને લીસામો આપી પાછો
પરોડીએ પંથે પડ્યો તે વીચારમાં રસોત મુક્યો એટલે
મહાવનમાં બહુ અથડાતાં પાંચ સાત દીવસ જતા રહ્યા એટલે

એક ભોમીયાને પુછી રસ્તે પડ્યા તે ત્રીજા પોહોરે એક શેહેરમાં પોહોમ્યા. તે ક્યું શેહેર છે તેની માહજીને ખબર નથી પણ તે પોતાના સસરાનું ગામ હતું. ત્યાં રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે પરમેશ્વરે કૃપા કરી અને ઉત્તમ કુળનો રાજકુવર મહા અતુર વર આપ્યો તે સ્વરૂપે પણ અતી સુંદર છે પણ હા આ કામનો અરે પ્રભુજી મેં પુર્વ જન્મે શાં પાપ કર્યાં હશે જે મારો પતી મને કશુંએ ગમતું નથી. માથામાં ધુપેલ સરખું ધાલતી નથી તેથી માફ માથું દુખ્યા કરે છે માટે આજે તો દાસી પાસે ચંબેલીતું તેલ મંગાવી માથે ધાલ્યું તો કાંઈ માથું દુખતું રહે. એવો વિચાર કરી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી આપણા સરખાની દુકાને જઈને કચોલામાં ચંપલ તેલ લઈ આવ્ય તો માથે તેલ ધાલું તે સાંભળી દાસી કચોલા લઈ સરખાની દુકાને જઈને કહે છે.

દુહો- સરખા તું તો સાફ જોઈનેરે, મુને આપજો ચંબેલ તેલરે; મુને. ઝટપટ કરી તુતો જોખજો; તાફે કામ પડ્યું સહુ મેહે-લ્યરે તાર કામ પડ્યું સહુ મલ્ય. ૮૨

દાસી કહે છે હે સરખા તું મને સાફ જોઈને ચંપેલ તેલ આપ્ય. તે સાંભળી સરખા પુછે છે કે દાસી. તું આજે ઘણે દહાડે તેલ લેવા કેમ આવી? એવું સાંભળી દાસી કહે છે કે મારી બાઇએ આજે હુકમ કર્યો ત્યારે આવી. અમારી ઉપર જે વખત જે હુકમ થાય તે કામ કરવું જોઈએ. માટે તું વધારે વાર ન કર. તે સાંભળી સરખાએ ઝટ તેને સાફ સુમધીદાર ચંપેલ આપ્યું તે લઈને દાસી ચાલતી થઈ એટલામાં રસ્તામાં એક કાળા વૈદ્ય ઉપર કાબો પોશાક પેહેરેલો સુંદર સ્વરૂપવાળ માણસ જોઈ ચાલે તેની સામું નીરખીને જુવે છે એટલામાં તેને એક ચમકારો

જેયો જે ગજરામારૂં કાળા ઘોડા ઉપર કાળાં વસ્ત્ર પહેરી બેઠે-
 શા જોયા એટલે તેના મનમાં એકાએક ફાળ પડી કે આ શો જુલમ?
 એવું મનમાં આવતાં હાથમાંથી તેલનું કચોલું નીચે પડ્યું તેથી
 તેલ બધું ઢોલાઈ ગયું તે જોઈ સરખયો પુછે છે કે હે દાસી, તે,
 કચોલું કેમ પાડી નાંખ્યું? અને એકદમ શા વીચારમાં પડી ગઈ
 તે સાંભળી દાસી કહે છે કે બાપ પડી ગયું તો બીજું બેશું
 તેની તું ચીંતા કરીશ નહીં, એવો ઉત્તર આપી તરત દોડતી પો-
 તાની બાપ પાસે આવીને તેને કહે છે.

કુહો.—કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે બેઠા ગજરામારૂં અ-
 સવારે, બેઠા સાચું માનોને મારી બાપજી, એ તો નીશ્ચય તમારો
 ખરતારરે; એતો ૯૩

દાસી કહે છે કે બાપ સાહેબ આપની આજ્ઞાથી હું સરખાને
 ત્યાં ચંપેલ ભેવા ગઈ હતી. તે લખને તમારી પાસે આવતાં એકા-
 એક ચમત્કાર જોયો કે, કાળા ઘોડા ઉપર કાળાં લુગડાં પહેરી
 તમારો સ્વામી ગજરામારૂં અસવાર થઈ ચાલ્યા જાય છે. તે જો-
 ણને મારા પેટમાં ફાળ પડી કે મારૂં આવા વેશે ક્યાં જવા નીક-
 ળ્યા હશે? એવો વીચાર આવતાં તેલનું કચોલું હેઠે પડી ગયું
 તેથી તે બધું ઢલી ગયું. માટે તે આપને જાહેર કરું છું તે સાંભળી
 ચંપાદે દાસી ઉપર રીસ કરીને કહે છે.

કુહો.—જાવું જુઠા બોલી બાંદીરે, મુશ્વતા વાગ્યા કટારીના
 ધાવરે, મુશ્વતાં મનમાં વીચાર તેં નવ કર્યો, કરી મશ્કરી તેં જોઈ
 ધાવરે, કરી મશ્કરી તેં જોઈ ધાવ ૯૪

ચંપાદે રીસ કરીને કહે છે કે જુઠા બોલી દાસી, તેં મને ફાળ
 પડે એવા જુઠા સમાચાર કહી મને શોક સાગરમાં નાંખીએ

તેં ઠીક ન કર્યું અરે ? તેં નીચું જાતે મારી મશ્કરી કરી જ રાંડ
ધીક્કાર છે. તને જે માફ મન વીના કારણે દુખાવ્યું તે સાંભળી
દાસી કહે છે કે બાઈ સાહેબ હું તમારું રાત દીવસ નીમક ખાઈ
વસો સહ રાજી રહો તેવી સેવા કરું છું. તે આજે તમને ફાળ પ-
ડાવી એવો અપરાધ મુક્યા તે તપાસ કર્યા વિના મુક્યો છે, માટે
જરા તસ્દી લઈ તમે મારી સાથ અગાથી ઉપર ચાલો, એટલે
તમને ખરી કે ખોટી જે હશે તે વાત સમજાશે. તે સાંભળી તે
એક જણ અગાથી ઉપર ચડી રસ્તામાં જુવે છે તો ખરેજ ગજરા-
માફજને દાસીના કલા પ્રમાણે જોયા એટલે દાસીને કહે છે કે,
તારી વાત બધીએ સાચી છે. માટે તું નીચે જઈ મારા વાહલા
પતીને મારી પાસે તસ્ત માન આપી બોલાવી લાવ્ય. હું પણ અ-
હીંથી કહું છું.

દુહો—ઘોડારે બાંધું ઘોડારમારે, કાંઈ પલાણ મેહેલું પરસા-
લરે; કાંઈ ધન્ય હામાવતીના દીકરા, મારે મ્હોલે પધારોને બહારે,
મારે મ્હોલે પધારોને બહારા. ૯૫

એવા શબ્દ સાંભળી માફજે વિચાર કર્યો કે આ કીયા
શહેરમાં આવ્યો છું તે મને ખબર નથી. પણ એ બોલાવનાર
મારી માને ઓળખે છે, તેથી માફ સચું વાહું હશે માટે થોડી ત્રાર
મળતો જઈ એવો નિશ્ચય કર્યો એટલે દાસી કહે છે કે મહારાજ
આપના ઘોડાને એકાંતે ઘોડારમાં બાંધી તેને ધાસ નાંખી દણે
પણ ખવરાવું છું. ને તમારું પલાણ મેહેલની પરસાળમાં એક
બાણુએ મુકું છું. આપ નીરભયપણથી મેહેલમાં પધારો. તે
સાંભળી માફજે ઘોડા દાસીને બોલી મેહેલમાં ગયા. ત્યાં રાણી
મંપાદેએ બહુ આદરમાન આપી એક બડીન કાચ ઉપર બેસાડીને

ઠંડું પાણી લાવી પાચું તે પછી પાન સોપારી ઝેલચી જયદળ
 વગેરેનું ખીડું આપી મધુર શબ્દોથી તેમના કુશળ વર્તમાન પુછ્યા
 તે શબ્દો સાંભળી માણ પ્રસન્ન થયા. એટલે તેની સાથે નાન
 પ્રકારની વાતો કરી મોહનળમાં ફસાવી દીધા. પછી રસોઈયા પાસે
 ઘણી સ્વાદિષ્ટ રસોઈ નાના પ્રકારની કરાવી તેને કાળો પોશાક
 ઉતારાવી સેવકો પાસે સુગંધી તેલ ચોળાવી ગરમ પાણીથી ચોળાવી
 નવરાખ્યા. તે શરીર કોઈ કરી પીતાંબર પહેરાવી સોનાને
 પાટલે બેસારી સુવર્ણ ચાળમાં સરવે સાહીલ પીરસી બહુ સ્નાને
 બમાડ્યા, તેની સાથે હાર્ય વિનોદનાં વચનથી તૃપ્ત કરી મસાએ
 દાર પાનનું ખીડું આપી પોતે પણ જમીને તરત માણ પાછળ
 આવી બીજા સરવે હજુરી દાસ દાસીને જમવાની રજા આપી એ
 રીતે ત્રણ દિવસ રાખી સુખશાંતી પમાડ્યા, પછી અધી સોગટાં
 બાળ રમવા માંડી તેમાં માણની બાળ જીતપર જોષ કહે છે મહા
 રાજ આપ બાળ રમવામાં મારાથી ઘણા અતુર છો તેથી બાળ
 પણ જીતપર છે. તે સાંભળી માણ કહે છે કે હે સુંદરી આ સંસાર
 રમાં હારવું જીવવું. સુખ દુખ, લાભ ખોટ, વગેરે પાતાની અવધીએ
 આવી પોતપોતાનું ફળ આપી અવધી પુરી થયે જાય છે, માટે જેમ
 લખીત હોય તેમજ બને તે સાંભળી અંપાદે કહે છે કે હે સ્વામીનાથ
 આપ જે કહો છો તે સરવે ખરું છે. થોડા દિવસ ઉપર આપ મો-
 તાના મામા સાથે અડધી રાતે આવી મારી સાથે લગને પરણ્યા તે
 સમે ત્રણ મંગળ ફેરા કરી ચોથો બાકી રહ્યો તે વેળા તરવારથી
 વરમાળ કાપીને નાસી ગયા હતા એવા હડીલા છો તો પણ મને મારા
 પ્રાણ કરતાં અધીક વહાલા છો, હું અહોનિશ પરમેશ્વરનું ભજન
 કરી આપનું સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ ઇચ્છતી હતી. તેમજ મળવાને પણ
 બહુ આતુર હતી તેથી પરમ દયાળુ પરમેશ્વરે મારી ઉપર દયા બહુ

કરી આપને અહિં મોકલ્યા તેથી મારા જીવને ધણોજ આનંદ થયો. એ રીતે ચંપાવતીના બોલ સાંભળીને મારજીને બહુ અફસોસ થયો તે મોટા વિચારમાં પડ્યા કે કેવો બનાવ બને છે જે હું વન જવાને જેમ જેમ ઉતાવળ કરું છું તેમ તેમ વધારે હરકત નડી રોકાણ થાય છે એ ઠીક નહિ એવો વિચાર કરી ચંપાદેને કહે છે.

દુહો.—ધન્યર આગા વનમાં જવુંરે, હવે અન્ન ખાવું મારે વીખરે, હવે; માટે જવા દોને હવે મુજને, રાણી રાજી થઇ આસોને શીખરે રાણી. ૯૬.

મારજી કહે છે હે રાણી હું વન જવાની ધણી ઉતાવળ કરું છું તેમ તેમ નાના પ્રકારની હરકતો નડતી જાય છે, તેથી મારે જીવ બહુ કચવાય છે. માટે હવે તો રાજી થઇ રજા આપો તો બહુ સારું કેમકે હવે હું તમારી પાસે ધડીએક રોકાનાંર નથી. જો હું મોહમાયામાં પડું તો મારાથી વન શી રીતે જવાય? વન ન જઈ તો મારા પીતાનું વચન જાય તે ઠીક કહિ એવી રીતે મારજીનાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના નનમાં પસ્તાવો કરવા લાગી કે મેં મારા સ્વામીને બધી વાત જણાવી તે ઠીક ન કર્યું. કેમકે મારા શબ્દ સાંભળી પાછા વન જવાની બહુ ઉતાવળ કરે છે તે હવે રહેનાર નથી અરેરે પ્રભુજી હું કેવા અભાગ્યણી જે મારાં લક્ષ્મ મોટી ધામધુમથી થવાનાં હતાં તે ન થતાં ધડીયે લક્ષ્મને પર-જીવું પડ્યું. કદી નશીબજોગ એમ બન્યું તે વિષેનો અફસોસ મુકી દેત જો મારા સ્વામીનો સંજોગ રહેત તો મને નાના પ્રકારનાં સુખ મળત તેને બદલે વિજોગી દુખ સહેવાં પડશે. એવો વિચાર ભરાતાં રાણીના નેત્રમાંથી આંસુની ધારા આવી તોએ રડતાં રડતાં પોતાના પતીને વિનંતિ કરી કહે છે.

ફેલો.—આજનો વાસો રહો મારા મહોલમારે, પ્યારા પ્રભાતે વન જાઓરે, પ્યારા. કહ્યું માનો કામચુગારા કંથજી, જ્યાં જાઓ ત્યાં સુખીયા થાઓરે. જ્યાં.

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ, તમે આજનો વાસો કૃપા કરીને મારા મહેલમાં રહીને પરભાતે વનમાં પધારજો. કેમકે આપણે ઘેર કાંઈ પરોણા આવે છે તેની પશુ બનતી બરદાસ કરીને બે ચાર દીવસ રાખવો પડે છે, તો તમે મારા શીરછત્ર ને પ્રાણ પ્રિય પત્ની છેા વળી રૂપ ગુણ વિદ્યા અને વિવેકના સાગર છેા તેથી મુજ અભળાનો જીવ દલગીર કરશે નહિ હું તમોને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરું છું. એમ કહી પોતાના પતિને લગી લગીને પગે લાગી એટલે મારજીને ધણીજ દયા આવી તેથી ચંપાદેની વિનંતી કબુલ કરી. એટલે રસોધયાને કહીને તરેહવાર ધણી સ્વાદિષ્ટ રસોધ કરાવી પાસે બેસી દંપતિયે ભોજન કરી તૃપ્ત થઈ હાથ ધોઈ માદી ઉપર બેસી પાન સોપારી લવિંગ એલચી કાચો ચુનો નાખી તાજાં ખીડાં તૈયાર કરેલાં હતાં તે આપને મધુર બાપણે મીઠી મીઠી વાતો કરી તે સાંભળી મારજીને શાંતિ થતાં નિંદ્રા આવી એટલે છત્ર પલંગ પર સુઈ રહ્યા ત્યાં બર નિંદ્રા વશ થયા તોય રાણી તેના પગ ચાંપ્યા કરે છે. એમ કરતાં મધ્ય રાત્રિ વીતી ધડીયાળમાં કડિંગ કડિંગ કડિંગ એમ ત્રણ ટોકારા વાગ્યા એટલે પાછલી રાતનો પહેલીવારનો મરથો બોલ્યો તેનો અર્થ અને પડતાં મારજી ઝબકીને જાગી ઉઠ્યા એટલે રાણીને કહે છે કે મરથાસ બાંમ દીધી માટે પરોદીયું થયું તેથી મને જવાની આજ્ઞા આપેલ તો મહુ સાઈ' તે સાંભળી રાણી કહે છે કે અહો પ્રાણ પત્ની તમે શીદ ચીંતા કરો છેા હજુતો અડધી રાત ગઈ છે ને અડધી બાકી છે. એ મરથાને કટેવ પડી છે તેથી તે સફુથી પહેલો બોલે છે

તે ખરો નથી માટે તમે સુખેથી નિંદ્રાવશ થાઓ; વેળા થશે એટલે હું તમને ઉઠાડીશ એવું સાંભળી માણસ નિંદ્રાવશ થયા ત્યારે અંધારે મરઘા ઉપર દોષ કરીને કહે છે.

ફહા.—મધ્ય રાતે મરઘા તું બોલીયારે મારા માણસે પડાવ્યા ત્રાસરે મારા. સવારે બોલાવુ મુવા તને પકડી મંગાવું મારી પાસરે જાને. ૬૮. થોડે થોડે ખેંચું તારા પીછકારે તારી આંચે દેવસવું કામરે તારી. મારો સ્વામી ઝબકીને જાગીયા માણં બગડ્યું બગાડે કામરે માણં બગડ્યું બગાડે કામ. ૬૯.

હે આશ્ચર્યજનક મરઘા તે વહેલી બાંગ દષ્ટ મારા સ્વામીને ઝબકાવાને જાગાડ્યો તેથી સવાર થવા દે એટલે વાધરી પાસે તને પકડાવી મંગાવીને શિક્ષા કરે તે સાંભળી મરઘો કહે છે.

ફહા.—તમારે કારણ નથી બોલીયોરે હુંતો બોલ્યો ગરીબોને કાજરે. હુંતો. કામે જાયે સહુ જાગીને તમે સુખે સુવાડો મહારાજાને તમે. ૧૦૦.

મરઘો કહે છે હે સાહેબ, ઇશ્વરના નિયમ પ્રમાણે બોલ્યો છે તે સાંભળી ઉદયોગી લોકો વેહેલા ઉઠી પોતાનાં નિયમિત કામે કરે તેથી તેઓ ક્ષામ મેળવી સુખી થાય માટે હું બોલ્યો છું. તમે જાને તમારો સ્વામી સુખે સુધ રહો. વીના અપરાધે મારી ઉપર રીસ કરશો નહિ. એવો ઉત્તર આપ્યો. એટલે ચાર વાગવાનો અમલ થયો ત્યારે ફરીને બોલ્યો તેનો સ્ખન્દ સાંભળી માણસ બીજી વાર જાગીને કહે છે કે હવે તો નહીં પરોઢીયું થઈ માટે મને રજા આપો. તે સાંભળી અંધારે કહે છે કે મહારાજા તમે વારે વારે ઝબકીને કેમ ઉઠો છો હવે તો એક પ્રહાર રાત બાકી રહી છે માટે નિશ્ચિંત થઈ સુધ રહો એમ કહી પાછો બીજી વાર મરઘાને ટપકો દષ્ટ કહે છે.

કુહા.—પાછલી રાતે પાછો બોલીને, બીજી વાર પડાવી ફાળે બીજી. પકડી મંગાવું તુજને કાલા વાધરી પાસે કાલ્યરે, કાલા. ૧૦૧, લાજ નથી મુવા તુજને, તને કહીયે કેટલી વારરે તને. ફરી. તે જગાડયો મારા નાથને કાલે કઢાવું ગામની બહારરે કાલે કડાવું ગામની બહાર. ૧૦૨.

રાણી કહે છે કે તને એક વાર સમજાવીને કહ્યું તો પણ બીજી વાર ફાળ પડાવી માટે કાલં તને કાલા વાધરી પાસે પકડાવીને ગામની બહાર કાઢી મુકાવીશ. તે સાંભળી મરઘો કહે છે હે બાપ સાંભળો.

કુહા.—તમારે કારણ નથી બોલીયોરે હું તો બોલ્યો છું તરકરને કાજરે હતો. સહુ સંતાપ જાએ સેહેજમાં, તમે મુખે મુવાડો મહારાજરે તમે મુખે. ૧૦૩.

મરઘો કહે છે કે રાણી હું તારા મુખીયા માથુસને દુઃખ દેવા નથી બોલતો. હું તો ગદીબ ગરબા તથા ચોર લોકોને ચેતવણી આપવા બોલું છું, જે ગરીબ લોકો વહેલા ઉઠી પોતાના જરૂરના કામ કરે ને ચોર લોકો ચેતી પોત પોતાને ઠેકાણે જાય તે માટે બોલું છું. એ વાતની તમે બુદ્ધિવાનને ઢ્યાણ થઇ મુજ પક્ષી ઉપર વીના અપરાધે આટલી રીસ કરો છો તે ચોખ્ખું નથી. એવો ઉત્તર સાંભળી ચંપાદે સમજી કે મરઘો ખરું કહે છે એટલે પાંચ વાગ્યા તે ટોકારાને અવાજ સાંભળી માફીયે બારીમાંથી રસ્તા તરફ જાયું તો સવાર થવાની તક્યારી દેખીને પોતાની રાણી ચંપાદેને કહે છે.

કુહા.—શીખ દ્યોને રાણી સત્યવતીરે, અમે જમણું હવે વન વાસરે, અમે બાર વરશે તે પાછા આવશું, તમે મુકો અમારી આશરે; તમે ૧૦૪

મારજી કહે છે કે હે સત્યવાદી રાણી હવે તમે મન રાજી થ-
મને રમ આપો. હવે હું એક પક્ષવાર રોકાનાર નથી. જે લખ્યું
હશે તો બાર વરસે પાછા મળીશું એવું સાંભળી રાણી રૂદ્ધ કરીને
કહે છે.

દુહો.—રહોતો રાંધું રૂડી લાપશીરે, ઉતાવળ હોય તો ઝો-
સાવું સેવરે; ઉતાવળઁ મ્હોલમાં રહોને સાલ્યા, હઠીલાજી મુકો હઠ
ટેવરે; હઠીલાજી મુકો હટ વટેઁ ૧૦૫

મારજી કહે છે કે તમે જે જે કહો છો તે સરવે સમજું છું.
પણ હવેથી એક ક્ષણવાર રોકાવાનો નથી માટે તરત રમ આપો
એવું સાંભળી ચંપાદે રૂદ્ધ કરતી કરતી કહે છે.

દુહો.—તમેરે ચાલ્યા બહાલા વન વીષેરે, મારી કોને બલામણુ
દોષોરે; વિયોગ દુખની વાતો કોને કહું ઉત્તર આપો તમે શું કહો-
છોરે, ઉત્તર. ૧૦૬

રાણી કહે છે મહારાજ તમે પોતાનીજ વાત કયુત્ત રાખી
હઠીલા ચર્ધ વનમાં સીધાવો છો તે મારી કોને બલામણુ કરે છો.
અરે દુઃખ વિરૂપ નાથજી તમારા વિયોગના દુઃખની વારતા તમારા
શિવાય બીજને કહી શકાય નહીં તે તો કાંઈ વિચાર આવે છે કે
નહીં ? તે સાંભળી મારજી કહે છે,

દુહો.—તમને સોંપ્યારે મંદીર માળીયારે, રાણી સોંપી હીં-
ચોલા ખાટરે; રાણીઁ ખાઓ પીઓને ખેલો મોજમાં, તમે મ્હાલો
મહીયરીયાની વાટરે. ૧૦૭.

દુહો.—મેહેલ બંદીખાનું માલીયેરે, મારે હીંચોલા સુળી સ-
માનરે, મારેઁ મોજ છુટતાં રૂદ્ધ રાણી માંડીયું. મ્હારે મહીયર ઉ-
બડ રાનરે; મારેઁ ૧૬૮ રાજી કહે છે.

દુહો.—તમને સોંપ્યા કણુ ઠાઠારનારે, તમને સોંપ્યાં તેં દુઃખ-

જા ઝોટરે; તમનેં દુધ સાકર પીયોને ભાવતાં, વચ્ચાબુપણની નથી
ખોઠરે; વચ્ચાં ૧૦૯ રાણી કહે છે.

દુહા.—કણુ ડોઠાર મારે કાયદારે. દુઝણાં ઝોટાં ચામડીવાને
હઠરે; દુધ સાકર રૂધીર તમ વિનાં વચ્ચા બાલી રક્ષા કદી રહુરે,
વચ્ચા. ૧૧૦ રાજા કહે છે.

દુહા.—તમને સોંપ્યોરે રાણી રેંટીયોરે, તમને સોંપ્યો તે
મણુ કપાસરે તે; સરખી સહીયરો ગમત કરી કાંતજોં તેલી તમે
નહી રહેા ઉઠાસરે, તેથી. ૧૧૧ રાણી કહે છે.

દુહા.—રેંટીયો બાંગીને રાંધુ ખીચડીરે, વળી કપાસે મુક
લાલરે વ; સહીયરોનો સંગ નથી. કામનોં મેંતો ઝાલી તમારી
બાંધરે મેંતો; ૧૧૨ તમનેં સોંપ્યોરે પારસ પીપળોરે; રાણી ગણુજો
પક્ષીયાનાં પાનરેં રાણી બાર વરશે તે પાછા આવશુ; ત્યાં સુધી
બાવે બજીયો બગવાનરેં ત્યાં સુધી. ૧૧૩ રાણી કહે છે.

દુહા.—સાથે તેડોરે મારા સાલબારે; મારાં બાર વરસ કેમ
જાયરે; મારું સંજોગી મુખ જાય વેગલું એક દીવસ વરસ સમો
ચાયરેં એક ૧૧૪ એવું જાણુતીતો. વ પરણુતીરે; રાજા બાળ
કુંવારી રહેતરેં રાજા બાલી હાથ તમારો ઝાલીયો; તો હું તમને
દોષ ન દેતરેં તો હું ૧૧૫ શાશરી જોયાનો રહો ઓરતોરે, ધુંધટ
તાણ્યાના રહ્યાં મન કોલ; ધુંધટ રાજા તમે ચંપાને હું કેતડીં મારી
બંદી ખનીતી જોડરે, મારી. ૧૧૬ પેહેરી ઓઢીને ફરવું સાસરેરે, તે
તો હરખ થયો મારો બંગરે; નથી છુટયાં તે હાથનાં મીઠલાં નથી
ઉતરયો પાનેતરનો રંગરે. નથી. ૧૧૭

રાણીએ વીલાપ કરીને કહ્યું કે—

રાગ પરજની દેશી પીયુ શું થાશેરે થાશે; મારી રૂજથી કેમ
પેર જાશે, એ ટેકં તમે મુકીને ચાલ્યા વનવાસરે; સ્વામી કોઈની

નથી મારે આશરે; હું નો. થઈને બેઠી નીરાશ. પીં સ્વામી દીસો
 નાના બાળ. સાથે નથી કાંઈ રખવાળ. તમારી કાણુ લેશે સંભાળ;
 પીં તમે હઠ કરી નવ જશોરે તમ માવતાં બાળન કયાં આશોરે;
 સ્વામી દુખીઆ ધણા તમે યાશોરે પીં સ્વામી હજું છો બાળે વેશરે
 તમે રખે જતા પરદેશરે, માફ કહું માનો લવલેશ પીં મારી
 સગી નણંદના વીરરે, માહારે નયણે વહે છે નીરરે મુને
 નથી રહેતી ધીર પીં મારી બલી બનીતી જોડીરે, દેવે કાપ કરી
 જોડ તોડીરે. તમે શીઠ નાખો તરછોડી પીં પ્રાણનાથ પાછા તમે
 આવોરે, માહારા ઉપર દયા તમે લાવારે; સ્વામી અબજાના પ્રાણ
 બચાવા, પીં માફ ગોર ગુણાનુ અંગ, શીકુ પડી પીજો પડ્યો
 રંગરે, મારા હરખ થયા સહ ભંગ, પીં મેતો જણ્યું જે રત્નરે,
 તેને રાખીયું કરી જત્નરે; સ્વામી શીઠને છોડો છો રત્નરે, પીં
 માફ રત્ન તે રેજમાં રાખ્યુંરે, માફ પાપ ડરમે બોલ્યુંરે માફ કો-
 મળ કાળજી છોલ્યુંરે પીં વિધાત્રીને મારે દેવેખરે, તેથી લખીઆતા
 આવા લેખરે, વેહેરબાવે. તે મારી આ મેખરે પીં વીયોગ
 બાણુ મને ધણાં વાગેરે. માફ અંતર બડકે લાખેરે, તે તો ઓલવું
 કોના આગરે પીં સવામી હું છું નાનેર જાળરે તમે વીના આપી
 પહેંચે કાળરે મારી કાણુ લેશે સંભાળ. પીં હજી મોળ વરમ ન-
 થી થયારે. મનના મનારથ મનમાં રહ્યારે; નાની વયમ! મુકી મને
 મયા પીં અપવાસ કરી રાત જગુરે ઉમીયાજીને પાયે લાગુરે:
 હુતો વરત કરી વર માગુ, પીં તમે પાછા વજો ઘેર આજરે,
 માફ કહું માનો મહારાજરે; આપું મારા આપનું રાજ પીં જાએ
 રહેતામાં જવડો જાયરે; તમ વીના કેમ રહેવાયરે વીયોગ દુઃખ હે
 કેમ સહેવાયરે. પીં હજી હાથના મેઠળ નથી છુટયારે; પીં મારા
 પાએ અમુક પુટયારે રોધ નણના નીરજ ખુટયારે પીં જોમ
 રાધી રહન કરેછેરે, નયણે નીરની ધારા કરેછે; મારે આજળ પાલવ

ધરે છે. પી—મને સાસરે આવ્યાના કોડરે નથી હેડી મોડામોડરે
ચપા કેતકી બનીતી જોડ, પીં મને સાસુ જોયાની ચંતરે મને
પાંચે પડયાની ખંતરે કહ્યું માનો મારા ગુણવંત પીં માફએ
કહ્યું કે

દોહા.—કંકાસ મુકો તમે કામનીરે, કાંઈ ધીરજ રાખજો
અંતરે, કાંં શુકન બરેલા અમને આપીએ અમે ચાલીએ અમારે
પંથરે અં હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રહો રાખની
હઠ જોઈને રાણીએ શુકન આપવા માંડ્યાં.

દોહા.—ડામા જમણી જોને તેતર બોલેરે, રાજ આડી ઉ-
તરે મંજરરે; રાં એવે શુકને તમે ચાલશેરે, તમને ધાતક લો-
હીની ધારે તમં આટો કુટોને રાજ ધી ઘડોરે કાંઈ છુટું કેશે
જોને નારરે કાંં એવે શુકને તમે ચાલશે તો રાજ નહિ દેખો
ફરખારે રાજ.

તમે જશે તો મહા વીધન નડશે માફએ કહ્યું કે રાણી
અપશુકન બોલ્યા કરતાં શુકન આપો. રાણી સારા શુકન આપે છે.

દોહા.—ડામાં બોલે રાજ દેવલારે કાંઈ જમણેરી ભેરવ
હોયરે; કાંં એવે શુકને તમે ચાલશેરે તમને વેરી ન મળસે કોઈ
રે તમં કારે કુવારકારે, તેને બોલે અક્ષણ જવ જરરે, તેને
એવે શુકને તમે ચાલશે; તમને મળશે કુલાદે નારરે તં વર
કન્યા પરણીને આવતારે, સામા મળે નીલાનીઆ સારરે સાં
એવે શુકને તમે ચાલશે તો તમને મળશે દેવળદે નારરે. તમનેં

હવે સકળ શુભ જોમણીરે, કાંઈ પીતા કહેવામરે, કાંઈ રક્ષા કરે
રાજ તમજણીરે, રાણી કહે સુણો મારા ચપરે, રાં ચોરે ચારે
રાજ આવડી, જ્યાં મડા જળે મહાજળે જ્યાં આંતેલાં કરે મુજ
આવડીરે. મદળ હોજો તમારું કથ્યાણ સદં સદેર વાડીને રચા

રણવીરે, જ્યાં પર્વતને હોય પાકરે, જ્યાં હું આરાધુ મારી
માવડીરે, તેતો આવીને પુરે લાડરે, હં પશુ પંખીને હીત માન-
વીરે; કાંઈ નર નારીરે રાય કાં એ વેશ થાશે રજતણીરે, કાંઈ
ગુરુ છે અંબામાયરે, કાં પરમુલક પરદેશડેરે પરધરતી પરવાસરે
જમસર મહાદેવ તમારી સાલ્યમારે, કાંઈ પુરી કરે સહ આશરે;
કાં નયણા મારામાંથી નીર વહેરે; કાળજ કકડા થાયરે કાં હીમ
પડે ધરતી ગડગડેરે એવું મારે દુઃખરે કાં. જ્યારે રાજા તમને
દેખશું ત્યારે તો થાશે સુખરે; ત્યાં નર વીના નારી એકલી તેને
પગલે પગલે વાંકરે તે દીસે દીન મુને ખીહ, મણોરે, હુંતો કાડ બરી
કલંકરે. રાણી કહે રાજા સંચરોરે કાંઈ ચલાવો ચતુર તો ખાર કાં
લહેતા શુકન લેઈ ચાલીઓરે, ગજરામાર રણે કારે ગજ

રાણીએ રાજા આપી એટલે રાજા પોતે શુકન જોઈને ચાલ્યા
જ્યાં રાજા ગયા કે રાણી મહા રૂદન કરે છે કે હે દાસી રાજા
વીના મારા પ્રાણ રહેનાર નથી માટે રાજાની સાથે જવાય તો હીક
રાણીનું આ કહેવું સાંભળીને એક દાસી બોલી કે અ-પણી એક
દાસી પાસે અતીતની આપેલી એક જડી ખુટી હતી તેમાં એવો
ખુણ હતો કે માણસ મોંમાં રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચલાય
તે રૂપ થઈ જાય રાણીએ તે જડી ખુટી લઈ મોંમાં રાખીને
પોતે ભરતી થઈને રાજાની પાછળ ગઈ અને રાજાના પેંગડામાં
ભરાઈ ગઈ હવે જંગલમાં ધણી ઝડપથી રાજા જાય છે એટલે
રાણી મોઢામાંથી બોલી કે:—

ફુહા.—હળવે રેવંત રાજા બેલાવજો, કાંઈ કાળજી કકડા
થાયરે, કાં સવા ગજનું છે રાજા નેળાયુરે, માંડે ડાલેર અંગ દ-
ખાયરે. માં ધોડાને ધીમે ચલાવો આ અવાજ મારને કાને આવ્યો
એટલે મન વાળ્યું કે એ તો રાણીના બચકારા વાગતા હશે એમ
ધારી આગળ ચાલ્યા ફરીને રાણી બોલી.

ઢાહો.—હામાવતીના દીકરાંરે. મારી સગી નણ્ણના વીગરે
 પાઠ હળવે રેવંતે તમે હાકળેરે, માફ સોસાધ જય સ્તરીરે, માઠ
 રાજ તરત ઉભા રહીને તલવાર ખેંચીને કહ્યું કે જો હોય તે
 મારા સામે આવો નહીંને હું બાળીને પ્રથમ કરીશ એટલે રાણી
 પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને રાજના સામે આવી ઉભી રહી એટલે
 રાજાએ કહ્યું કે તમે મારો કેડો નહીં મુકો તો મારી મેળે આપઘાત
 કરીશ રાજ રીશમાં જોઇ રાણીએ કહ્યું કે તમરી ચરણ નથી
 તો હું નહીં આવું વડ રાખ્યો તે રાપતાંજ મોટો ગબીર થઇ પ-
 ડ્યા પછી રાણીએ કહ્યું કે તમારે જવું હોય તો જાઓ હુંતો અ-
 હીજ રહીશ ને તમે જ્યારે આવશો ત્યારેજ આગળ એમ કહી રજ
 આપી ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂઢન કરવા માં-
 ડ્યું રાણીનું રૂઢન સાંમળીને નહીનાં નીર પશુ થયી રહ્યાં છેવટે
 રાણીએ મન વાળ્યું મજરામાફ ખેડ ખેડ કરતો જય છે આગળ
 રાયાપાનું શહેર આવ્યું તે શહેરની બહાર સુકાઇ ગયેલા બાગ
 હતો તેમાં જઈને ઉભો રહ્યો એટલે બાગ લીલો છમ થઇ ગયો
 અને પુલના છોડને પુલ આવ્યાં રાજા ઝાડ સાથે ઘોડો ખાંધીને
 ઝાડ નીચે સુતા એટલે ઉઘ આવી ગઇ એટલામાં જોજ
 ગામના ઢેડ તથા વાઘરી હમેશ લાકડાં વીણવા આવતા હતા
 તેઓ જુવે છે તો બાગ લીલો કલાર જેવો શોભી રહ્યો. અને
 અંદર એક ઘોડો અને એક પુરુષ દીડો તે જોઇ તે બાગની મા-
 લીક માલણ હતી તેની પાસે જઇ કહ્યું કે તારો બાગ લીલો
 છમ જેવો થઇ ગયો છે અને કાંઈ મોટો પુરુષ બાગમાં સુતોછે
 માલણ કહે કે તમને લાકડાં નહીં મળ્યા હોય માટે તમે એમ
 કહો છો પેલા માલસોએ સમ ખાધા એટલે માલણ બાગમાં આવી
 પછી પોતે એમનાં પગલાંમાંથી ઝાડ લીલાં થયાં છે એમ ધારીને

પ્રથમ ચંદી હાર ગજરા બનાવી રાજાને આપવા જાય છે એટલે
 થોડે ખુબારો કર્યો તેથી રાજા જાગી ઉઠ્યો ને માલજી ઉભી રહી
 તેને માફ એ પાંચ મોરો આપી માલજી જોઈ રાજા થઈ અને
 જાણ્યું કે આ કોઈ રાજા છે એમ ધારી માલજી રાજાને પુછે છે.

દુહા.—કિયારે મુલક પતિ છે રાજવીરે, કહો ક્યુરે તમારું
 કામરે; કહો નહાની વયમાં બાહાર કેમ નીસરયા એવું શું
 પડ્યું છે કામરે; એવું ૧૬૩ ત જન મળે ત્રણ બોકમારે, રાજા
 છોડજી બાળે વજરે; રાજા રાજા શારે દુખે તમે આવીયા. પ્યારા
 કમાવેઠો પરદેશરે; પ્યારા. ૧૬૪ નોકર આકર નથી સાથમારે તમે
 એકલા આવ્યા છો આજરે; તમે સલ બોલોને સહગુણી કવરજી,
 એવું શું છે અગત્યનું કાજરે; એવું ૧૬૫

અર્થ.—એ પ્રમાણે માલજીના બોલ સાંભળી માફજી ઉત-
 ર આપે છે.

દુહા.—કોઈ દેશનો નથી રાજવીરે, બેન નથી કરતો હું
 રાજરે; બેન પૃથ્વીપર દક્ષણા કારણે નીકળ્યો બેવાને કાજરે; નિ-
 કળ્યો ૬૬ નામ કામ ત્યાં બતાવીરે જ્યાં હોય આ શહેર
 શોભીતું જોઈને, પછી જઈશું બીજે કોઈ કામરે; ૧૬૭

અર્થ.—માફજી માલજીને કહે છે હે બેન હું કાંઈ
 રાજા નથી, પણ મુલક બેવા નીકળ્યો છું. માટે મહાં નામ કામ
 બાપનું નામ દેવાની કાંઈ મતલબ નથી ફક્ત આ શહેરની શો-
 ભા સારી જોઈ વિચાર્યું કે દક્ષણ પાણી હોય તો બે દિવસ ર-
 હીને બીજે ગામ જઈએ તે સાંભળી માલજી કહે છે કે હે મહારાજ,
 મેં તે સહજ જાણવા પ્રયત્ન તમે કાંઈ રોસ કરશો નહિ જો આ
 પને બે દિવસ કે તેથી વધારે દિવસ રહેવાની મરજી હોય તો મહારે
 શેર પધારી મુખેથી રહો. મહારાથી બનતી બરદાશ કરીશ તે સાંભળી

મારૂં માલણને ઘેર ગયા ત્યાં ગાદી તઢીયો નાખી તે ઉપર માન દઈ બેસારીને તેની સાથે નાના પ્રકારની મીઠી મીઠી વાતો કરી. ધરમાં બા-
વી પોતાની પુત્રીને હુકમ કરી નાના પકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરાવી
મારૂંને તૃપ્ત કરી જમાવ્યા તે પછી પાન સોપારીનું બીડું બનાવી
વાતો કરી બહુ પ્રસન્ન કર્યા મારૂંએ પણ માલણની સાથે કેટ-
લીક વાતો કરી તેનો સાર સમજી લીધો. વળી સહેરના રાજ
વિષે કેટલીએક જાણના જોગ બાબતો પુછી લીધી તેના ખુલાસા
અંધ ઉત્તરો મળતાં પોતે પ્રસન્ન થઈ કહે છે કે હે બેન તારી મ-
મતા જોઈ હું સંતોષ પામું છું. માટે હું આ સહેરના રાજ પાસે
જઈ વાતચીત કરું પછી જો લખીત, હશે તો ઠરાવ કરી પહોંચ
આકરી રહીશ તે સાંભળી માલણ કહે છે કે બહુ સારું મહારાજ
મારી પણ ખુશી છે કે આપના મીલાપથી મને બહુ આનંદ થાય
છે તેમજ સદાય યશ માટે આપ રાજદરબારમાં પધારો. તે સાંભ-
ળી મારૂંએ પોતાની પાસેથી મહેરો વટાવી પોતાને શા-
એ તેવો પોશાક લઈ દરજી પાસે તૈયાર કરાવી બધી ઠણીને રાજ
સભામાં ગયો પણ ત્યાં કોઈને નમી જુહાર ન કર્યો તેથી રાજ
અને કચેરીના સર્વ જનો તેનું રૂપ અને અંચળાઈ જોઈ વીચારમાં
પડ્યા કે આ કોઈ મહેરા બાગ્યશાળી રાજનો કુંવર છે, ભેલી
કોઈને જુહાર પણ કરતો નથી, એવું વીચારી તેને પુછે છે.

દુહા.—કીયા સહેરના તમે રાજવીરે નીશ્ચય કહો શું છે આપ
નું નામરે વળી આ કારણ પરદેશકે એવું શું છે જરૂરનું કામરે
એવું ૧૨૮ કોને દુખે બાહાર નીકળ્યારે હજી દીશો છો ખાલે વેશ.
રે હજી રાજ તેજ અતી કમમરે કેમ કોણ્યો પોતાનો દેશરે કેમ ૧૬૯

દુહા.—અમરે નથી સજ રાજવીરે કાંઈ છેડે છે મહારે ગામરે
આળી છું હું પુરેશમાં મહારે ચાકરી રહ્યાનું કામરે મહારે ૧૭૦

નામ માફ તેથી પાડીયુરે મુને ઠાકાર ઠાકાર કહે છેરે મુને મેહેર
 કરી મુને રાખો તો હુંતો તેની હજુરમાં રહુંરે હુંતો ૧૭૧ અરથ
 માફ કહે છે મહારાજ મારો દેશ અહિંયાંથી થલે દુર છે તે કે-
 હેવાની કાંઈ જરૂર નથી વળી મહારૂં નામ પાડ્યું નથી તેથી મને
 સર્વ ભોક ઠાકાર કહીને બોલાવે છે. હું પોતાની હુસીયારી જણા-
 વવા સારૂ પરદેશ નીકળ્યો છું તે જ્યાં અન્નોદક લખીત હશે લાં-
 નીમકહલાલપણની નોકરી બળવી મારો ગુણ દેખાડીશ. એવો
 ઉત્તર સાંભળી રાજા રૂપસીંહ વીચાર કરે છે કે આ કો મહા પરા-
 ક્રમી રાજકુંવર છે એવું એના રૂપ ગુણ અને ચંચલાઈ ઉપરથી
 સારૂ જણાય છે માટે એને ચાકરી રેવા વીષે પુછી જોડું, એમ
 વીચારી રૂપસીંહ પુછેછે કે ઠાકાર, આપ એક મહીનાનો પગલા કે-
 ટલા રૂપીયા લેશો ? તે સાંભળી ઠાકાર ઉત્તર આપે છે કે એક
 એક મહીનાના સવા લાખ રૂપીયા પગારે લેશું ત્યાંજ રહેશું. તે
 સાંભળી રાજા ખોટા વીચારમાં પડી પોતાનાં પ્રધાનને પુછે છે કે
 પ્રધાન મારી સાથે એકાંત ઝોરડામાં આવ્ય ત્યાં તને કાંઈ વીચાર
 પુછવા છે. એમ કહેતાં તે બેઠ જણ્યુ એકાંતે જઈ સામસામા
 ખુરશી ઉપર બેઠા ત્યાં રાજા પુછે છે કે પ્રધાનજી, આપણા સર્વ
 નોકરોના પગારના દરમાસે સવા લાખ રૂપીયા ખરચ થાય છે તેવી
 બીજી એક રકમ એક ધણીને કેમ અપાય ? અરે એ ઠાકારમાં
 એવો શો સદગુણ હશે તે સમજતું નથી. તે સાંભળી પ્રધાન કહે
 છે કે મહારાજ જેઓ ખુદીના સાગર જેવા ગુણ ગંભીર હોય તે
 મારે પગાર લે છે તેથી તેના વધારે ગુણ કરી દેખાડે છે. તે હરામનો
 પગાર લેનાર નહીં. માટે આપ તેની પરીક્ષા જેવા એક મહીનાની
 બોધી કરી રાખો તેમાં તમને ગુણ જણાય તો વધારે રાખજો. આ

વખત આપ નહીં રાખો તો તે ચાલ્યા જશે ને તેને કાઢ બીજો
 રાજ નોકરી રાખશે તો આપણી આખર જશે. તે સાંભળી રાજ
 કહે છે કે તારી મરણ છે તો આપણે પરીક્ષા જોવા રાખીયે, એવો
 નીચપ કરી સભામાં આવી ઠાકોરને કહે છે કે તમે કહ્યો તે પગાર
 આપીશું તમે સુખેથી રહો. તે સાંભળી ઠાકોર કહે છે : કે તમે
 કયુલ થયા તો હું પણ રહેવાને ખુશી છું પણ મારી રીત કહું ત
 સાંભળો સવારના દસ કલાક થયા પછી તમારા નોકરી સાંજના ચાર
 વાગ્યા સુધી ફરી તે પછી મારી મરણ પડશે ત્યાં ફરવા જઇશ બીજું
 એ જે હું દેવ મુનીગુર પાસે બ્રાહ્મણ સાધુ અને મારી જનતા એકને
 નમું છું તે શ્રીવાય બીજા કાઢને નમતો નથી. માટે સભામાં આવતાં
 અને જતાં તમોને સલામ કરીશ નહીં હો ! તે સાંભળી રાજ કહે છે
 કે જે તમે કહો તે મ્હારે કયુલ છે. તમ ફક્ત મારી પાસે મધુરી વાતો
 કરી સામટાં બાળ રમશો એટલે બસ છે. એવો ઉત્તર આપી ખુકમાં
 તે ઠાકોરના નામના પગારનો આંક અને મીતી નોંધી રાખી. એટલે
 માણ્યે ઘેર જવાની રજા માગી માગણને ઘેર આવ્યા તે જોતાંજ
 પુછ્યું કે બાપ આપ રાજ પાસે જઇ શો બંદોબસ્ત કરી આવ્યા!
 તે સાંભળી ઠાકોરે થયેલી વાત બધી કહી સંભળાવી તે સાંભળી મા
 લણ ખુબ ખુશી થઇને કહે છે કે હે બાપ તમ મારા માડી જ્યા
 બાપ કરતાં અધિક વહાલાઓ તેથી સુખેગી મારે ઘેર રહો. હું
 તમારી સેવા કરવામાં કશી વાતની ખામી રાખનાર નથી. તે સાંભળી
 ઠાકોર કહે છે કે બેન ઠીક છે હું પણ તારો ગુણ જુવનાર નથી.
 એવી પરસ્પર વાતો ડરી માલણે નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઇ બ-
 બનાવીને સુમંધી તલ માફને શરીરે મરઠન કરી ગરમ પાણીયે નવરાવી
 દીલ કોર કરી ઘોઁલાં વજા પેરાવી પાટલા ઉપર બેસારી રૂચી પ્ર-
 માણે બોજન કરાવ્યું જમી રહ્યા પછી ખીડું ખવરાવ્યું એટલે દર-

બારમાં જવાની વેળા થઇ ત્યારે મારજી પોતાનો અમીરી પોશાક દર
બારમાં ગયો ત્યાં રાજા પ્રધાનને સરવે સમાજનોયે માન આપ્યું પણ
પોતે તમ્બો નહીં પછી રાજાની સામે બેસી કેટલીએક વાતો કરી એટલે
સોમઠા બાજુ માંડી ધણી ચતુરાઈથી રમત રમતાં ઠાકોર ઝીંટ્યા એમ
નીલ નિયમ પ્રમાણે રાજસભામાં આવી રાજા પ્રધાનને રમત સહેજે
પ્રસન્ન કરી સાંજના ચાર વાગે ઘોડા ઉપર બેસી ઢાલ તરવાર પીરતોલ
બાધી મરજી પડે ત્યાં ફરવા જાય એમ કરતાં ઓગણત્રીશ દહાડા
થયા ત્યારે રાજા પ્રધાનને એકાંતે બોલાવીને કહે છે હે પ્રધાન આ
વતી કાલે એક મહીનો પુરો થશે તેના સવાલાખ રૂપિયા પગારના
આપવા પડશે તેના કંઈપણ ગુણ દેખાયો નથી, મેં તારા સુકન ઉપર
બધી વાત કબુલ કરી છે. તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ
એના ગુણની આજે રાત્રીએજ ખબર પડશે કેમકે આપણા ગોવાળ
આજે ખબર લાવ્યો છે કે આપણા ગામને ગાંદેરે એક રાક્ષસ આ-
વ્યો છે તેણે કેટલાંક બકરાં અને બીજાં પશુઓ મારી નાખ્યાં તે
પછી પાછો ઝાડીમાં બરાજ ગયો તે જો રાત્રીએ લાગ જોઇ ગામમાં
પેસશે તો માણસોને ધાત કરશે માટે તેનો બંદોબસ્ત થવો જોઇયે.
એવી ખબર લાવ્યો છે માટે આજ રાત્રીએ એ ઠાકોરને ફરવાને
ચોકી કરવા મોકલીશું ત્યાં એની સરવે હુશીયારીની ખબર પડશે એ
રીતે પ્રધાને ઉત્તર આપ્યો તે રાજાએ કબુલ કરી ઠાકોરને કહ્યું કે
આપણા ગામ બાહાર એક ધાતકી રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાંક
બકરાંને બીજાં પશુઓ મારી નાંખ્યાં માટે તે ગામમાં પેસી જશે તો
માણસોનો ધાત કરશે માટે તમે ફરવાજનો બંદોબસ્ત રાખી તે
રાક્ષસનો બંધ ટાળવો જોઇયે તે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે
મહારાજ એ ધણી ખુશીની વાત છે એ મારા લાયકનું કામ મને
જ બતાવ્યું તેથી એ બધ તરફાળ ટાળી માફ નિમક હલાલ પાશું

દેખાડીશ. એમ કહી પોતાને મુકામે જઈ વેહેલું બોજન કરી માલ-
 જુની રજ લઈ સરવે જોઈતાં હથીયારો સજી દીવસ આથમતાં
 પેહેલા સર દરવાજા બંધ રખાવી ફક્ત ઉમમણ દરવાજાની બારી
 ઉઘાડી રાખીને તેને ઓઠે ઉઘાડી તરવાર લઈ ઉભો રહ્યો. ત્યાં રાજ
 પડીને થોડુંક અંધારું થયું એટલે ચારે કોર જોતો રાક્ષસ જોતો દરવાજા
 નજીક આવ્યો. ત્યાં સુધી કોઈ પશુ કે માણસ તેની નજરે આવ્યાં
 નહીં. કેમકે દીવસ છતાં ઠાકારે ચોકસ બંદોબસ્ત કર્યો હતો. તેથી
 કોઈ સપાટામાં આવ્યું નહીં એટલે દરવાજાની બારી ઉઘાડી જોઈ
 ખુબ ખુશી થયો કે ગામમાં પેસવાને બારી ઉઘાડી છે એ પણ ઠીક
 તાલ પડ્યો. એમ ધારી વાકો વળી બારીમાં પેઠો એટલે ઠાકારે જો-
 શ્વર મહાદેવનું સ્મરણ કરી સહાયતા માગી અતી જોરમાં શીરોષ્ઠની
 તરવાર તેની ડોક ઉપર મારી તેથી તેથી તેનું બીહામણું માથું દુરજઈ
 પડ્યું તે જોઈ રાજ સેવકોએ તરત રાજાને તથા પ્રધાનને ખબર કરી
 એટલે તે બંને, અને બીજા કેટલાક લોકો અમલદારો મશાલો
 તૈયાર કરાવી રાક્ષસનું કબેર જોવા આવ્યા ત્યાં જોઈ સર્વ જનો
 આશ્ચર્ય પામી ઠાકારની તારીફ કરવા લાગ્યા, કે એ કોઈ દેવાંશી શુર-
 વીર રાજા કુંવર છે એમ સમજી રાજાએ ચાર બગદનું ગાડું મંગાવી
 સેવકોએ કહ્યું કે આપણા ગામથી એ કોશ દુર જઈ જંગલમાં એની
 લાસ દાટી ગાડું ઘોષ નાંખજો. એવો હુકમ કરી સહુ સહુને સ્થાનકે
 ગયા. ઠાકારે બનેલી હકીકત માલજુને કહી તે સાંભળી માલજો
 બહુજ પ્રસન્ન થઈ તેના દુખડાં લીધાં પછી થોડી એક વાતચીત
 કરી સુધ રહ્યાં. રાજ સેવકો કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસની લાશ દાટી ગાડું
 ઘોષ પોતાને સ્થાનકે આવ્યા. તે પછી સવારનો પોહોર થયો એટલે
 નીલતા નીચમ પ્રમાણે મારજી દરબારમાં આવ્યા ત્યાં રાજા પ્રધાનને
 સર્વ અમલદારો તથા સેવકોએ બહુ માન આપી કહ્યું કે આપના

સદગુણના જે વખાણ કરીયે તે ચોડાંજ છે એમ કહ્યા પછી રાજાએ
 ઠાકોરને સવા લાખ રૂપિયા પગારના રોકડા આપીને બારે કીમ્મતનું
 શેલુ તથા કરખી મંડીલ, સોનાનાં કડાં કંઠી અને હીરા જડીત્ર જે
 પોહેંચીયો તથા. હીરા જડાવની મુઠવાલી શીરોષ્ટની તરવાર અને
 ગેડાની ઢાલ એટલાં વાના બક્ષીસ આપી કહ્યું કે તમોએ એક
 ધડીમાં જે પોનાના સદગુણ એને શુરવરપણાની હુશીયારી દેખાડી
 છે તેનો બદલો મારાથી વાળી શકાયો નથી. હવે મને બધી વાતે
 આપની ખાત્રી થઈ. એવી વાતચીત થયા પછી ઠાકોરે શેહેરમાં સર્વ
 ઠેકાણે રસ્તાઓ સરખા કરાવી પાકી સડકો બંધાવી જે વખત પાણી
 છાંટવાનો હુકમ કર્યો તેમ સાંજના રમ્યતને વીશ્રાંતી પામવા અતી
 સુંદર વાડી બંગલા બંધાવી કેટલીક વાતમાં રાજના હુકમાં પેદાશ
 વધારી. એમ દીન દીન પ્રત્યે સુધારો કરવા માંડ્યો. એ વાત ઇલાં
 રહી તે પછી ચંપાવતી નગરીના રાજા કેસરીસાહેબની પુત્રી કુલાંદે
 નામે મહા રૂપ ગુણની બરેલી હતી તેના સાંભળવામાં એમ આવ્યું
 કે માંડવધડના રાજા જસાળમની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો
 પુત્ર ગજરો નામે મહા ચતુર પરાક્રમી અને રૂપ ગુણમાં બરપુર છે
 તેથી એ વરની સાથે મહાર્જી લગ્ન થાય તો બહુ સારું કેમકે મારાં
 માત પીતાયે આદ્ય આપી છે કે તું તારી ઇચ્છા પ્રમાણે સદગુણી
 વર બોલાવી પ્રસન્ન કરીશ તે અમારે કમુલ છે. એવો વીચાર કરી
 એક પોતાનો આશ્રીત બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવીને કહ્યું કે
 બ્રહ્મદેવ હું તમને એક લખી આપું તે તમે લઈ માંડવધડમાં
 જસાળમની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારજી પાસે
 જઈ તને વંચાવીને તેની સાથે મારૂ વેવીશાળ નક્કી કરા વેહેલા
 આવજો એટલે હું તમને પુષ્કળ ધન આપીશ. એમ કહી તેને પત્ર

લખીને આપીને એકસો રૂપિયા વાટ ખરચીના આપી તરત વીદાય
કર્દો. તે ઉતાવળી મજલ કરી માંડવગઢ આની દામાવંતી પાસે
ગયો ત્યાં સર્વ સમાચાર કહ્યા ત્યારે દામાવંતીયે ઉત્તર આપ્યો કે
મહારા પુત્રને એના પિતાએ દેશવટો દીધો છે તેથી તે હાલમાં
ધેર નથી વનવાસ ગયો છે તે બાર પાછો આવે ત્યારે એ વાત
કબુલ થાય એવો ઉત્તર સાંભળી બ્રાહ્મણ નીરાશ થઈ ત્યાંથી પાછો
વળ્યો તે કેટલાંક શેહેર ફરી ફરી થક્યો પણ મનગમતું ઠેકાણું
મળ્યું નહીં પછી વીચારવા લાગ્યો જે બધું ઠેકાણું રહેયો તોય જોમ
બનતો નથી. માટે હવે તો જે શેહેર આવશે ત્યાંના રાજાને ગજરો
મારૂં ઠરાવી વેવીશાલ કરૂં તો કાંઈ ધને મલશે. એમ વીચારી રાજા
રૂપસીંહના શેહેરમાં (ગજરોમારૂં જાકર રહ્યો છે. ત્યાં) આવ્યો.
તેવોજ રાજા પાસે દરબારમાં જઈ આશ્વોરવાદ દઈ કહે છે કે ત્યાં પા-
વતી નગરીના રાજા કેસરીસીંહની પુત્રી પુષ્પાંદે નામે મહારૂપ અને
ગુણવંતી છે તેના હાથનો પત્ર લઈ માંડવગઢના રાજા જસાનમની
અણુમાનીતીના પુત્ર ગજરામારૂં સાથે વેવીશાલ કરવા ગયો હતો.
પણ ત્યાં તપાસ કરતાં સાંભળ્યું કે મારૂં જોને એના પિતાએ દેશવટો
દીધો છે. માટે ત્યાંથી કેટલાંક શેહેર રૂંધ્યાં પણ બરાબર ઠેકાણું મ-
ળતું નથી તેથી જો તમારી મરજી હોય તો તમારી સાથે વેવીશાલ
નક્કો કરૂં. કન્યા રૂપગુણનો ભંડાર છે, તેથી તમારો દરબાર શોભાવશે.
એવું સાંભળી રાજાએ પોતાના પ્રધાનને પુછી વેવીશાલ કબુલ કર્યું
પણ ફરી પુછ્યું જે તમારી વાત કુંવરીયે કબુલ કરી તો સારૂં પણ
ન કબુલ કરે તો મારે માથું ફરવું પડે તો આખરૂં જય તે હીક
નહીં તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે, પુષ્પાંદે કે, હું કાંઈ મારૂં જોને
દીઠે ઝાળખતા નથી માટે તમનેજ ગજરોમારૂં ઠરાવીયું એવું સાં-
ભળી એક બ્રાહ્મણને એક હજાર સોનામોહોર આપી એટલે તે

રાજી થઇ આશીરવાદ દઈ કહે છે કે મહારાજ હું આગા માગું છું
 આપ સુશોભીત વસ્ત્ર અલંકાર પેહેરી મોઢોટી જન સોંઢાડી વેહેલા
 આવજો. એમ કહો. આજીણુ તાકીદથી કુલાદે પાસે આવીને કહે
 છે કે બાઈ સાહેબ તમારા કહ્યા પ્રમાણે કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું.
 તે સાંભળી આજીણુને બસો સોના મોઢોર આપી તે લઈ આશીરવાદ
 દઈ ઘેર ગયો. હવે આજીણુ વીદાય થયા પછી રાજરૂપસી હે પોતાના
 પ્રધાનને એકાંતે બોલાવીને કહ્યું કે ચંપાવતીના આજીણુ કુલાદે સાથે
 લગ્ન કરવાનો નક્કા ઠરાવ કર્યો છે. માટે હાથી ઘોડા રથ પાલખીયો
 તથા દાસીયોને તકયાર કરી રથમાં બેસારો અમે પણ છે કે મહા-
 રાજ બધા તકયાર થઈ જશું ત્યારે તમારી ગાદી બંને શહેર કોણ
 સાચવશે ! તે સાંભળી રાજ કહે છે કે ઠાકોર ધણો નિમકહલાલ
 અને વીશ્વાસુ માણસ છે તેથી તે બધું સાચવશે. વળી એક ખીજું
 કારણ છે જે ઠાકોર ધણો રૂપ ગુણથી ભરેલો છે તેથી એને જોઈ
 કુલાદે પ્રસન્ન થાય તો મારી સાથે હરે નહીં માટે ઠાકોરને બો-
 લાવો હું બલામણુ કરું તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે સાઈ મહા-
 રાજ એમ કહી ઠાકોરને સરવે હકીકત સંભળાવીને ગાદીની તથા
 પોતાના સર્વે સેવકોની રમ્યતની બલામણુ કરી કહ્યું કે હે ઠાકોર
 ચંપાવતી નગરીમાં મારા લગ્ન કરવા જાઉં છું મને તમારી બધી
 તે ચરીપુણું ખાત્રી છે. તે સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે મહારા-
 જ આપ બધી વાતે નીર્ભય રહી પધારો લગ્ન કરી વહેલા આવજો
 અંવી રજ મળતાં માટી ધામધુમથી જન તકયાર કરી, નગારો
 નિશાંત ચોધડીયાં વગેરે વાજત્રો સહિત રૂડું મુઢરત જોઈ સીધા-
 બ્યા તે વેળા નાના પ્રકારના વાજત્ર વજાડાવી બંધુકના અવાજ
 કરી આલતા થયા. હવે ઠાકોરે વિચાર કર્યો કે રાજ મને પોતાની
 સર્વ રાજધાની સોંપી મયા છે, તે હું સંભાળીશ તેની કશી

ચિંતા નથી; પણ મને જનમા સાથે તેડી ન ગયા તેનું શું કારણ હશે ? વાર મરજી તેમની. હું મારા કામમાં તત્પર રહું. એવું વિચારી સરવે દરવાનને તમે રાત્રી દીવસના ચોકીદારોને પોત પોતાની હઠની બલામણુ કરી. શહેર ફરતાં ગામડાઓને મારગે ઘોડે સ્વાર સીપાઇઓને મોકલાવતાં કહ્યું કે વાટે જતા આવતા વટેમાગુને હુંગરા લોકો ધજા કરી લુટે નહિ તે વાતની ચોતરફ સારી રીતે તજવીજ રાખજો. એમ સરવે ઠેકાણે ચંચળ સીપાઇઓને સોંપ્યું કરી. દરબારમાં કચેરી બરી રાજનીતી પ્રમાણે પ્રજા જનોને ન્યાય આપી રાજ કરતાં સરસ કામ ચલાવ્યું. હવે રૂપસીહજી મોટી ધામધુમથી જન લઈ નીકળ્યા હતા તે ચંપાવતી નગરી પાસે આવી રાજ કેશરીસિંહજીને જણ્યું કરી કે જન આવી છે. તે સાંભળી રાજાએ મોટી ધામધુમથી સામઘ્યું લઈ માન આપીને પોતાની અતિ સુંદર ને મોટી વાડીમાં ઉતારો આપ્યો. રૂપસીહજી તે વાડી અને બંગલાની શોભા જાંઘ ખુબ ખુશી થઈ પરજીવાને આતુર થઈ વાટ જોયાં કરે છે, એટલામાં પુલાંદેએ પોતાની હજુર દાસીને સંદેશો કહી વરરાજા પાસે મોકલી. તે તરત આવીને વર રાજાને કહે છે કે મહારાજ મારી બાઈ પુલાંદેએ કહ્યું છે કે મહારાજ સ્વામી ગજરામજી ધણા રૂપ ગુણના બંડાર છે, તેથી તેની પરીક્ષા જેવા મેં સાત રંગના સાત જુદા જુદા પડદા બાંધ્યા છે, ત્યાં જ પડદાની સમસ્યા કહું તેનો બરાબર ઉત્તર આપશે તો પરજીશ. કદાપી ઉત્તર કહિ આપે તો પરજીવાની નથી એ રીતે મારી બાઈ એ કહ્યું છે તે તમને જાહેર કરું છું. એમ કહી દાસીએ પોતાની બાઈ પાસે આવી કહ્યું કે તમારા સર્વે સમાચાર કલા છે પુલાંદે

કહે સાર. એમ કહી પડદા છોડવવાની સમસ્યા યાદ કરી રાહ જોયા કરે છે. દાસી સંદેશો કહી ગયા પછી રૂપસીંહ પ્રધાનને કહે છે કે, હે પ્રધાન, કુલાદેએ તો સાત રંગના સાત જુદા જુદા પડદા બાંધી ફરેક રંગની જુદી સમસ્યા પુછે તે સર્વેના બરાબર ઉત્તર આપું તોજ મારી સાથે પરણું. હુંતો કશાએ સમસ્યા સમજતો નથી તો ઉત્તર શી રીતે દઉં ? અરેરે હવે તો પુરુષ કમબખ્તી આવી. જે આ વખત ઠાકોર આપણી સાથે હો તો ઉત્તર આપત તેથી આપણુ કામ થાત. માટે હવે તો તે ઉપાય રહ્યો નથી, માટે આ ગામમાં આપણા છાના સેવકો મોકલી કાઢ બત્રીશ લક્ષણો પુરુષ શોધી મંગાવો તે જે ઉત્તર આપે નો માફ કામ થાય. નિકર આબરુ ગુમાવી પાછા જવું પડશે. તે સાંભળી પ્રધાને ચતુર સેવકોને સરવ ખીના સમજાવી ચારે તરફ મોકલ્યા ત બત્રીશ લક્ષણાની શોધ કરે છે પણ જોઈએ તેવો કાઢ ચતુર પુરુષ મળતો નથી તોપણ શોધ્યા કરે છે, એટલે એક કાસદે ઠાકોરનો પત્ર લાવી રૂપસીંહને આપ્યો. તેમાં લખ્યું છે જે આપ દરબાર વિશેની તથા શહેર અને લસ્કરના બંદોબસ્ત વિષેની કશી ચીંતા કરશો નહીં બધી વાતનો બંદોબસ્ત રાખ્યો છે. આપ લગ્ન કરી વહેલા પધારજો એજ વિનંતી. એવા પત્ર વાંચી રાજા પ્રધાન બેઉ રાજી થયા. પણ પડદા છોડનારની રાહ જોયા કરે છે. કાસદને મોકલ્યા પછી ઠાકોરે પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજાનો સર્વ ઠેકાણો સારો બંદોબસ્ત ચાલે છે માટે બહાર ફરવાનું નિશ્ચ કરી મારા ઘોડા ઉપર બેસી કાઢના કબ્બામાં ન આવે તેન રાજા રૂપસીંહજીનાં લગ્નની ધામધુમ જોઈ વહેશે.

આવે તો રહીશ. એવો નિશ્ચય કરી સરવે અમલદારોને બલામણુ કરી
 ધરવાનું મીથ કરી નીલના પોશાક લઇને પોતાનો થોડો તૈયાર કરાવી
 તે ઉપર અસ્વારી કઢી પવનવેગે ચલાવી થોડા વારમાં ચંપાવતીન-
 ગરી નજીક આવીને પોતાનો અમીરી પોશાક કઢાડીને સુશોભિત ફકીરી
 પોશાક પહેરી શહેરમાં જઈ ઉતરવાનું એકાંત ઠેકાણું જોવા માંડ્યું
 એટલામાં એક અતિ સુંદર મશીદ જોઈ તેમાં ઘોડા સહીત ચાલ્યો
 ગયો, તેને જોઈને બીજા ફકીરો બોલ્યા કે કયું હજરત આપ કહાંસે
 આવે જોર કહાં જાતે હો. ફકીર કહે છે, મૈખાલી શીરનેકુ નીકલાઈ
 સાથે મેહજીદ અચ્છી દેખકે દેખનેકુ આપા હાં. તે સાંભળી ફકીરો
 કહે છે જલ્દતે આજકી રાત મહાં ઠેરજાઓ, એવું કહી તેને ખાટલો
 ગોઠડું પાથરી બસાડ્યો. પછી ઘોડાને પોતાની પાસે એક લીંબડાના
 ઝાડ સાથે બાંધી તેને ઘાસ તથા દાણો મુક્યો. પાણી પાથું તે પછી
 ફકીરોને પસંદ પડે એવી મીઠી મીઠી વાતો કરી સઉને ખુશી કર્યા.
 એટલે રાજસેવકો જે બત્રીશલક્ષણો પુરૂષ જોવા નીકળ્યા હતા તે
 ચોતરફ રખડી રખડીને ચાક્યા પછી ફરતા ફરતા મશીદ પાસે આ-
 વીને કહે છે કે આખા શહેરમાં અથડાયા પણ હજી કોઈ મળ્યું નહીં
 માટે આ મશીદમાં જઈને જોયું તો ત્યાં એક ચંચલ નવો ફકીર
 જોયો. એટલે તેની સામું જોઈ માંહોમાં કહે છે કે આને પુછી જોઈએ
 તો ઠીક એ શબ્દ સાંભળી નવો ફકીર કહે છે કે તું અપસ અપસ
 મેં કયા ગરબડ કરતે હો જરા ખમડદારીસે ખાત કરો, તે સાંભળી
 રાજ સેવકોએ કહ્યું કે તમે શુજરાતી વાત બોલી બોલો છો અને એ
 આપાની સમસ્યા સમજી શકો છો ! તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે હું
 બધુંએ બોલી બોલું છું એવો ઉત્તર મળતાં સેવકો કહે છે કે આ

નગરના રાજની પુત્રી કુલાંદે સાથે અમારો રાજ પસંદ આવી
 છે, પણ કુલાંદેએ વરની ચતુરાઈ જોવા સાત રંગના સાત પડદા જુદા
 જુદા બાંધ્યા છે ત્યાં ઉભી રહીને દરેક પડદા આગળ જે સમસ્યા
 કહે તેનો ઉત્તર આપવો જોઈએ તે વીશે જો તમે જાણતા હો તો
 અમારી સાથે આવી પડદા છોડાવશો તો અમારા રાજ સાહેબ તમને
 ધન આપી રાજ કરશે. તે સાંભળી રૂકીર કહે છે કે મારે ધનનું કંઈ
 કામ નથી જો તમારા રાજનું લક્ષ્ય થવું હોય તો હું તે ધાતમાં બહુ
 ખુશી છું પણ આ વાતખ રાજને ખબર કરી રાજનો લક્ષ્ય સમાનો
 સરવે પોશાક લઈ આવો તે પહેરી સાતે પડદા છોડાવી નાખું એવું
 સાંભળી સવકાએ સરવે ખીના રાજ છે કહી. એટલો પોતાના લક્ષ્યનો
 પોશાક ચાકરો સાથે મોકલ્યો તથા વરરાજ સાથે મોકલ્યા તે લઈ
 રૂકીરને આપ્યા એટલે તેણે પહેલા રથણગીપ સેવકાએ કહ્યું કે તમે
 કુલાંદેને કહો કે તે સમસ્યા પુછવા માંડે. વળી રાજને કહેજે કે
 તમે આજ પોશાક પહેરી પરણવા બેસજો. છતાં તમારું કામ ફતેહ
 થશે એવા સમાચાર સાંભળી સવકે રાજને તથા કુલાંદેને જાણ કર્યું
 અહીં રૂકીરે વરરાજનો અમીરી પોશાક પહેરી પોતાના ઘોડાને
 લઈવાર કરી તે ઉપર અસ્વારી કરી ઘોડાને તરેહવાર ચાલ ચલાવી
 નચાવતો નચાવતો કુલાંદેના મહેલ નજીક આવ્યો ત્યાં રસ્તાના સર્વે
 સોઠ તેની ચંચળાઈ જોઈ ખુશી થયા. એમ કુલાંદે પણ નાઈ ધોઈને
 સોજે શણગાર તથા ઉત્તમ પ્રકારનો પોશાક પહેરી પોતાની બારીમાં
 થી વરરાજની રાહ જોયા કરતી હતી તે પણ જોઈને બહુ ખુશી
 થઈ હાસીને હુકમ કર્યો કે વરરાજજી પધારે છે તેને માનપાન આ-
 ખીને પુડદા બહા ખુરશી નાંખીને બેસારજો એટલે હું સમસ્યા પુ-

હીથ એવો હુકમ કર્યો એટલામાં વરરાજા મહોલ પાસે ઘોડો તથા-
વતા આવી ઉભા રહ્યા એટલે દાસીએ આવીને કહ્યું કે અહો વરરા-
જાજી પધારોને બિરાળો આ ખુરશી ઉપર. મારી બાઈ પડદામાં તથા
યાર છે તે તમને સમજ્યા પુછે તેનો ઉત્તર આપશો તો તે ખુશીથી
તમારી સાથે પરથશે. તે સાંભળી વરરાજાએ (ગજરામારજીએ) ઉ-
ત્તર આપ્યો કે તમોને ગમે તે પ્રમાણે પૂછો. એવું સાંભળી દાસીએ
પોતાની બાઈને કહ્યું કે તમોને ગમે તે પૂછો. એટલે પુલાંદે પડદામાં
કહી પ્રશ્ન પુછે છે. પહેલો ઘોળો પડદો. ॥

દુહો:—પડદે આવ્યારે મારા વાલમારે, તમે કહોને પડદા કેરી
રીતરે; તમે ઘોળો પડદો કહી રાજા દાખવો, વકમાળ આરોપું આણી
શ્રીતરે; વરમાળ ૧૭૨ કાળ ઉત્તર દુહા, ઘોળાં વનનાં મહિષન
ચરેરે, કંધ ઘોળો તે વનમાં કપાસરે; કંધ ઘોળું દુધ પીને જીવે
સર્વરે, એનો લીલા શ્રી બિનાશરે; એતો ૧૭૩ રાણી પુલાંદે કહે
છે, બલોરે ઉત્તર આપ્યો રામજીરે, તમે બલો તે રાખ્યો રંગરે, તમે
હવે પીળો પડદો કહી દાખવો, તમને પોલાડું સેજ પદંગરે; તમને ૦
૧૭૪ પડદો બીજો દુહા. ઘોળો તે પડદો છોડી નાખજોરે, પછે પીળાની
સુણજો રીતરે; પછી કાણુ એકમાં ઉતર આપીને તમને પ્રરણી લઈ
જઈ ખચીતરે; તમને ૦ ૧૭૫ પીળો તે વનમાં શો પોપટારે, કંધ પીળી
ચણા કેરી દાળરે; કંધ ૦ પીળો શાભે ગોરાંદેનો કંચવો, કશી કશીને
ચહેરે આણી વફાલરે; કશી ૦ ૧૭૬ રાણી દુહા. બલોરે ઉત્તર દીધો
રામજીરે, બલો રાખ્યો હુશીયારીનો રંગ; બલો ૦ હવે રાતો પડદો
કહી દાખવો તમને પોલાડું સેજ પદંગરે, તમને ૦ ૧૭૭ પડદો ત્રીજો
દુહા પીળો પડદો માલો કરોરે, પછી રાતાની સુણજો રીતરે; પછી

એકમાં કહી દાખવું, તમને પરણી લઈ જવું ખચીતરે; તમને. ૧૭૮
 રાજા ઉં ૬૦ રાત્રી તે વનમાં ચનોહડીયો, રાણી રાતો કસુઓ મળ-
 હરે; રાતો શોભે ગોરાંદેનો. ચુડલો, બારે માસ પેરંતો દીઠરે. બારે
 ૧૭૯ રાણી. બલો ઉત્તર આપ્યો રાયજી, સુધી મનમાં તે થાય ઉમ-
 મરે સુધી હવે કાળો પડદો કહી દાખવો. તમને પોઢાડું સેજ પલ-
 મરે. તમને ૧૮૦ પડદો ચોથો રાજા, રાતો પડદો પાછો કયોરે, પછી
 કાળાની સુથુજેરીતરે; પછીંએને પણ એકમાં કહી દાખવું પ્યારી પરણી
 લઈ જવું ખચીતરે, પ્યારી. કાળો તે વનમાં કોશીયોરે તેથી કાળો છે
 અતીશે કાગરે; તેથીં કાળો શો ગોરાંદેતો ચોટલો જાણે શોભે તે કાળો
 નાગરે; જાણે ૧૮૨ રાણી ૬૦ બલો અર્થ કર્યો રાયજીકે, તમે રૂડા
 કલા છે રંગરે; તમે હવે લીલો પડદો કહી દાખવો. તમને પોઢાડું
 સેજ પલંગરે; તમને ૧૮૩ પડદો પાંચમો રાજા દુહા. કાલો પડદો
 પાછો કરોરે. સુખે લીલા કેરી રીતરે; સુખે પલ એકમાં કહી દા-
 ખવું, તમને પરણી લઈ જવું ખચીતરે; તમને ૧૮૪ લીલો તે
 વનમાં વાલોળીયારે, વળી લીલો તે જવનો છોડરે, વળી લીલો
 શોભે ગોરાંદેનો સાળુડો, અંગે આઠતાં પોહોચે કોડરે; અંગે ૧૮૫
 રાણી દુહા બલો કહ્યો લુપતીરે, તમે બલો બળબ્યો છે રંગરે
 તમે હવે કાંબરો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે;
 તમને ૧૮૬ રાજા ૬૦ લીલો પડદો પાછો કરોરે, પછી સુણે કા-
 ખરા કેરી રીતરે; પછીં એક પલકમાં કહી તમને દાખવું, તમને
 પરણી લઈ જવું ખચીતરે, તમને ૧૮૮ કાખરા રપ્યારી ગેર ઘે-
 ટારે, રાણી કાખરી ભાવસાર ઘેર ભાતરે કાખરી દીસે ગોરાંદેની આ

ખડી, તેતો આંજતી માઝમ રાતરે, તેતો ૧૮૮ ભલો કહી તમે દાખવ્યોરે, રાજ ભલો ભજવ્યો રંગરે; રાજ રાતો પડદો કહી દાખવો તમને પોઢાકું પલંગરે તમને ૧૮૯ પડદો પાછો કરોરે રાણી ફરતાની સુણુને રીતરે; રાણી પળવારમાં છોડવું એહને, તમને પરણીને જશું ખચીતરે; તમને ૧૯૦ પડદો ૭ ફરતો ગોરાંદેનો રેંટીયો, જેની તીખાં લોઢાની ત્રાકરે જેની ૧૯૧ સાત છોડયાને વળી છોડશુંરે, રાણી પુછો તે જવાજ દઉરે રાખો હધ્યામાં આરતો પણ દોઢે પુછો તે કહુંરે; વેણું ૧૯૨ રાણી કહે છે. દુહા. રૂપ જોઈ હરખી સાલ્યારે, મુને વાગ્યાં તે મોહના બાણુરે, પેલા ભવનાં પુણ્યે પામીયારે, સ્વામી ચૌદ વીધા ગુણુ જણુરે; સ્વામી ૧૯૩ પડદા છોડયા મારા વાલમારે, હવે રેહેતી નથી મને ધીરરે, હવે વરમાળા આરોપું હેતસિરે, થાપું કરી નણુદી કેરો વીરરે; થાપું ૧૯૦ ભલાં કલાં ભલાં સાંભળ્યારે રાજ ભલો ભજવ્યો રંગરે, રાજ ગડબડ પડદો કહી દાખવો તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે. તમને ૧૯૫ રાણી પુલાદે કહે છે કે હે પ્રાણુનાથ તમે મહા ચતુર છો તેથી મેં જે જે સમશાઓ પુછી તેના ખુલાસા બધ ઉત્તર આપ્યા તેથી મારા મનનું સર્વ સમાધન થયું, માટે હે કૃપાનાથ આપ મારી સાથે પરણીને મને પોતાની અરધાં ગના કરો પણ હે મહારાજ, તમે સાત પડદાની સમશાના ઉત્તર આપ્યા તેમ આઠમા ગદબદ પડદાની સમશાનો ઉત્તર આપશો તો હું બહુ પ્રસન્ન થઈશ તે સાંભળી રાજ કહે છે, પડદો આઠમો; રાજ ૦ દોહાપાડ ન પાછા કરો કામતીરે, તમે આવી બેસો સંનમુખરે; તમે ૦ ગદબદ પડદો કહી દાખવું. પછી પરણી પમાડું સૂખરે, પછી ૧૯૬ ગદબદ ધીને સાકરાંરે રાણી ગદબદીયો કસારે રાણી ગદબદ રાણીની

સેજે પુલ્લડાં તેમાં પોટો કુલાદે નારરે. તેમાં; ૧૯૭ એવી રીતે રાજ્યે
ઉત્તર આપ્યો તે સાંભળી કુલાદે બહુ પ્રસન્ન થઈને કહે છે રાજ્ય
હવે મારા મનને એક ક્ષણ વારની ધીરજ રહેતી નથી. માટે તમે
જન તૈયાર કરી પરણવા આવો. હું પણ મારા પિતાને કહી સરવે સા-
મગ્રી તૈયાર કરાવું છું. રાજ્ય કહે સાં એમ કહી પોતે ઘોડા ઉપર
એથી પોતાના ઉતારા બણી (મશીદમાં ?) ચાલ્યા તે તરત પોંચતા
પોતાના અંગ ઉપરનો સરવે પોશાક ઉતારી રાજ્ય સેવકોને કહ્યું
આ પોશાક લઈ રાજ્યને આપી કહો કે મહારાજ આ પોશાક પહેરી
તરત લામ કરવા પધારજો. કેમકે રાણીની આડે પડદાની સરવે સમ-
સ્યનો ઉત્તર આપી બધા પડદા છોડાવી નાંખ્યા છે માટે તે વિષે
હવે તમને કશી હરકત થાય તેવું નથી, પણ પરણીને કન્યા તેડી
તરત પોતાને શેહેર પધારજો. ઝાઝીવાર રોકાશે તો તેનાં શોખા નથી
કેમકે આપણા રચેલા પ્રપંચની કાંઈ ખબર પડશે તો જાણી થશે.
માટે બધી વાતની હુંશીયારી રાખજો. એમ કહી રાજ્ય સેવકોને બી-
લમ કર્યા પછી પોતે વીચાર કર્યો કે હવે મારે એક ક્ષણવાર સ્હેવાની
જરૂર નથી માટે તત્કાલીન કરું એમ વીચારી મલી દમાના સરવે પ્ર-
કીરોને પોત પોતાની લાયકી પ્રમાણે રૂપીયા વેહેંચી સરવેને સલામ
આલેકુમ કરી ઘોડા ઉપર બેસી પવન વેગે પોતાને સ્થાનકે જઈ ગ-
ળણને મળી વાતચીત કરી જમીને ખાન સોપારી ખાઈ દસ્તખરમાં જઈ
સરવે અમલદારોને પુછી સરવે કામ પોતે સંભાળી લીધું એકલામાં
સેવકોએ રાજ્ય રૂપસીલજીને વર રાજ્યનો પોશાક આપી સરવે કહી
સંભળાવી એટલે પોશાક પહેરી સરવે જન તત્કાલ કરી માનતે વા-
જતે તે કન્યાને માંડવે જઈને તોરણે ઉભા રહ્યા એટલે સામુખી શ્વ-

રસ્તા પ્રમાણે પુંખી લાઇને ગોરના કલા પ્રમાણે લમનું કામ ચલાવ્યું કુલાદેને તેનો મામે માલરામાં તેડી લાવ્યો પછી રાજ રાણીયે વીધી સહીત કન્યાદાન આપી તરેહવાર વસ્ત્રને અલંકાર આપ્યા. ત્યાં નાના પ્રકારના વાણંત વગડાની ઘોળ ગાઇ મંગળ વરતી લમ સમારંભ પુરો કરી સહીને ગુલાબજળ છાંટી કુલના તોરા ને જાનનાં ખીડાં આપ્યાં પછી જનને ઉત્તમ જમાણુ આપી ખીજે દહાડે ખહેરામણી રૂડી ઝીંતે કરી જન જમાડીને કન્યાં સુદા સરવેને ધામધુમથી વીદાય કરત બાલણો વગેરે સરવે જાગ્યોને દાન આપ્યાં તેથી સરવે મળી વર કન્યાને આશીર્વાદ દીધા પછી સરવે વિદાય થયા તે પોતાના શેહેર નજીક આવી બંદુકના અવજન કરાવ્યા તે વાતની ઠાકોરને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સાર્મેયું લઇ પોતાના ઘોડાને શણગારી તરેહવાર ચાલથી નચાવનાં નચાવતો રાજ રૂપસી હતી સામે આવ્યો દારખાનું ફેડાવી મોટી ધામધુમ કરાવી એટલામાં ઠાકોરનો શેડો બડ્યો તે મસ્તીથી માથા ઉપરનું કર્ણી સેલું નરમ પડ્યું તેથી પોતાના વાળમાંથી સુંગધી મોગરાના તેલની ખુશબો આવી તેમજ પોશ કમાંથી બસરાઇ ગુલાબના અત્તરની ખુશબોનો ભપકાદાર નીકળ્યો તે રાણી કુલાદેના રથમાં આવ્યો તેથી પોતે આશ્ચર્ય પામીને ખાસ કરીને પુછે છે કે હે દાસી આવી કીમતી અત્તરની સુમધી એકાએક ક્યાંથી આવી તે કહે. તે માંબળી દાસી કહે છે.

ફલા.—પડલ છોડી ગયા રાજવીરે, સુનો એવો તે સદેહ થા-
વરે એવો ઘોડોને એવો સાહેબો. ગુણીયલ મજરોમાર ચાલ્યા જાયરે;
ગુણીયલ ૧૯૯ ચતુરલા ખાર કાંધ તેમનોરે રૂપે દાસે તે ખાળે વેશરે
રૂપે રૂડી સુમધી આવી ત્યાં ચકી. કાંઈ વીખરાયા શીરના કેશરે;

કાંઈ ૨૦૦ અરથ દાસી કહે છે હે બાઈ સાહેબ જોણે આપણા મેહેલમાં આવી પડદા છોડાવ્યા હતા તેજ વરરાજ તેજ ઘોડા ઉપર લટકમાં ચાલે આવ્યા છે તેમના કેશનો અબોડો છુટી ગયો છે તે માંથી આ સુગંધી આવે છે, એવી વાત સાંભળી રાણી કુલાંદે કહે છે કે હે દાસી જોણે મારી સમસ્યાનો ઉત્તર આપી પડદા છોડાવ્યા હતા તેજ ગજરામારજીને પરણી છું માટે આ કીયો રાજ ઠગ ગાજી રચી મને અહીંયાં તેડી લાવ્યો છે. તેના નામની તપાસ કરી મને કહે, તે સાંભળી દાસી કહે છે હે બાઈ સાહેબ, પડદા છોડાવ્યા તેનું નામ ગજરામ રજી અને આ નગરનો રાજ હાલ તમને તેડી લાવ્યો છે તેનું નામ એની જનમાં માણસો રૂપસીંહ કહે છે. તે સાંભળી કુલાંદે કહે છે કે મારા રથનો પડદો આવો ખશેડ એટલે હું નજરે જોઈને જોલખુ, ફુલ. ઝટપટ દાસી પડદો ખોલજેરે. મન માર જોયાની ખંતરે, મને રૂપસીંહ છે મારો બંધવો. રૂડો ગજરામાર મારો કંથરે રૂડો ૨૦૧ રૂપસીંહનો ચુડો મેં ભાંગીયોરે, ગજરામારનો ચુડો હાથરે, ગજરા ૦ રૂપસિંહના શેહેરમાં નહીં સંચર, નહીં જાવું હું એની સાથરે. નહીં ૨૦૨ એ પ્રમાણે કુલાંદે કહે છે કે હે દાસી તું ઝટ પડદો ખોલ એટલે હું મારજીતું ચંદ્રમા જેવું નેજસ્તી મુંખ જોઈ સંતોષ પામું. મેંતો મારજીના નામનો ચુડો પહેર્યો છે. રૂપસીંહે દગલબાજી રચી માટે હાલ તેની ખબર પડતાં તેના નામનો ચુડો મેં ભાગી નાખ્યો છે, એથી તેના નગરમાં મારે પગ મુકવો નથી એમ કહી પડદો ઊંચો કરાવી જોયું તો છેલ છખીલા મારજી ઘોડો નચાવતા નચાવતા સામા આવે છે, તેને જોઈ કુલાંદે અત્યંત મોહ પામીને રૂપસીંહજીયે ઠાકોરને (ગજરામારજીને) પોતાના શહેરની સરવે ખબર

પુછી સારે ઠાકાર કહે મહારાજ, ધધર કૃપાથી સહુ કુશળ આનંદમાં છે. એમ વાતચીત થાય છે. એટલે જનના માણસ ગામમાં જવા માંડ્યા પણ દુલાદિએ રથ હંકાવ્યો નહીં. સારે રૂપસીહે પુછ્યું કે તમે રથ ઉભો કેમ રાખ્યો છે, ગામમાં ચાલો. તે સાંભળી દુલાદિ કહે છે કે હે રાજા હું પતીવરત કરું છું. તેથી હાલ ગામમાં નહીં આવું ચાર વરસે પુરૂં થશે સારે આવીશ એવી રીતે રાણીનાં વચન સાંભળી રાજાએ ગામની બાહાર પોતાના સુંદર બાગમાં બંગલામાં ઉતારે આપ્યો ને તેની તેહનાતમાં દાસ દાસીયો આપી જે જોઈએ તે સરવે સાહિત્યો મોકલી દીધાં. પછી પોતે જન સંહિત ધામધુમથી પોતાના મહેલમાં આવી રાજ સંભાળી લીધું. તે પછી કેટલેક દીવસે દુલાદિએ ચાકરો સાથે રૂપસીહને કાવ્યું કે મારે આ વાડીમાં એક અતી સુંદર સરોવર બંધાવવું છે. માટે કડીયા સલાટ મીસ્તરી વગેરેને મોકલી દેજો. તે હુકમ સાંભળી સરવે કારીગરોને મોકલી પથ્થરોની બાંધણીથી તલાવ બોદાવી ચણાવવા માંડ્યું ને કેટલેક દીવસે પુરૂં થયું એટલે સરવે કારીગરોને પોતાની પાસેથી પધસા ચુકવી આપ્યા પછી વીચાર કર્યો કે મારજી ફરવા નીકળશે ને આ રસ્તે આવશે તો ઘોડો પાવાના મસે આ સરોવર ઉપર આવશે તે પેળા એકાન્તે વાત થશે એવો વીચાર કરી વાટ જીએ છે, એટલે એક દીવસ ગજરોમારજી બાહાર હવા ખાવા નીકળ્યા તે ફરતા ફરતા દુલાદિની વાવ પાસે આવ્યા. એટલે ઘોડાને તરશ લાગી તેથી નીરભયપણથી વાડીમાં જઈ નવા તળાવમાં પાણી પાવા માંડ્યું તે બંગલાની બારીમાંથી જોયું એટલે તેને કહે છે. દુહા નથી બોદાવી ચણાવીયારે છેલા નથી બંધાવી પાળરે, એમાં ચકલાં ચાંચ બોળે નહીં, માટે ઘોડો પીતા તું ખાળરે; માટે ૧૦૩ અરથ દુલાદિ કહે છે હે છેલારાજ આ સરોવર કંઈ તમે

બંધાવ્યું નથી જે. નીરભય થઇ ઘોડાને પાણી પાઓ છો તે દીકનહી, માટે ઝટ રોહી રાખો. એવા આકાશ બોલ સાંભળી માણસે તરત લગામ ખેંચી; રાણી પાણીથી થયાં શું પાતળાં, તમે હ્યો પાણી ફેરાં હામરે તમે. ૨૦૪ અરથ મળરામાણ કહે છે. હે રાણી જેઓ જેઓ શ્રીમંત ઉદાર અને ધરમાતમાં પુરૂષો કોવા સ્ત્રીઓ છે તે પ-રોપકારને સારૂ ધણું ધન ખરચી સદાવત ધર્મશાળા તળાવ વાવ્ય અને કુવા વગેરે બંધાવે છે તેથી પશુ પક્ષી એ માણસો વગેરે બહુ સુખી થાય છે. એવું જાણી મારા તરશા ઘોડાને પાણી પાવા આવ્યો તે મોહોડુ બોલતાંજ યુમ મારી અટકાવ કર્યો તે ઉપરથી સાચ જ-ણાય છે જે તમે પાણીથી પાતળાં થયાં માટે મારે તમારું જરાએ સપાડુ નહી જોઇએ હ્યો તમારા પાણીના દામ. એમ કહીને પોતાના હાથમાંનું સોનાનું કડુ કાઢી તેના મહેલમાં ફેંકી રીસ ચઢાડીને ઘોડા જીપર અસવાર કરી ચાલવા માંડ્યું તે વેળા કુલાદે પસ્તાઈને કહે છે. દુહા ડમલું બરોતો મારા સમ છેરે; તમને રામચંદ્રની આણુરે તમને ત્રાંખા કુડી રાજા જલ બરૂં તેમાં ઘોડા પાઉ નીરવાણુરે. તેમાં ૨૦૫ ધણે દીવસે વીજોગ બાગીયોરે મુને હરખ વાધ્યો ધણો અં-મરે, મુને મહોલમાં પોદોને મારૂ પાતળા તમને પોડાકું સેજ પલ-ગરે, તમને ૨૦૬ અરથ રાણી કુલાદે કહે છે કે હે રાજા, તમે પરમ વીવેકીને મહાયુદ્ધીમાન થઇ ખાલી મશ્કરીની વાત ઉપરથી એટલી બધી રીસ શુ કરવા કરો છો. અરે મહારાજ અમારી એટલી ચુક થઈ તેની ક્ષમા કરો. એમ હાથ જોડીને વળી કહે છે કે હું ધણા દીવસથી તમને મળવાની વાટ જોયા કરૂ છું એટલામાં આજે પરમેશ્વરે દયા કદી તેથી આપનો મીલાપ થયો. વળી ૩૫-સીહનો પરપંચ મારા જાણ્યામાં આવતાં મેં પણ ઘટતો ઉપાય કરી

કહ્યું કે મેં બાર વરસ સુધી પતીવ્રત લીધું છે તે પુરૂં થયે નગરમાં આવીશ એવું કહ્યું છે તે આપ પ્રાણ પ્રીય પતીનેજ માટે ને તમે તો રીસાઈ જાઓ છો તે હું જવા દેનાર નથી. જે આપ મારા મેહેલમાં ન પધારો તો તમને રામ દુવાઈ છે અને મારા સમ છે. એમ કહી માણેને સાષ્ટાંગ દંડવતે પ્રણામ કર્યો તેથી માણેના મનમાં દયા આવી એટલે રાણી કુલાંદેને કહે છે કે પ્રથમ મારા ઘોડાને શાંત કરું તે પછી તમારા મેહેલમાં આવું. એવું સાંભળતાં રાણીએ તેને કિત્તમ ધાસના પુગા નંખાવીને એજ સરોવર ઉપર ચાકર સાથે મોકલી પાણી પાછને તોળરામાં ચણા ઘાલી ખવરાવ્યા તે જોઈ માણે મેહેલમાં ગયા ત્યાં રાણીરે બહુ મન દઈ પોતાના સુંદર પલંગપર બેસાડીને પાણી પાઈ પાનનાં બીડાં આપી નાના પ્રકારના હાસ્ય વીનોદની વાતો કરી પોતાના છેલ સ્વામીને બહુ પ્રસન્ન કર્યા વળી રસોધ્યાને આજ્ઞા કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરી રૂચી પ્રમાણે જમાડી પાન સોપારીનાં મસલાદાર બીડાં આપ્યાં તે ખાઈને માણે ખુબ ખુશી થયા પછી સોગટા બાજી માંડી તેમાં ખુબ તાલ પડ્યો. બહુવારે બાજી પુરી થઈ ત્યાં માણે જત્યા તે પછી નીંદ્રા આવી એટલે રાણીને કહે છે કે હવે મને રજા આપો તો મારે મુકામે જઈ રાણી કહે આ આપણું તમારું મુકામ સમજી હઈજ સુખ રહો. એવું સાંભળી પોતે કુલાંદેના પલંગપર સુખ રહ્યા તે પ્રભાતે ઉઠી દીશા જંગલ જઈ આવી હાથ પગ ઘોષ મુખ મારજને કરી કહ્યું કે હું રાણી હવે મને રજા થઈ રજા આપો તો હું મહારે મુકામે જઈને વેળા થએ રાજ દરબારમાં જઈ તે સાંભળી કુલાંદે કહે છે કે મહારાજ જ્યારે તમે પડદા છોડાવી પરણાવીને આવ્યા ત્યારે સમયજ તમારી ચંચળાઈ જોઈ જે મને મોહ લાગ્યો છે તે દીવ-

સથી આપનો ફરી મીલાપ થવા ચાહાતી હતી તે પણ થયો તેથી
 સ્ત્રીશેષ માયા બંધાઈ છે માટે હવે તમારા વીયોગથી એક પણ મા-
 રાથી રહેવાસે નહીં માટે તમારા મોહોલમાં લાવી આપ રાત્રીએ નીલ
 આવળે. મારૂં કહે એમ કરીશું એવો ભરંસો આપી ઘોડેશ્વાર
 ઘાઈ માલણને ઘેર આવી સરવે હકીકત કહીને પડોશુંનું એક મ્હોટું
 ધર વેચાથી લઈ તેનો પાયો ખોદાવી મજબુત સારા કારીગરો પાસે
 બંધાવા માંડ્યું તેની બલામણુ માલણને કરી વેળા થયે જમીને નો-
 કરી ઉપર ગયા ત્યાં રાજ પ્રધાને અને ખીજ સરવે કારભારીયોએ માન
 માન દઈ ખેસાડી નાના પ્રકારની વાતો કરવા માંડી એટલે ઠાકોરને
 ઝોકાં આવવા લાગ્યા તે જોઈ રાજનો એક કાણીયો સીપાઈ મહા
 ચતુર હતો તે કહે છે. દુહો. આજની આંખોએ ઠાકોર રાત્રીયોરે.
 દીશે ઉજગરાનુ ઘેનરે; દીશે ઠાકોર કોને મ્હોલે રંગ માણીયો, જાણે
 જાગ્યા છો સારી રેનરે; જાણે ૨૦૭ ॥ અરથ ॥ એવું સાંભળી મારૂં
 કહે છે. ॥ ૩૬ ॥ અમે ગયાતા રાયની વાડીયેરે, ત્યાંતો સાથી મળ્યા
 દશ વીશરે; ત્યાંતો કેસર કસુંખો ઘોળીયો, તે પીધાની કેશ છે શીશરે;
 તે પીધાની ૨૦૮ અરથ, એવું સાંભળી ફરીને કાણીયો કહે છે.
 દુહો. અમલની કેફ ઠાકોર ઘેરીયોરે, કાંઈ મારયાં સોરંગીનાં બાણરે;
 નેણ બજે છે નારી નીરખ્યાનાં, શું સમજવો ચતુર સુજાણરે; શું
 ૨૦૯ અરથ, કાણીયો સીપાઈ કહે છે કે ઠાકોર અમલની કેફ તો
 ઘેરી હોય છે, પણ આતો કોઈ પ્યારી સાથે રસ ભરેલી વાતો કરતાં
 ઉજગરો થયો હોય એવી રાત્રી જણાય છે એવું સાંભળી ઠાકોરને
 બહુજ શીસ ચડી તેથી કાણીયાને ધમકાવીને કહે છે અત્યા એ શરમી
 કાણા તું તારા મનમાં જાણતો હશે જે હું મારી હુશીયારી જણાવું
 હું પણ એ હુશીયારી નહીં, પાકી મુરખામી કહેવાય; જે સભા વચ્ચે

તું રાજની અને આ વીવેકી પ્રધાનની પણ શરમ નથી રાખતો તો કહે રાજને પણ તું ન પુછવાની વાત પુછીશ, એવો ઉત્તર આપ્યો તે રાજયે સાંભળી વીચાર કર્યો કે ઠાકોરનું કહેવું સત્ય છે એમ ધારી પ્રધાનને કહે છે આ કાણીયાને એક માસ સખ્ત મંજુરીની કેદમાં રાખી છુટ્યા પછી ચાકરીએથી રજા આપજો. એવું સાંભળી કાણીયો ખુબ પસ્તાઇને રડતો રડતો રાજ પ્રધાન અને ઠાકોરને પગે લાગીને બે હાથ જોડી કહે છે કે મહારાજ આજે મેં માઝમ ખાધી છે તેના કેશમાં કાંઈ ખોલાયું તે માર કરો હવે કોઈ દીવસ નલી ખોડું. એવાં દીન વચન સાંભળી ઠાકોરે તથા રાજ પ્રધાન ક્ષમા કરી કેટલીક વારે ઠાકોરની ચાકરીનો વખત પુરો થયો એટલે ઉડીને પોતાને ઘેર ગયા ત્યાં નવા ધરતુ તથા ભોંયરાનું કામ તાકીદથી રાત દીવસ ચલાવી કેટલેક દાહાડે પુરું કરાવી રાત્રીયે તે ભોંયરામાંથી કુલાં દેને મોહોલે જઈ હાસ્ય વીનોદમાં રાત્રી ગુજરી સવાર થયે ભોંયરામાં થઈ પોતાને ઘેર આવી વેળા થયે રાજદરબાર જઈ નોકરી બળવી રાજના હકમાં ધનનો વધારે ફાયદો કરી બતાવે એથી રાજને પણ ઠાકોર બહુ પ્રસન્ન પડવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થયાં ત્યારે રાજ રૂપસીહે વીચાર કર્યો કે રાણી કુલાંદિના વ્રતની મુદત પુરી થઈ છે માટે આજે રાત્રીયે એને મોહોલે જાજી તો ઠીક થાય. એમ વીચારી રાત્રી પડી એટલે પોશાકમાં અત્તર છાંટી બણી હણીને કુલાંદિને બંગલે ગયા એટલે દાસીયે જોઈને પોતાની બાંધને ચેતવણી આપી કે રાજ રૂપસીહજી મોહોલમાં પધારે છે તેની ખબર કહું છું તે સાંભળી કુલાંદિએ મનરામાઈને જઈ ભોંયરામાં સંતાડ્યા એટલે રાજ મહેલમાં આવ્યા તેને જોઈ રાણીયે મોહો ઉપરનું માન આપી ખુરશી ઉપર બેસાડ્યા એટલે રાજ કહે છે કે રાણી મમારા વ્રતની

સુદત પુરી થઇ છે તે સાંભળી રાણીએ ઉત્તર આપ્યા નહીં એટલે
ત્યારે તરફ નજર કરી જોયું તો પલંગની પાસે ખીંટી ઉપર ઠાકોરનું
કસબી મંડીલ જોઇ વીચાર્યું કે આ મંડીલ ધિંકાં ક્યાંથી આવ્યું
એમ ધારી રાણીને પુછે છે.

દુહા.—રાજા કહે રાણી સાંભળોરે, કાંઈ પુછીને પામું પારરે;
કાંઈ સાચુ જોસો તમે સત્યવંતી, રાણી કેટલા પુરુષ ધર નારરે;
રાણી. ૧૧૦ અરથ. રાજા રૂપસીદ કહે છે કે હું રાણી તમે કેટલા
પુરુષની નારી છો. અને આ કસબી ફક્કડ મંડીલ કોનું છે તે કહે-
તે સાંભળી રાણી કહે દુહો. સાચું કહું રાજા સત્યવંતારે, તમે સુણજો
સઘજો સારરે; તમે પતીવ્રતા ધરમ અમે પાળીયે; કાંઈ ચાર પુરુષ
ધર નારરે કાંઈ. ૨૧૧ અરથ. રાણી કહે છે કે હું ચાર પુરુષની નારી
છું તે પતીવ્રતનો ધર્મ પાળું છું. એવું સાંભળી રાજા કહે તે.

દુહો.—પતીવ્રતા નારી એકનીરે ચાર કન્યા તે કહેને આપરે;
પર પુરુષને સતી જાણશે, જાણે હોય તે ભાઈ આપરે; ૨૧૨
તે સાંભળી રાણી કહે છે

દુહો.—જેરે પલંગમાં હું પોડું છુરે, તેને પાયા છે રૂડા ચારરે;
તેને પાયા તેની વચમાં જઈ હુંતો સુધ રહું માટે ચાર કલા ભર-
ચારરે; માટે ૨૧૩ તે સાંભળી ફરી રાજા કહે છે કે સાચુ કહે,
ત્યારે રાણી કહે છે. દુહો. સાચું કહુરે રાજા માનજોરે તમે સુણીને
પામજો પારરે; તમે જીવતાં લગી એક જાંખીયે, અમે તેરે પુરુષ
ધર નારરે; અમે. ૨૧૫

રાજા રૂપસીદ કહે છે કે તે એક પુરુષ ક્યો છે તે બતાવો.
ત્યારે રાણી કહે છે કે આ મંડીલ પેરનારો મારો પતી છે. તે
સાંભળને રાજા કહે છે કે એ મંડીલ કોનું છે? રાણી કહે તમારા

નામનું છે. માટે સવારે ઉઠી નીલ તેનું દર્શન કરી પતીવ્રતપણું
 પાળીએ એજ આધારે મેં ખાર વરસ કહાડ્યાં છે તે વ્રત પુર-
 થવા આવ્યું છે. તે સાંભળી રાજા કહે છે કે આ મંડીલ કોણે
 બાંધ્યું છે? રાણી કહે છે મેં મારે હાથે બાંધ્યું છે ત્યારે રાજા
 કહે છે કે એ વાત સાચી હોય તો ભાગી નાંખીને પાછુ છે તેનું
 બાંધી દેખાડો રાણી કહે છે કે આ મંડીલ ભાગી નાંખીને તમે
 બીજા ઓરડામાં જઈને થોડીવાર બેસો એટલે હું તપ્તિયાર કરી તમને
 દેખાડીશ તે સાંભળી રાજા મંડીલ ભાગીને બીજા ઓરડામાં ગયા
 એટલે કોઈ ન જાણે તેમ ઓરડો બંધ કરીને ભોંયરામાં જઈને
 માણેને સરવે વરતમાન કહી ઉપર લાવીને જેનું હતું તેનું રક્ષક
 મંડીલ બાંધીને પાછું ખાંટી ઉપર મુકી ભોંયરામાં જઈ સંતાપ
 રહ્યા એટલે રાણીએ ઓરડાનો દરવાજો ઉઘાડીને અંદર બોલાવી
 મંડીલ હતું તેનું બાંધેલું દેખાડ્યું તે જોઈ રાજા આશ્ચર્ય પામીને
 પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ મંડીલ તો નક્કી ઠાકોરનું
 છે પણ જ્યાં સુધી મેં મ્હારી નજરે જોયા નથી ત્યાં સુધી જે
 બોલ્યું તે મીઠ્યા છે એવો વીચાર કરી મનમાં અફસોસ કરી પો-
 તાને મ્હોલે ગયો. એટલે માણે પાસે જઈ સરવે વર્તમાન કહ્યા તે
 સાંભળી માણે કહે છે કે હે પ્રિયા તમે કશી ચીજ કરશો નહિ
 હવે વેહેલાજ આપણે અડીથી રવાને થઈએ એમ કહી પોતાનું
 મંડીલ માથે મુકી રાણીની આજ્ઞા લઈ ભોંયરામાં થઈને પોતાને
 મુકામે ગયાં ત્યાં સર્વ સમાચાર કહીને નામ પોષાં ભોજન કરી વેળ
 થયે દરબારમાં ગયા ત્યાં રૂપસીહે ઠાકોરને માથે મંડીલ જોઈ વીચા-
 રા કરી મેહેલમાં મેં જે મંડીલ જોયું હતું તેજ મંડી-
 ઠાકોરને માથે છે, માટે એ ધણી પ્રપંચી માણસ છે, તેથી હ

પછી જો એને ચાકરીયે રાખું તો એ મહારી ધણી વાતે ખરાબી
 કરે, માટે એને રજા આપું તો ઠીક થાય એવો વીચાર કરી કહે
 છે કે હે ઠાકોર, મારો ને તમારે ભેગા રહેવાનો જે મંબંધ હતો
 તે પુરો થયો માટે તમારે જે પગાર નીકળતો હોય તે ચુકવી લ્યો
 આજથી તમારે ગમે' ત્યાં જાઓ એવું સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે
 તે વાંતનો મને હરખ શોક નથી. એમ કહી પોતાનો પગાર ચુકાવી
 લઈને પોતાને મુકામ આવી માળણુને સરવે સમાચાર માંડીને કહ્યા
 તે બાદ હવે મારે પોતાને વતન જવાનો નક્કી વીચાર છે માટે ત-
 મોને પંદર લાખ રૂપીયા ધનામના આપું છું કે જે તમે મારી ઉપર
 ખરા દીલની મમતા રાખી બહુ બરદાસ કરી છે એમ કહીને તે
 શેહેરના તથા આસપાસના બીખારીયોને બોલાવીને તેઓને ઘટારત
 પ્રમાણે ધન આપી દીરીદ્રમાથી દુર કર્યા તે પછી તે શેહેરના કસ-
 બી કડીયા સુતાર સલાટ લુવાર અને બીજા મજુરોની સાથે બંદો-
 બસ્ત કર્યા સરવે તીરથોને રસ્તે ધર્મશાળા વાંચ્ય તળાવ કુવા વગેરે
 બંધાવાનાં કામો ચાલુ કરી તેનું ધન આપવાની માલણુને તથા તે
 શેહેરના ધરમાતમા પુરોષોને કરી સર્વને કહ્યું કે એ કામે પુરાં થયેથી
 તે જગાયે ગરીબ લોકોને સદાનતનાં સીધાં આપવાં તે વાતમાં રાજા
 રૂપસીંહ કંઈ હસ્કત કરે તો મારી ઉપર માંડવધડ ખાતે પત્ર લ-
 ખી જાહેર કરજો. હું સત્ય કહું છું જે હું જસાળમનો પુત્ર છું
 મારું નામ ગજરોમાર છે. એ શબ્દો લોકોને કાને પડતાં રૂપસીંહને
 ખબર થઈ જે આતો ગજરોમાર મહા બળવાન ને પરાક્રમી છે તેથી
 એ પુલાદેને જરૂર લાઈ જશે. માટે એ પાપીને અહીંયાથી પાંચ
 ગાઉ દુર જઈ આવું તો ઠીક થાય નીકળ કંઈ તરકટ ઉઠાવશે

તો હેરાન કરશે એવો નીશ્ચય કરી ઠાકોરને કહે તમે તૈયાર થાઓ તો હું તમને વળાવવા આવું. તે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે હું તથ્યાર છું એમ કહીને શેહેરના તમામ યાત્રકોને બોલાવી ઘટારત પ્રમાણે દાન આપી બહુ પ્રસન્ન કર્યા પછી સરવેની સાથે જટ લઘ પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી તથ્યાર થયા એટલે રૂપસીંહજી કેટલાક લશ્કરના અમલદારોને લઈ સાથે વળાવવા ગયા તે પાંચ ગાઉ પોહોચ્યા એટલે મારજી કહે છે કે રૂપસીંહજી તમારી માયા જોઈ હું પ્રસન્ન છું. પણ હવે તમે પાછા વળો તો બહુ સારૂ. એમ કહી પાછા વળ્યા ને એક કોશ દુર ગયા એટલે મારજીએ બીજો રસ્તો પવન વેગે ઘોડો દોડાવી થોડીવારમાં પાછા માંડવધડ કુલાંદેને બંગલે કોઈન જાણે તેમ આવી પોહોચ્યા પછી બનેલી વાત બધી કહી સાંભળાવી હાસ્ય વીનોદની વાતોમાં લીન થઈ ગયા. હવે રૂપસીંહજીને વળાવીને પોતાના મહોલે આવી થાક્યા પાક્યા સુઈ રહ્યા પણ તેને તરેહવાર સ્વપ્ના આવવા લાગ્યાં એમ કરતાં પાછલી રાતના કુકડા બોલ્યા એટલે રાજા જાગીને જાગ્યા પછી પોતાની મામી સુતેલી હતી તેને જાગાડીને કહે છે.

દુહા—રાજા કહેરે મામી સાંભળોરે મુજને સ્વપ્નાં તરેહવાર થાયરે; મુજનેં પેહેલાં પોહોરે સ્વપ્નું આવીયું. કાંઈ મહોલે ચઢતો રાયરે; કાંઈં ૨૧૩ બીજો પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે, કાંઈ સોગઠાં માંડ્યાં સોજયે; કાંઈં જાણે બેઠાં ચાવે પાપને, તેથી અધર દીસે રાતા ચોળરે; તેથીં ૨૧૬ ત્રીજો પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે, મામી સાચો માનો સહસારરે; મામીં ભમર પલંગપર પોઢતાં કાંઈ દુટયો તે નવ-સહારરે. કાંઈં ૨૧૭ ચોથો પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે, જાણે જાગરો-

માર અસ્વારે; જાણેં ચતુર રેવત પદ્માણીયો, લાઇ ચાલ્યો કુદાદે
નારે; લાઇં અરથ એવાં વચન સાંભળી રૂપસીકણને તેની માની
કહે છે જે હે બાણેજ હું કહું તે સાંભળ.

કુહા—સ્વમાં પડોરે સુકે લાકડેરે, વળી જાળે સમુદર એટરે;
વળી સ્વમાં સાચાં નોયે રાગની, કાંઈ સ્વપ્ને વંધ્યા પેટરે; કાઇં
૨૧૯ સ્વપ્ને નીરધનને ધન મળેરે, વળી વંધ્યા તે પ્રસવે પૂવરે;
વળીં સ્વપ્ને મૂરખ બહુ વીધા બણે, કાંઈ સાં પામે ધર સુવરે;
કાંઈ ૨૨૦ સ્વપ્ને ભુખ્યો ભોજન જામેરે, વચી તગાય તેની કુખરે;
જાળીને જીવે સવારમાં તોએ પેટમાં ભુખની ભુખરે; તોએ ૨૨૧

અરથ—રાજા રૂપસીકણને તેની માની કહે છે હે બાણેજ.
ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સ્વમાની વાતો સાચી પડતી નથી, તોય તું તે
જીવે આટલો બધો અફસોન કરે છે? હે બાઇ તું નીશ્વંતાઈથી
સુઈ રહે એમ કરતાં કરતાં નીંદ્રા આવી એટલે તે સુઈ રહી પછી
રૂપસીને કંઈ એન ન પડવાથી પોતે એકલો ઉઠીને કુદાદેને ખંગલે
જાળે બીંત ઉપર ચઢ્યા માંડયું એટલે રાણીયે તરતજેયું તેનીજ બોલી.

કુહા—પાછલી રાતે મ્હોલ કોણ ચડશેરે, જાણે મોહલે ચડતો
ચોરે; જાણેં રૂપસીકણને જો જાણશે તો તો નહી રહે જીવ્યાનો
ચોરે; તો તો ૨૨૨

અરથ.—એવી રીતે કુહાદેનાં વચન સાંભળી રૂપસીકણ
વીચાર કરે છે કે હજી કુહાદે મારી મરણદ રાખે છે માટે તેની
પાસે જઈ વાલચીત કરું એમ વીચારી મોહોલમાં તેની પાસે ગયો.
તેને જોઈ કુહાદેએ વીચાર કર્યો કે જો મારની સાથે ચસાર કરશે
તો મે જીવ્યા મારામાર આવશે માટે એને જીવ પાડું એવું વીચારી

રૂપસીંહજી કહે છે કે મહારાજ આવો આપણે બીજા એકાંત એ-
રહામાં બધે એમ કહી તેને બીજા ઓરડામાં લઈ ગઈને એક
પુરસ્કી ઉપર બેસારીને તેને કહે છે.

દુહો.—બેનને મોહોલે શીદ આવીયારે, તમે જાઓને માડી
જાયા વીરરે; તમે મેં તો રૂપસીંહનો ચુડો ભાગીયો, મજરામારની
ઝાલ્યાં ચીરે ૨૨૩

અર્થ.—દુલાદે કહે છે કે હે પરપંચી તમે તમારા મનમાં
કંઈ પાકો વીચાર ન કરતાં મારી માથ ડગાબાજ રચી એ ધણું
ખરાબ કામ કર્યું છે, તમારો એક તલ જેટલો કસી વાતનો
મારો ઉપર અપ્તીયાર નહી છતાં ધણીપણનો હુકમ બજા-
વવા આવો છો તે તમને કંઈ વીચાર કે સરમ આવતી નથી.
હે વીર મારી ખરી વાત સાંભળો. પ્રથમ માંડવવડના સમ્રા-
જસાજનમના પુત્ર મજરામારજીની બહુ તારીફ સાંભળી મારા મા
આપે મારજી સાથે સગાઈ કરવાના બંદોબસ્ત સાર એક બ્રાહ્મ-
ણને મોકલ્યો હતો, પણ તે વેળા મારજી વનવાસ નીકળ્યા
હતા તેથી તેની માએ ઉતાર આવ્યો હતો કે મારજી મુંઝત
ચથે પાછા આવશે ત્યારે કમુલ કર્યું એવો ખુલાસો થશે હતો.
તે જાણી એ લોભીયા બ્રાહ્મણે તેમને સમજાવી પોતાની મતલબ સ્પષ્ટી
તમને ખોટા મારજી કરાખી અમારી પાસે આવી કહ્યું કે મજરામારજી
સાથે સગાઈ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી હું બહુ સજી થઈ હતી.
જાણી તમે જન લઈ આવ્યા તે વેળા મારા પત્ની મજરામારની ફક્તી-
યારી બેવા સાર મેં આઠ પડદા જુદા જુદા રંજના બાંધીને જુદા
જુદા સમયે કહી હતી. તે વેળાએ મજરામારજી ઉતાર આવ્યો

હતા માટે તેનેજ પરણી છું. તે પછી તમે દગલબાજીથી મને ધક્કા લાવ્યા તે વેળા આજ ઠેકાણે મારજી સાચેયું લઈ આવ્યા હતા તેને જોઈ તમારી દગલબાજી સમજી ગઈતી માટેજ માર પત્નીવત પાણી પાળવા આ ઠેકાણે બંગલો બાંધી રહી છું માટે તમે મારા માડીજવા વીર જેવા છો તેથી પોતાની આખર સહીત ઘેર પધારો. હું જેની સાથે પરણી છું તેને ઘેર જમશ. એવી રીતે કુલાદેનો ઉત્તર સાંભળી રૂપસીહે વીચાર કર્યો કે હાલ એ માર ખીન્ન ચોરડામાં તે મેં નજરે જોયો છે પણ ધક્કા હું એકલો છું તેથી જો એની સામે ઘાઉં તો મારો ધાટ ધડી નાખે કેમકે મહા જોરાવર રાક્ષસને એક તરવારને ઝટકે મારી નાખ્યો હતો માટે હાલતો પાછો મોહોલે જઈ સવાર પડે શુરા અમલદારોને સાથે લઈ આજ ઠેકાણે ઝાડ સાથે બાંધી એક તીરેથી એ રાંડને મારી નાંખું- એવો વીચાર કરી તે શીકા પડીને પોતાને મ્હોલે આવીને પોતાની મામીને સરવે સમાચાર કહ્યા તે સાંભળી મામી તેને કહે છે.

દુહો.—મોળાયું મુકીને આઠ ચુંદડીરે. કાંધ લજવ્યું છે કુળ કપુતરે. કાંધ ભાલો ભાગીને ધડાવ્ય રેંટીયો, તું તો કાંત જીણેરાં મુતરે; તું તો. ૨૧૪ તેની વણાવ્ય જમને પામરીરે, તે તો દે જમ મારને નેટરે; તે તો. ૫૫ પંખીને બહુ પાળે છે, તેમ તાર તે બરશે પેટરે. તેમ. ૨૨૫

અર્થ.—રૂપસીહેને એની મામી કહે છે કે હે બાવલા તે ક્ષત્રીનું પાણી લજવ્યું માટે સમશેરને ભાલો એ તને શોભતાં નથી માટે મરદનો પોશાક ઉતારી સ્ત્રીનો વેશ ધારણ કરી રેંટીયો કાંત્ય. અરે મુરખ આ પ્રમાણે કોઈ ચતરૂં તાર રાજ લેવા આવે તો તું શી રીતે લલઈ કરી શકે. અરે બાવલા તું કુલાદેને લી-

એટલે મારજી પશુપો તાનો સરવે પોશાક પેહેરી ઢાલ તરવાર
 વાંધુક અને બાબા વગેરે સરવે હથીયાર બાંધી રાણી અને હાસી
 સુદાં દરબારમાં આવ્યો તેને જોઈ રાજા પ્રધાન અને સમામાં બે-
 કનારા સરવે લોકો આશ્ચર્ય પામી દીગમુદ બની ગયા તે વેળા
 મારજી કહે છે, હે રૂપસીંહજી તમે તથા પ્રધાનજી સરવે સમાસદોને
 જાહેર ખમર આપું છું કે આ કુલાંદે રાણીએ પરચુતી વખતે આઠ
 પડદા બાંધી આઠ જુદી જુદી સમજાઓ પુખ્તી હતી તેના ઉતારા
 તમે આપ્યા નથી, મેં ઉતારો આપી પડદા છોડવ્યા હતા માટે કે
 જમથા તે મારાજ નામને પરચુતી છે, માટે તે મારી રાણી છે તેણે
 સરવે સમાની સાક્ષીયે હું તેને પોતાને દેશ લઈ જાઉં તેમાં ત-
 આરો કાંઈ અપ્તીયાર નથી, માટે જે મહેનત કરશો તે સદા રહ જશે
 માટે તમને જાહેર કહું છું. કહાપી તમારે બે સમજ્યા સદાચ કરી
 સાચું થવું હોયતો હું તમ્યાર છું એમ કહી રાંધી કુલાંદેને હાસી
 સુદાં આમળ કરી પોતે પાછળ રહીને ઘોડાઓને પવનવેગે ચલાવી
 પોતાના વતન બધી જવા નીકળ્યા, તેની પછવાડે રૂપસીંહજી
 પોતાના સુરવીર લશ્કરી સીપાઈ તથા અમલ દારોને લઈ તથા મેલ
 સુધી પાછળ ઉતાવળ કરી ગયા તોયે મારજીનો હરી ખીલાપ થયેલ
 નહીં ત્યારે છેક નીરાશ થઈ પોતાના લશ્કર સુદાં પાછા વળી રૂપ-
 સીંહજી શંકિ મોહોડે પોતાના રાજા મહેલમાં આસી મહા ઉઠાસ થઈ
 લાંબો વીચાર કરી પોતાના મનને સમજાવ્યું કે હું પ્રથમથીજ દમ-
 જમાજીનો પાપો રચી કુલાંદેને લાવ્યો હતો તેમાં કેમ સહો એ વી-
 વે મજરામારતું ને કુલાંદેનું કહેવું વાળખી હતું તેથી જોને માથ તેને
 સ્વામીન થયે એમ વીચારી આશ્વાસ મુકી દીધો. હવે મજરામારજી

મોતની રાણી દુઝાદેને નમર આવ્યા તેની રાજ રાણીને ખબર પ-
 કતાં સમઘણું લાઘ મોહું માત આપી પોતાના રાજ મહેલમાં કિતારી
 નાના પ્રજાની કેતન રસોઈ તથાવા કરા ॥ પુત્રી જમાનન મોઝન
 કરા ॥ તે આઠ સુનસીક પાનના બીડાં અપ્યાં પછી રાજ રાણીએ
 પોતાના પુત્રી જમાનન કુશળ વાંચના પુત્રી કટીકતાર વણા વચ્ચે
 જમાનન જમ અપના પુછ તેના ખુશ માનવ કિતારા મળતા રાજ
 અને રાણી બહુ પ્રમદ થયા. પછી રાણીએ વણુ કરી થોડાવાર આ-
 કા ॥ હતા લાઘ અમ ॥ ૧ સુમ ન્હા તે આજે દીવસે સુયોગ્ય થતાં
 પહેલા કઠી દત્તવ્ય કરીને રાણી દુઝાદે કહે છે, અહો રીવા દવે
 હું પોતાનાં ત્રાહાં મા આપ ॥ પમ નહે દુ રાજ લાઘ મંડો હું.
 તે માલગી દુઝાદે કહે છે અહો પ્રાણીય, મને મુરી અપ કમ
 પચારો હા ॥ દવે પછી અપના ગયે મતા મારા ॥ એક લાઘ વાર
 રાજ સકસે નહીં. માટે જ્યાં પચારો ત્યાં માયે તેની જાએ ત સાં-
 જાગી મારજ કહે છે હે વયા દુ તને મુકીને જનાર નહીં, પણ
 દજુ મને બીજી એ રાણીયો મળનાર છે માટે તેની તજીજ કરી
 તે એકને લાઘ પાકા તારી પાસે આવીશ. તે પછી આપણે સરવે
 જમા ॥ માંડવદ જણું માટે મો જરાદ. તે માનગી દુઝાદે કહે છે
 કે નહારજ એ જન તૈયાર થતા અવ્યુ છે તે ॥ જમી ॥ પચારો
 એમ કહી સેકાને મેલાની સુગધી તલ શરીર મર્દન કરાની મરમ
 માણીયે નવરાધી પીતંબર પેદરાની અતી કિતન રસાદીષ રસોઈ જ
 માડી સમુદ કરી પાન સોપાગીનાં બીડાં આપી સરવે બીના પોતાનાં
 જમાપને કરી રાજ જમા ॥ એકે માંડવ કહે છે માગી વદાગી
 જમા તું કશી માતે દીસગીર થઈશ નહીં હું. એક વચની હું ખરે
 કામ રતે કરી વેદલો આવીશ. એવું સાંભળી દુઝાદે આશીશ લા

હો છે કે અહીં પ્રભુનાથ જ્યાં જાઓ ત્યાં સર્વ ઠેાઢી પૈરમદાણુ
 પ.મેષર અહોનીશ તેને કુશળ આનંદમાં રાખી રહ્યું કરો. અગ્રી
 સુખ સાંભળી મારૂં પાડેવારે થઈ મારા શુકન સ્વપ્ન પથે વડયા તે
 કેટલેક દીવસે જિહ્વા ગુડગતા મુનકમા આવી પોદાગી આનંદ મેર
 નશ્વક આતીને જોયું તો જોહંના બવાર એક અતી સુંદર વાડા જિંછ
 બીચાર કયો કે આ વડામાં જઈ ગાંધારી સેજો અંગે નાશ્રી કરી વા-
 ડીમા જઈ જુવે છે તો એક અતી મદર મહારે નું દેવેડે આપેલું હતું
 તે ॥ પસે એક ઉત્તમ માંધણીની મોડા પાળીની વળવ હતી તે જોઈ
 બીચાર કયો કે મવરના પહેર છે માટે આ વળામાં રમ્યન કરીને
 મહાદેવના દર્શન કરી જરા વીસમો લખ પછી સહેર જવા જોઈ
 એવો બીચાર કરી વચ્ચ કિનારી પચીયું પેડરા સુંદર જળમાં રાખ
 ફની દીસે કોઈ કરી પેગના વચ્ચ પેડો મદદેન દેશમાં મયો ત્યાં
 તે ગવના મનની પુત્રા દેશાદે પોતાની દરીય માથે લઈ નામ
 પ્રકારનો પુળવો ગન સુભાસીક પુણ તથા ખાલી ત્ર ધુન વગેરે
 સોગાના થાગમ જરી શાસ્ત્ર ગીરી પ્રનામ એક આત પૂન કરી ક-
 પુત્રની આતી પુણજીમાં મની પુણ આપો ચડવને મે લાઈ જોઈ
 શીવજીની પ્રથના ફની હો છે હો જોગા વલો આજે છે માન થસાં
 સમર્થ હું તે એટલા માટે ની મંડવ ઘડા રાગ જમાણમની જ-
 શુખાનીલી રાખી દા-સતીનો પુત્ર ગજગે મરુછ રપગુમ્મના બરમર
 શુધીરે નીચારવત મહા પવકમી છે તેન કાનતી મોતરક પશુ
 જનને મોહાડે સાંભળતા મારે લેનો સર્વ પ્રવતાની સમુર્થ મરુછ છે
 જોશ આજ પ્રમજ પ્રમ વરદાન તમારો જે એજ વર મો એઈ
 ફીને પ્રાર્થના કરી તે પકાડે મજા માગુએ સત્તા અહુ પ્રમજ
 થયા એટલે સુદેએ પૂછું ફીને જોયું તો મહા તેજરની રાજકુરડ
 જોઈ અત્યંત મોહ પામીને તેન પુછે છે.

કુહા. કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહ્યારે, તમે કીયારે મુલકમાં
અઝેરે; તમે. ૨૨૫ જોના પેટે જનમીયા, તમે કહરે જોના ઓ
ના ; તમે. ૨૨૬ સાચું કહ્યો રાજ સત્યવતારે, કહો કીયું ત-
મારે મામરે; કહો કુંવર છો દુષ્ટ રાજ તથા વળી શું છે તમારે
નામરે; વળી: ૨૨૭

અરથ —રાજ પુત્રી દેવળદે પુછે છે કે હે મહારાજ તમારે
જને તમારા પીતાનું નામ તથા મામ કૃપા કરી કહો તો બહુ સાફ ને
સાંભળી મારજી કહે છે તે સાંભળા.

કુહા. —ઉત્તર ખંડથી આવીયારે, પશ્ચિમ દેશ જવાનો આવરે;
પશ્ચિમ. આબા મંડળના અમે રાજવી રાણી મંછા મોરીયા નાવરે;
રાણી. ૨૨૮ કુને કુંવર જમા જનમોરે; કાંઈ માંડવધ મારે મા-
મરે; કાંઈ. ૨૨૯ કું કું દામાવંતીનો દીકરો, મજરોમારજી મહારે ના-
મરે; મજરો. ૨૨૯

અરથ. —મારજી કહે છે હે રાજપુત્રી કું ઉત્તર દીશાએથી
આવ્યો છું અને પશ્ચિમમાં જવાની મરજી છે. કું માંડવધના રાજ
જસાળમની અજમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર છું અને મજરો
મારજી માર નામ છે. મંછા મોરીએ નાવ એટલે જે મારા મહામુલ
જનને મારી ઉપર મોહિત થઈ મને વસીને મારા કલા પ્રમાણે આલે
તેનો કું સ્વામી થાજી છું. જે મુલકું સત્ય માનજો. એવી વાત
સાંભળતાં સુધડે અત્યંત રાજી થઈ પોતાના મનમાં વીચાર કરી
મહારેજને કહે છે અહો પરમદયજી શિવ જે કોઈ સ્ત્રી પુત્ર તમારા
જનનું તપ પાવને વ્રત કર્યું હશે તેને તમે મન વાંછના પુરી કરી
જાપી સત્કર કર્યા છે તેમ મેં પણ આ સુધી ખરી બાવની તમારી

હતું તે આજે ૭ માસ પુરા થતાં મારી ઇચ્છા પરીપૂર્ણ સેવા કરી ને
 વાત તેથી હું વરતાર તમને તથા ગોરના (વારની નવુપી અરબું)
 અને નરકેશ્વરને વારંવાર નમસ્કાર કરું છું. એટલી પ્રવાન કરી
 માણને કહે છે કે અહો પરમ પ્રીય સ્વામી તમારા રૂપ ચુચન
 વર્ણન સાંભળી હું મોહીત થઈ મળવાને આતુર હતી. તે આજે
 સદા શીવે પ્રમુખ મીલાપ કરાવ્યા તેથી બહુ આનંદ થયો છે.
 ચારે રાત્રમહેસમાં મારો એકાંત વાસ છે. ત્યાં જરૂર પધારણ છું
 તે સાંભળી માણ કહે છે કે તમારો બાવ છે તે આવીશું. એવો
 હિતર મળતાં પોતાને સ્થાનકે જઈને પોતાની ફાસીને કહે છે કે ફાસી
 તું આપણા પ્રધાનજીને ત્યાં જઈ તેની પુત્રી દેવગદેને કહે તરી પ્રીય
 સુખી સુખદે તને બેલાવે છે, તે સાંભળી તેણે સોમે સજ્જમાર
 સજી સુંદર સારી તથા તાગ ટબાકીની કાચની પહેરી પોતાની પ્રાણ
 સમાન સમી સુધડેને માહોભે આવી ઐટથે નેને સુધડેએ સરવે સુ-
 માચાર વીગત સહીત કહ્યા તે સાંભળી બહુ સખીયો બહુ પ્રસન્ન
 થઈને પોતાના (સુધડના) મોહાલ લગુમારનું માંડયા.

કુહા.—રંગ મોહાલનો સુંદર આરડોર, તે તા સજ્જમાર્યા આ-
 કકમાળર; તેતાં ચદરવે, બાંધ્યા કાનબા નના ફરતી બાંધી સાનરી
 કાંધરે, ફરતી ૨૩૦ કાચ બાંધ્યા નાના કાચ તણુરે, જેના સુંદર
 સુખ દેખાયરે; જેમ ૦ કટલા એકમાં ૭ થાયે તરકારની, પુણુ તજ
 જેમાં પરખાયરે; પુરણુ ૨૩૧ પુરણાયા સુખી શીશર તણુરે ધણી
 શોભે છે કકકપાટરે; ધણી ૦ તની જોડશો બેન કયાં ચકપું. કાચ કાચ તણુ
 કળાટરે; કંઈ ૦ ૨૩૨ બીલોરી કાચની કીકીયેરે, માંડી ભરીયેલ જગ
 શુભાંજરે, માંડી ૦ લવીંમ સોપારીને એકચી, બીતાં બયાં છે સુંદર

જાગરે: ખીલાં ૨૩૧ મેવાના ફલ માલી મુકીયારે, જે ૧ રાજવાળાની
 રતરે; જે ૧૦ રસોઇ બનાવી છે ગરીબી, કાંઈ અદા આપી ન પા-
 તરે; કાંઈ ૨૩૫ દુધ માફર ઉઠાળીયારે, નાંખ્યા તેમના તમવારે,
 નાંખ્યાં નર પીનાં ગાંધ થાએ ધણું પછી સળ્યા ને સોળ સળ્યા;
 રરે, પછી એ પ્રમાણે સુધ દેએ પેલાના રંગ મહેત્ર નાના પ્ર રની
 રચનાયા દીદુરૂ ॥ મહા મજમરીને મારજી માંડ તરેવાની રવાદીછ
 રસોઇ તમવાર રાખીરે ખેડે પણ સેજે સળગર સળને તમવાર થઈ.

હોણે.—જરકસી મારતો સાણડારે, તેમાં કમખા રમરે: નેમ
 તેમો મોઢો છે બહાજો ૧૦, તેનાં શોભે છે મોખર મરે, છેલ્લે
 ૨૩૭ દેવનામ એટમોરે ફેણ ગળે મણ સીધા કુનરે; ફેણ સંધેરીમ
 લેક પુરો શોભાનો, કડી કામેણી દીપે અમુકરે; રડી ૨૩૮
 હમેશાં દાર હીરે જડ્યોરે, તેના તેજ તણે નહીં પારરે; તેના
 જતી કિતમ દાર મોલી તણું, મહુ શ્રેણિતાં સળ્યાનરે, મહુ ૨૩૯
 મણ એ એહોડયો છે ચંદ્રસરે, તેથી શેરબી રજું છે બાકરે; તેથી
 મુક ચાંચ મગીખી નાસીક, હરવા ખડન પડે એક ગાતરે, હરનાં
 રહેં બકરી કમાન સરીખડીરે, મૃગા નેણીના ચપળ છે નેણરે; મૃગા
 તેમાં શંકમા ચંદ્રસરે મુખે મોલે મધુસં વેણરે; મુખે ૨૪૧ વાળ
 હી જડી નકમાં તેમાં મોલી છે મોટા મુકરે, તેમાં તે લે
 શોભે અમરપર ફટકતી, જેનું તેજ હીસે અમુકરે; જેનું ૨૪૨
 હાસ્ય કરે મંદ અમરવારે, તે મડાદમ ખીજસાંદરે તેમાં તમામ
 સુવંશ રેખા શોમવારે; એની કુલાંદે મહા રૂપવંતરે; એ ૧૦ ૨૪૩
 કુલ પાંડીઓના સુમખરે, તેમાં લીલાં પીળાં જડ્યાં નંગરે; તેમાં
 તેલે પેમાં મોસાંદેએ કાનમાં, જેની કાપા મુલાખી રંગરે, જેની ૨૪૪

લાંબો ચતુર્તો એ ટકોરે, તેમાં નેલ ચંપેલનો વાન; ઉંચું અતર
એકેરે ગુલ હેનું, જોતાં મનપ્રાંતી પોહ્યે આસરે. જોતાં. ૨૪૫ મુખ
શરદના ચંદ્રસુરે અતી અમૃત બગીચા નેજરે; અતી. જોરી માયન
કરે મધુરે સ્વરે જોના મીઠા લાગે બહુ વેરે. જોના. ૨૪૬ હામી
લાતી આમળ મરેરે, ખાધ હોતે ખીડાં તંબાલરે; ખાધ એમાં લઈએ
સોખગીને એકચી, ખાધને ખાત કરો કસોતરે; ખાતને ૨૪૭ જરકશી
લીલી કંચુકીરે તેને કસીત પહેરી છે અંગરે. તેના ૨૪૮ કાંકચુ મરી
કાંચુલાને, જડયો હેઠ્યા કાંકજમાળરે; જડયા હસ આંગળીયે તક
વીંટીયોરે, જોરી ચાલે ધીમી ચાલરે. જોરી. ૨૪૯ મીંઘ સમાન
કરીકાંક છે રે, પાએ જયકારે; પાએ સાંકગાં કહ્યાં સુવચના તેણે
શોભાનો નહીં પારરે. તેની. ૨૫૦ અનુપમ આજી આંખડીયે, લીલું
ખંડ કાધું છે ગાલરે, લીલું. છુદય છે છુદયું. એવો બન્યો છે કતન
તલરે એવો. ૨૫૧ જાંઘી કરી અપારરે. આવી અંત્રીક્ષથી અલભેકરે
આવી કહે તેના શોભા શી કહું, જોને પરબુશે માર છેકરે. જોને. ૨૫૨

અર્થ. —એવી રીતે સુવડેએ બારે કાંમનના સોને સુભાગર
સજીને તરફવાર રંગના અતી હિતન પોશાક પહેરી એવા શોભાયમાન
બની કે જાણે ઈંદ્રના ધરતી અપહરા એંત્રીક્ષથી ઉતરી હોય એવ
શોભાયમાન દેખાવા માંડી પછી પોતાની પ્રથમ સમા દેવગદો કહે છે
કે એવું તું પણ તારે ઘેર જ સાંભળે સુભાગર મજી મરી પાસે ન
હેતી આવ એટલે આંખલે મારજીની વાટ જોઇ તમવાર રમીએ
એવું સભાગી દેવજા પોતાને ઘેર જઇને સોભેમસુભાર સજી તરફવાર
બારે કાંમનના પોશાક પહેરી તરત સુવડેને મોહારે અવા એવી
હાસીને આગા કરી કે આગની બારી આગળ બે જડીલ પુરણ નાખ

એવો હુકમ થતા હાસીએ ખુશ્ખી બારી આગળ મુકી એટલે સુધઃ
 દેએ પોતાના કાચના કબાટમાંથી અતી ઉત્તમ બસસમ મુલાખન
 અતરની શીશી કહાડી તેમાંથી અતર લઇને પોતાના પોશાક ઉપર
 તથા દેવળદેના પોશાક ઉપર છાટીને શીશી પાછી મુકીને એક સ-
 ખીયો બારી આગળ આવીને ખુશ્ખી ઉપર એસી મજરામારજીની
 તારીફ કરી વાત કરે, એટલે મારજી પથ પોતાનો બરબરીએ
 પોશાક પહેરી તે ઉપર મુલાખ મોગરો ચંબેલી જામ જુધ અને કે-
 વડો વગેરેની બારે કીમતના અતરો પોશાક પર જુદે જુદે ઠેકઠે
 છાંટી ઘોડાને તરફવાર ચાવથી નચાવતા નચાવતા સુધડેના મોઢો
 નજીક આખ્યાં એટલે એક સખીયો નીચે ઉતરીને તેમને મોંઢોદું માલ
 આપી ઉપર તેડી લાવીને એક બારે કીમતી જડીત કાચ ઉપર એ-
 સાડીને તેમને સોપારીનું મસાદાર બીડું આપી નાના પ્રકારનું
 બીનોદની વાતો કરીને રસોયા પાસે અનકુટના જેવા તરફવાર રસોઇ
 લખવાર કરાવી હતી તે મારજીને સુવર્ણના પાટલા ઉપર એસારી ને-
 મની રૂચી પ્રમાણે તૃપ્ત કરી જમાડીને ઠંડુ જસપાન કરાવીને પાનનાં
 બીડાં આપ્યા તે ખાઈને મારજી કહે છે અહો પ્રાંયા ને આજે નને
 બાવ સહીત જે જે માન આપ્યું છે તે જોઈ હું હમા પ્રનત છું તેમ
 તાર રૂપ અને મુજુ જોઇ મોહીત છું એવું કહેતા ધણી જાતના
 અતરની ખુશ્ખો આવી તે જોઇ સુધડે પુછે છે કે હે નાચજી અમે
 એક બે જાતનાં અતર વાપર્યાં છે, પણ તમારી પાસે ધણી જાતનાં
 અતરોની જુદી જુદી ખુશ્ખો આવે છે તેથી મારું મનજ તર થઈ
 મયું છે એમ કહી બે હાથ જોડી વીનંતી કરી કહે છે કે હે
 પ્રાણુ નાથ મેં ધણી દીવસથી આપની સુકીર્તિ સાંભળી છે તે દીવ-

સચી મનથી તપને વરી ચુરી છું, પણ આજે તપથી વરો નો મહા
 તેન કરો. એવો કિતર મંગલ કોઈ ન જાણે એમ વીડીવાની મા-
 મથી મગાવી ગોરને બોલાવેને મજેબ પાટ બેમારયા એટલે દેવચહે
 કહે છે હે પ્રીય મમ્મી નારે ન મારે ન્હાનપણુ ॥ પ્રાંતી છે તેણી
 મામી પ્રકૃતીના તને મર્મ ખમર છે માટે હું એન મારજી ઉપર માર
 પણુ મન બહુ મોહાત થયું છે તે ॥ હું પણ એમને પરણીશ તે
 અપણે સદા સંતોષ પામી મંજરે રહીશું. વળી તમારીને પ્રાણ
 પતીની સદાય આજી પાનીશ ને સમગી સુવડેને બહુ દયા આ ॥
 તેથી વાત કબુલ રાખીને બેઉ સખી જેમ મહાન ગોર ॥ સહીએ
 મારજી ॥ વરી મંગલ ફેરા ફરી ગોરને હસ્યા આપી રાજી કરીને
 કહે છે કે ગોર દેવ આ વાત કોઈને કરશે નહી હો. ગોર કહે સાઈ
 બાઈ એમ કહી ગોર પોતાને ઘેર ગયા એટલે નાના પ્રકાગ્ના પ્રજ્વલ
 મમ્મી પલગ ફરતી જાળી ગુલાબીને નેમાં મારજીને સુવારીને બેઠ
 બે પગ અપવા મંડી તે જોઈ નાજજી પણ બહુ પ્રસન્ન થયા એમ
 એમ હાસ્યીનોદથી રાત્રી પુરી કરી મવર થતાં પેહેલાં મારજીએ
 કહ્યું કે તમે બેઠ જણુ સજીન તૈયાર થાઓ કનકે હવે પગી હું એક
 પગવાર રોકનાર નથી તે સાંભળી બેઠ સખીયેએ પોતે પોતાને ઘેરથી
 પોતાના વસ્ત્ર અલંકાર તમામ લઈને સુવડેના રથમાં બે જણા બેઠી
 એટલે મારજી પણ પોતાના સરવે હથીઆર બાંધી થોડા ઉપર નેશી
 રથની આગળ થયા તે ચડેના દરવાજા આગળ ગયા એટલે દરવાજા
 સુવડેનો રથ ઓળખીને હાંકનારને પુછ્યું કે આ રથ રાજા પુત્રો
 સુવડેનો છે તે સવારના પેહોરમાં હાસ હાસીયો વગરનો ક્યાં જાય
 છે ? એમ કહીને રથને તથા મારજીને અટકાવી બીજો શીપાઇ સાથે

રાજાને ખબર કેવગવી કે મહારાજ આપણી પુત્રી સુમરડે રથમાં બેઠી
 એક જસ પુણ્ય મારી મામ બહાર જાય છે. અત્યંત સાંભળી રાજાને
 પોતાના પ્રધાનને તથા લશ્કરે । અમલદારોને આજ્ઞા કરી કે રથ પાસે
 વળી રહેલો મોકલી દેને તે છેવટ પુરુષને પકડી મારી પાસે લાવે
 એવી આજ્ઞા થઈ । પ્રધાને રજા પ્રમાણે કામ કરી લશ્કરના જલ્દાએ
 પાસે ઘેરાવી લીધો તે જોઈ માણસે પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો
 કે ખરે વંસ ગયાં હું બર નહીં છું ત્યારે તે રાજા હીન
 સુધી બેઠેલ મહાદેવે મારી લાજ ગમી છે તેમ આજ્ઞા પામી આ
 મહા સંકટમાં છોડાવશે એમ વારા । પોતે મહાદેવનું ધ્યાન કરીને
 હિમ્મત ગમી એટલે મહાદેવે તે શુરાતન આપ્યું એટલે પોતાની
 શુરોની તરવાર આતમાંથી કાઢીને આગ કહી । જેમ મરજના
 કર કરી વળ્યો તે કેટલાકને સમજાવના સપાટા લગાવ્યા કેટલાકને
 આજ્ઞા માંયા કેટલાકને હાથમાં જલી ચીબડા જેમ પછડયા એ
 રીતે આખી રોનામાં બગાણુ પાડ્યું તેથી જુદાઓ સરવે નામવા
 માંડ્યા તે જોઈ પ્રધાને રાજાને કહ્યું કે મહારાજ કોઈ અનીરુદ્ધ
 જેવો મહાબળવાન જુદો આવ્યો છે તે ખુબ લડાઈ કરી બધાને
 નસાડે છે તે સાંભળી રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું કે લડાઈ બંધ કરાવો
 એને મારી પાસે પકડી લાવો તે સાંભળી પ્રધાન તેને ઠંડા પાડી
 સમજાવીને રાજા પાસે લા । સામે ઉભો કર્યો એટલે તેનું રૂપ
 જાઈ ખુબ મોહ પામીને પુછે છે કે આરોગ્ય કયો દેશ કયો પોતાનું
 નામ શું અને આપનું નામ શું તથા યુદ્ધ અવસ્થામાં શા કારણ માટે
 અદેશ નોકળ્યા છો તે સરવે સંલ કહો તે સાંભળી મારજી કહે છે
 કે માડવધના જરા રાજાની અણમાનીતી દામાવંતીને પ્રાપ્ત

મને મર્વ શોક ગળગે માડછ કહીને જોડાવે છે. એવું સાંમળી રજા
પ્રધાનને હે છે અહો પ્રધાનજી જે. સુધીતી ચેતન્ય ખુબ દુઃખ
છે તે પુત્રી દર્શને ચવું દુર્લભ છતાં તે પ્રસન્ન આપણે ઘેર આગ્યા
છે નારે હું સુડડેને કન્યાદાન આપી એ. સાથે પગલા. હું તે
સાંમળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ તમારે તીયર બહુ મારે છે.
હું પણ મરી કાડકી પુત્રી દેવદેને કન્યાદાન આ. પરમા. હવે
તો મન્યો મળી આપણમાં મન મીઠાપી છે તે. એક સ્થાને રહી
સુખી થજે. એવો નીશ્ચય કરી એક મોરોડો સુગમીત માંડે.
આંધી કડું મહુગત જોવરા. ગજ પ્રવન એક જણાયે શામ તીની
પ્રમાણે કન્યાદાન આપવા માંડ્યાં તે સમયે સર્વ સાહેલીયો મળી
મધુર શ્વરે ગીત ગાય છે.

દુહા—મહીયર મળી સહુ સાથમાં, તેતો હરખીને ગણમુજ
ગાયરે તે તો. ચોરી આંતી છે સુંદર ચોકમાં. લાંતો શુભ મંગળ
વરનાયરે, લાં તો. ૨૫૩ ચર મંગળ ફેન ફેને, તેતો હરખે છે
રે જનરે; તેતે. હસ્તી ઘોડા રથને પાલખી, હીરા મેલીનાં આ.
ખ્યાં દાનરે; હીરા. ૨૫૪ પરખી હિડયા બહુ પ્રીતયરે, તે. આનંદ
અમનમાયરે; તેને. સુવડે દેવગદે એ રાણીયો તેતો જોઈને રાજ
બહુ થાયરે; તેતો. ૨૨૫ સખીયો મહુ આશીશ દીયરે, તમને પ્રસન્ન
થયા મહાદેવરે; તમને. તે. મનમાંગીત વર આપીયો, સદા કરને
સ્વામીની સેવરે, સદા. ૨૫૬ માયા છે અમપા રાખજોરે, મારી મા.
યળુ બન્ને બેનરે; મારી. પાછાં મહીયર વેહેત્રાં આપણે તમે સા.
બળશી દીનરે; તમે. ૨૫૭ અરથ એ પ્રકારે રાજાએ તથા પ્રધાને
પોત પોતા. પુત્રી શામ. વીરી પ્રમાણે વજ, હીરા જડીત સુર.

જુના અલંકારો મોતીનો હાર રોકડી સોના મોહોરો અથ મળરથ
 પાંદખી હાસ હાસીઓ વગેરે ધણે માલ આપી ખુબ સંગ્રહ કર્યા
 તે સમયે સર્વે સાહેલીયોએ મળી ગીત ગાઈન અલંકારવાદ દીવો તે
 સમયે દોલ તાલ નોખત શરણાઈ બેર છું મળ વગેરે નાના પ્રકારના
 વાંછત્ર વાળ્યા તેવા નગરના શરવે લોક જોઇને ખુબ રાગ થયા
 આખા શહેરમાં નોતરાં દેવરાગી અની ઉત્તમ તરેહવાર રસોઇ કરાવી
 સર્વને સંગ્રહ કરી જે જેને ઘટે તેવા પેશકાના પ્રનામ આપ્યાં સર્વ
 માયકોને રાગએ તથા માણ્યે બહુ દાન આપ્યાં એ રીતે લમનું
 સર્વ કામ પસા પછી માણ્યે પોતાના બેડે શમરા પાસે સ્વદેશ
 જવાના આગા માગી એટલે સર્વ સાથ એકઠા થયો ત્થા રાજરાણાને
 મધન તથા તેની આ વગેરેએ પોતાના પુત્રાને બહુ શીશામણુ દીધી
 મળી નીકળતી વખતે બન્નેની માતાએ તરેહવાર વજ્ર અલંકાર
 આપ્યા પછી જે માણ્યે અપેક્ષા સેડો હતો તેને હથીયાર બંધાવી
 સર્વ સાથ મળી ગાજતે વાજતે વીઘાય કરા શહી શહીને ઘેર મથા
 જે બાદ માણ્યે કુચ કામ કરી કેટલેક દીવસે કુલાદેને નગર આવ્યા
 તેની રાજને ખબર પડતાં બહુ માન આપી શામણુ કરી મોહોશમાં
 લાવી સર્વને સંગ્રહ કરી બોજન કરાવ્યું એ રીતે જે દીવસ પરણાગત
 કરી સુધાદેના પીતા કરતાં બધી વાને બમણો વીવેક કરી બતાવ્યો
 પછી સર્વ સાથ તૈયારી ફરી ગાજતે વાજતે વીઘાય કરવા તે કુચ
 શુક્રમ કરતા ચાલ્યા જાય છે. તે દીવસે રાણી અંપાદે પોતાના મનમાં
 વીચાર કરે છે કે મારો સ્વામી મજરો માણ્યે મને શ્રમ વચન
 આપી બાર વરસનો વાયદો કરી આ વનમાં મહાદેવને બોલે મુકી ગયા
 તેને આજે બરોબર બાર વરસ પુરાં થયાં છે તો પણ હજી સુધી

તે આવ્યા નથી તેથી હવે પછી મારા મનને ધીરજ રહેવાની નથી.
 મારે આ વડના ઝાડ ઉપર ચડીને જોઈને તે તે દુરથી નજરે પડેતો
 બહુ સારું થાય એમ વીચારી તરત ઝાડ ઉપર ચડીને જોયું તો બહુ
 દુરથી એક મોઢોડું લશ્કર ચાલ્યું આવે છે તે જોઈને પોતાના
 જીવને હીમ્મત આવી કે લશ્કરના મારો સ્વામી હોય તો આજે
 આત્મના આનંદ થશે એમ ધાર છે એટલે તે વનમાં પહોંચે બુદ્ધ
 બુદ્ધે સ્વયં એક પછી બીજું મોલી શારા શુકન આપે છે એટલે તો
 એજે માફ જો પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી નાના પ્રજાસની ચાલ્યા
 નયાવતા નયાવતા નજીક આવ્યા એટલે ચંપાદે ઓગળતા તરત
 હેઠી કતરીને માફ પાસે આવી પુકે છે કે હે સચ વચની સ્વામી-
 નાથ ! આપ વરરાજના જેવો બન્નરીયો પોત્રાક પડી આવ્યા છે
 તે આનંદની વાત છે પણ મહારાજ આપ શરીરે તો કુશળ આનં-
 દમાં છે. તે સાંભળી માફ કહે છે મહો મારી પરમ પ્રીયા પદ
 રાણી ! હું જગેશ્વર મહાદેવજીના પ્રતાપના ને તમારા આશીર્વાદથી
 તમારો મારો વીયોગ રહ્યો તે દીવનમાં તે આજ દીન સુધી કુશળ
 આનંદમાં છું તેમ તમોએ શુકન કહ્યાતા તે પ્રમાણે બીજી ત્રણ
 રાણીયો પરણીને માથે લાવ્યો છું, ને તે ત્રણેના પીતાએ મને કન્યા-
 દાનમાં દીરા બડીત સુવર્ણના અંકારો તથા સુંદર વસ્ત્રો અને સચ
 બંધ શુભા ચેદાઓની મેના તથા હસ્તી ઘોડા રથ પાલખીયો હિંદ
 વગેરે મધુ ત્રીવેક અને પ્રીતી સહીત આપ્યું છે. તે સાંભળી ચંપાદે
 બહુ પસંદ થઈ, પછી માફએ સર્વ સેના સહીત ડેરા તંબુ તાણી
 તેજ હામે વીરામ લેવા રહ્યા આં માફએ સેવકો પાસે પુષ્પ બીલી
 વગેરે મંગાવી પોતે નાહીને ઘોઝેલાં પવિત્ર વસ્ત્ર પેહેરીને મહાદેવજીની

પૂર્ણ કરી ચંદન અક્ષત બીલી પુષ્પ અગ્નીય ગુલાન વગેરે ચાવી
 કુપ નષ્ટ આરતી વગેરે કરી નવ પુષ્પાંજલી કરી ચરે રાત્રીયોને
 દર્શન કરવાની આજ્ઞા આપી અરસે ૧ ચરે જણુઓ એકઠી નળી
 દર્શન કરી તંબુલા આપી ૧ પછી બીજા બાવીક જનો દરબન કરી
 પોત પોતાને રચાઈક આવા રમોન બા ૧૦ જમ્યાં રાગ રાજા પણ
 પોતાના તંબુલા ચાળો મંગાવી ભેજન કરી પાન સોપારાન બીડાં
 આમ ચરે રાજાઓએ વીવેક સહત ઘટાગત પ્રમાણે વાનો કર પર-
 રે રંગ પ્રીતિ આપી તે જિંદગી મારજી બહુ ખુબી થયા પછી તેજ ઠે-
 કાણે રત્ની નાગગમન કરી મેટે પરોડાયે ઊડી કુચ કરી લાખી મળજ
 કરી ચંપદેને નગર મયા તેજા રાગનો ખમર પડતાં મોટી માનધુ-
 મયા સમાયુ સ્થળ પોતાના મોડોતના તેની લાવ્યા ત્યા ખુબ માન
 આપી ભેજન રાવ્યુ તે પછી સતને જમાડયા એ રીત પાંચ દી-
 વન પશુબાગન રાખ્યા તેન દરમ્યાનમાં મારજીની શાકને સમરથે
 માંજીને ખાર વરવા ૧ મુન ફરોન સર્વ વત માન પૂછ્યા તે ૧ વીમત
 રહત કિતર આપ્યો તેણ તેમના મનનું સમાધાન થયુ તે બાદ
 હૈલે દીવસે સર્વના કન્ટા મેલા મુનના વજ્ર અલંકારો પોતાની
 પુત્રી તથા જમાગને આપી સંતુષ્ટ કરી બજી તથા રાજાઓને પણ
 પોષકને અલંકાર આપ્યા તે પછી દારીઓને હથીયાર બંધ
 સરકર સર્વના કરતા વિશેષ આપી ખુબ પ્રમન કરી રાત્રાન કર્યા તે
 કુચ કામ કરી થેડે દીવસે માંડવકડ નજીક આવ્યા તેની રાજ-
 સેવકોને ખમર પડતાં દરથી જોઈ તરત રાગ જમાગમને જતને રહુ
 કે મહારાજ આપણા શેકર નજીક કોઈ મોટા બળવાન રાજા પુષ્કર
 સરકર બંધ આવે છે તેની મને ખમર પડતાં તમને કેવા આવ્યો

છું તે માંમળી નાળયે પોતાના કુલસંમ વચરતે કહું કે હે વચર,
 આપણ સહેર નચક માન નહ મનાતાન રાજ બહુ તરકા સજા મને
 છે તે બુદ્ધ કરી આપણું સાર લેશે ના આપણે કેમ કરીયું. એ ત
 ણવ ન માયે આપણું કહું ને. ચાતુર નથી. અરે પ્રાણ ને
 આ વખતે મારો ચુરતીર પુત્ર મજગમાર હોત નો તે સમુ બુદ્ધ ક
 રોને નાર રાજ રાખત અરેરે હુ કવો મુર્ખ જે મહા પરાક્રા કુતરે
 વીના અપરધે વનતામ કહ કયા ક ન દીવસી ૧ આજ દીવં તુ મી
 કેલ્લાંક રાત્રુ જેજે નુચ્છાન થયું છ તે સરવે તનરા પાંતન ન.
 અગર તે દીવનયા મન વાલું રહાન રહે છે, મારો કાર નીચા
 મહાદેવછના માપ થયો માટે હુ અપરધી હતા ના મી રાત્રી ૨૩
 છું કે હુ જગેશ્વર મહાદેવ આગે અપર દુરુણુ સમું ન જતાં ન
 માં ને ગદાધી ભોગપમું મામું ન નિમ્ન હવે મારા મજરમાર છો
 મેળાજો નો તે ૥ કપર હુ અગર નો મી રાખીશ. એવી રીતે પ્રા. ૧ રાએ
 વાંતો રે છે એ લે ખીજ પાંચ સેવન ધણી ન કોવરા કહતા આતે
 રાખી કહે છે કે મહારાજ તમે જરાયે ચીંતા કરશે નહીં એ તો
 આતો પુત્ર ગનગામાર છ પચાર ૭. એતું સાંભળ રાખતા મનમાં
 જે આનંદ થયો તેવો આનંદ માછ દીવસ થયો નહોતો માટે પ્રધાનને
 હુકમ ફરી પોતાની સર્વ સેના તથા નમારાં નીજાત નોંમન ચરણુષ
 ભેર જુમળ વચેરે વાજત નહીં ૧ સર્વ તૈયાર કરી ગાળતે વાજતે
 સહમૈયુ લાઇ મારછ પાસે આવ્યા તે સમયે તેણે પેતાને તીર્થપ
 પીતા જાણી પ્રેમ પૂરક પ્રણામ કર્યે પછી પરસ્પર કુચળ
 સમચાર પુછી માજને વચને મોટી ધામકુમ્ભી કરનાર આમદ
 આવ્યા: ત્યાં રાજ રાણીયોયે તથા પ્રધાનને અને નગરસેઠની આદિ

જાન શેઠ સાકુકારોએ સોના રૂપાના કુલથી વધારી સુધાન અંબેરી
 મોગરાના કુલથી વધાવ્યા પછી દરબારમાં લાવી કચેરી બની ત્યાં
 પ્રસ્થાસી જનોને રાજ રાંત જુદાર કરી કુશળ વર્તમાન પુછ્યા,
 પછી રાજાએ જોશીને પુછ્યું કે મહારાજ મજરામારજીને રાજ્યા બી-
 ચેક કરવાનું મહુરત જુવે તે સાબળો જોશીએ ટીપ્પણું જોમ કચું કે
 મહારાજ આજે કુબરાસીનો ચંદ્રમા ત્રાપીને પાયે ને વજી અમૃત
 એધડીયુંને અમૃત સીદી યોગ છે તેથી શત સંવત્સર સુધી મનમાંકાન
 રૂપ ભોમવશે એવું સાબળ પડીતોને આજ્ઞા પરી શામ વાંધી પ્રમાણે
 રાજ્યા બીચેક કર્યો તે વેળા નાના પ્રકારના વાજાંત્ર વગડાવ્ય મર્વ
 કર્મ પુર થયા પછી બ્રાહ્મણોએ આશીર્વાદ દીધો કે હે મહારાજ
 તમારો પુત્ર દેવપ્રીત ને મનુષ્ય સર્વને સંતુષ્ટ કરશે. એ અમારો આ-
 શીર્વાદ રાજાએ તથા સ્તુ કહી તે બ્રાહ્મણોને તથા બીજા સર્વ પા-
 વધને પોતપોતાની યેઐયતા પ્રમાણે દાન આપ્યા, તે પછી સમાવદો
 શરવેને પાન સોપારીને કુઝના તોરા આપ્યા અને સુધાનજી જાડી
 જસોળમ કહે છે હે પરમ પ્રીય પ્રજાજનો, આજે તમે અતી જામ
 લાઘ મને ને મારજીને બહુ માન આપ્યું તેનો ઉપકાર માનુષ્ય એમ
 કહી કચેરી બરખાસ કરી તે પછી મારજી પોતાની મા, હામાવતીને
 લલા અપરમાને પડે લાગ્યો એટલે તેમણે આશીર્વાદ દીધો જમાએ
 અમાવંતીને પટરાણી કહી તે બીજી સાતે પ્રસન્ન થઈ કમુલ કર્યું
 એટલે તેમના લજમણા પુત્રો મત થયા બાદ સાતેને સારા પુત્રો
 આવ્યા તેથી શરવે જાંપીને ચાલી મારજીએ રાંમ રાજ જેવ નતી
 ચલાવી તેથી સર્વ પ્રજાને આનંદ થયો.

૯ સમાપ્ત. ૯

જાહેર ખપ્પર.

જાત્રીશ પુતળીની વારતા મોટી	કીં. ૧-૮-૦
મીરાંબાઈ નાવેલ	૦-૮-૦
પારસમણી લજ્જનસંગ્રહ	૦-૪-૦
સદેવંત સાવલીંગાની વારતા	૦-૮-૦
ચતુરમુદર સ્ત્રી વિલાસ ગરબા સંગ્રહ	૦-૮-૦
મજરામાફની વારતા મોટી	૦-૮-૦
અનંગતરંગ અથવા રસિકરંગ વિલાસ	૧-૦-૦
પુરુષોત્તમ માસની કથા ગુજરાતી	૦-૪-૦
કાવ્યદોહન મોટું	૧-૦-૦

દરેક સ્ત્રી પુરુષોની લાઘવ્યેરીમાં રાખવા લાયક નીતિ
અને સદગુણ દર્શક (૨૬૦) ગરબાનું સંગ્રહસ્થાન

સંગીત ગરબાવળી.

સોનેરી પુઠું. કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

આ સિવાય દરેક જાતનાં વારતાનાં તથા નાટકનાં
તથા સરકારી ઇંગ્રેજી તમામ જાતનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી
ચોકડી કીંમતે મળશે. વેપારીના: લાવ ધણાજ સસ્તા
રાખ્યા છે.

બુકસેલર મગનલાલ મનસુખરામ.

બુકસેલર શંભુલાલ દોલતરામ.

ઠે. કાળુપુર, મામુનાએકની પોળ-અમદાવાદ.

